

Padomdevējs lauku tūrisma uzņēmējiem ilgtspējīgai saimniekošanai *NATURA 2000* teritorijās

LLTA „Lauku ceļotājs”, 2010. g.

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu

Saturs

	<i>lpp</i>
Ievads	3
Termini. Saīsinājumi	5
1. Kas ir <i>NATURA 2000</i> teritorijas?	8
2. <i>NATURA 2000</i> teritorijas un lauku tūrisms – pretstati vai simbioze?	11
3 <i>NATURA 2000</i> teritorijas statuss – tikai trūkumi vai arī ieguvumi?	13
4. Aptauju rezultāti	15
4.1. Lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas par <i>NATURA 2000</i> teritorijām rezultāti	15
4.2. Ceļotāju aptaujas par ĪADT un <i>NATURA 2000</i> teritorijām rezultāti	26
5. Latvijas dabas resursu daudzveidība un to ilgtspējīgas izmantošanas nepieciešamība	36
6. <i>NATURA 2000</i> teritoriju apsaimniekošanas prakse tūrisma resursu izmantošanas un produktu veidošanas piemēru kontekstā	40
6.1. „Sliktās” un diskutējamās prakses piemēri	40
6.2. Labās prakses piemēri un idejas	51
7. Juridiski – institucionālie aspekti lauku tūrisma plānošanā un organizēšanā <i>NATURA 2000</i> teritorijās	59
7.1. Kas izriet no normatīvajiem aktiem?	59
7.2. Dabas un vides aizsardzības institūcijas un to kompetences	65
7.3. NVO un to loma ilgtspējīga tūrisma attīstībā	66
7.4. Biežākie teritoriju/objektu apsaimniekošanas gadījumu algoritmi	68
8. Videi draudzīgas lauku tūrisma piedāvājuma reklāmas veidošanas vadlīnijas	69
9. LLTA „Lauku ceļotājs” ieguldījums kā piemērs ilgtspējīga tūrisma piedāvājuma veidošanā <i>NATURA 2000</i> teritorijās	73
9.1. „Kas ir <i>NATURA 2000</i> teritorijas”?	73
9.2. Dabas sadaļa mājas lapā www.celotajs.lv	74
9.3. Lauku ceļotāja sagatavotie tūrisma izdevumi saistībā ar <i>NATURA 2000</i> teritorijām	76
9.4. Aktīvā tūrisma produkti	80
10. Ieteicamie/izmantotie informācijas avoti	81
11. Pielikumi	83
1. Pielikums. Lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas anketa	83
2. Pielikums. Latvijas ceļotāju aptaujas anketa par ĪADT un <i>NATURA 2000</i> teritorijām	85
3. Pielikums. <i>NATURA 2000</i> teritoriju pārskata karte. Kurzemes novada piemērs	89
4. Pielikums. Dažādu ar tūrismu saistītu apsaimniekošanas rīcību shēmas uz ZBR piemēra	90

Ievads

Pēdējie divi ekonomiskās lejupslīdes gadi ir iezīmējuši jaunas tendences Latvijas tūrisma jomā. Kaut arī apmeklētāju skaits Latvijas reģionos kopumā ir ievērojami samazinājies, domājams, ka tuvākajos gados tas atkal varētu pieaugt, jo aizvien vairāk cilvēku krīzes un pēckrīzes laikā izvēlēsies ceļojumus pa Latviju. Tas nozīmē, ka uzņēmējiem ir jābūt gataviem piedāvāt jaunus un atraktīvus produktus (t.sk. aktīvā, dabas un kultūras tūrisma), kas būtu pieejami pietiekami plašam interesentu lokam. Savukārt, tūrisma objektu pārvaldītājiem un apsaimniekotājiem ilgtermiņā ir jādomā par esošās infrastruktūras uzturēšanu un jaunas, mūsdienu prasībām – atbilstošas, turpmāku izveidi.

Tā kā ~ 12,0 %¹ no Latvijas kopplatības aizņem *NATURA 2000* teritorijas, likumsakarīgi, - daudzu lauku tūrisma uzņēmēju darbība (tūrisma mītnes, dažāda veida tūrisma produktu piedāvājums, jaunas infrastruktūras izveide vai esošās atjaunošana u.c.) norit minētajās teritorijās. Turklāt ĪADT un *NATURA 2000* teritorijās atrodas nozīmīgi **dabas resursi** (viens no šo teritoriju aizsardzības mērķiem ir minēto resursu aizsardzība un to ilgtspējīga izmantošana), kas, salīdzinoši bieži, klūst vai jau ilgstošā periodā ir bijuši kā nozīmīgas tūristu piesaistes – dabas un aktīvā tūrisma objekti. Arī daudzas *NATURA 2000* teritorijas kā teritoriālas vienības – nacionālie parki, dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas pieminekļi un atsevišķi dabas liegumi ir pazīstami kā populāri vietējo un ārvalstu tūristu **galamērķi**.

Izstrādājot ĪADT un *NATURA 2000* teritoriju **dabas aizsardzības plānus** u.c. ar minētajām teritorijām saistītus dokumentus kā nereti vienīgā vai galvenā **alternatīva** ierobežotās saimnieciskās darbības dēļ vietējiem uzņēmējiem no plānu izstrādātāju un ekspertu puses tiek ieteikta ar tūrismu saistītu aktivitāšu organizēšana. Tas nozīmē, ka tūrisma uzņēmējiem tiek piedāvāta iespēja savu tūrisma produktu veidot uz *NATURA 2000* teritoriju un to resursu bāzes, taču, diemžēl bieži vien nepaskaidrojot – **uz kādu tieši resursu bāzes un kādā veidā!** Tādējādi, lauku tūrisma uzņēmējs nereti kļūst par sava veida situācijas „ķīlnieku”. No vienas puses to „saimnieciski – administratīvi ierobežo”, no otras puses – iesaka izmantot nozīmīgas dabas vērtības sava tūrisma piedāvājumā, no trešās – tūristi nereti negatīvi ietekmē unikālus dabas objektus/sugas, no ceturrtās puses – ne vienmēr un visos gadījumos tiek veikti uzņēmēju un pašu tūristu organizējoši – izglītojoši pasākumi minētajā jomā u.t.t.

Lai mēģinātu kaut nedaudz mazināt augstāk minētās pretrunas un neskaidrības, kā arī iezīmēt ilgtspējīgas saimniekošanas (tūrisma kontekstā) labās prakses piemērus, Latvijas Lauku tūrisma asociācija (LLTA) „Lauku ceļotājs” ir sagatavojusi materiālu – „**Padomdevējs lauku tūrisma uzņēmējiem ilgtspējīgai saimniekošanai NATURA 2000 teritorijās**” (turpmāk tekstā – padomdevējs), kura galvenais **mērķis** ir veicināt lauku tūrisma uzņēmēju u.c. interesentu informētību augstāk minētajos jautājumos, kā arī – parādīt pašu uzņēmēju un arī ceļotāju viedokli un attieksmi pret teritorijām ar dabas aizsardzības statusu (sk. 4. nodaļu).

---

¹ Avots: Vides ministrijas Dabas aizsardzības departaments

Padomdevēju **sagatavoja** LLTA „Lauku ceļotājs”. Padomdevējā ir iekļauti arī atsevišķi iepriekš asociācijas sagatavoto informatīvi - izglītojošo materiālu fragmenti lauku tūrisma un ar īpaši aizsargājamām dabas un *NATURA 2000* teritorijām saistītajās jomās.

Kaut arī padomdevēja galvenā **mērķauditorija** ir lauku teritorijās dzīvojošie un strādājošie uzņēmēji, to kā palīglīdzekli savā ikdienas darbā var izmantot arī dabas aizsardzības un tūrisma politikas veidotāji un īstenotāji, pašvaldību darbinieki, mācībspēki, studenti, tūristi u.c. interesenti, kuri atradīs gan noderīgu informāciju, atsauces uz dažādiem papildus informācijas avotiem, gan arī, iespējams, - jaunas idejas.

Padomdevēja kopējais **apjoms** ir 92 lpp. un tajā ir iekļauti > 100 ilustrējoši attēli un grafiki. Padomdevēja 10. nodaļā ir norādīti informatīvie resursi, kur iegūstama ar minēto jomu saistītā papildus informācija. Padomdevējam ir ieteikuma raksturs.

Lai veicinātu padomdevējā minēto problēmu un situāciju risinājumu, tās elektroniskā versija ir iesniegta Vides ministrijas Dabas aizsardzības departamentā un Dabas aizsardzības pārvaldē, kā arī ņemti vērā minēto institūciju ieteikumi rokasgrāmatas izstrādē. Autors pateicas **Vides ministrijas Dabas aizsardzības departamenta Aizsargājamo teritoriju nodaļas vadītājam Vijai Bušai** un tās pašas nodaļas referentei **Ingai Belasovai** par sniegtajiem padomiem un komentāriem padomdevēja tapšanas gaitā.

1. attēls. Zirgu sētā Klajumi (atrodas Augšzemes aizsargājamo ainavu apvidū) saimniece Ilze Stabulniece ar „vienkāršām” metodēm tūristus aicina saudzīgi izturēties pret dabas resursiem

---

Termini. Saīsinājumi

Aizsargājamo ainavu apvidi	Teritorijas, kas izceļas ar savdabīgu vai daudzveidīgu ainavu un tās īpašu skaistumu. To mērķis ir aizsargāt un saglabāt Latvijai raksturīgo kultūrvidi un ainavu tās daudzveidībā, kā arī nodrošināt sabiedrības atpūtai un tūrismam piemērotas vides saglabāšanu un dabu saudzējošu saimniekošanas metožu pielietošanu
Aktīvais tūrisms	Tūrisma veids, kurā tūrists visas nepieciešamās darbības veic pats. Aktīvā tūrisma veidi – kājnieku tūrisms, ūdenstūrisms, velotūrisms, pārgājieni ar slēpēm, pārgājieni ar zirgiem u.c. formas vai to kombinācijas
Bioloģiskā daudzveidība	Dzīvo organismu formu dažādība uz sauszemes, jūrā un citās ūdens ekosistēmās. Izšķir četrus bioloģiskās daudzveidības līmeņus – ģenētisko, sugu, ekoloģisko un ainavu līmeni. Visbiežāk ar bioloģisko daudzveidību saprot tieši augu, dzīvnieku, sēņu un mikroorganismu sugu daudzveidību
Biosfēras rezervāti	Plašas teritorijas, kurās atrodas starptautiski nozīmīgas ainavas un ekosistēmas. Šo teritoriju galvenais izveidošanas mērķis ir nodrošināt dabas daudzveidības saglabāšanu un veicināt ilgtspējīgu teritorijas sociālo un ekonomisko attīstību. Biosfēras rezervātu teritoriju atbilstoši aizsardzības un izmantošanas mērķiem iedala funkcionālajās zonās atkarībā no tajā atļautās saimnieciskās, rekreācijas, izglītojošās vai cita veida darbības, kas nav pretrunā ar šīs teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un biosfēras rezervāta izveidošanas mērķi
Biotops	Dabiska vai cilvēka ietekmē veidojusies teritorija ar tikai tai raksturīgiem nedzīvās dabas apstākļiem un dzīvās dabas – mikroorganismu, sēņu, augu un dzīvnieku kopumu un to savstarpējo mijiedarbību
Dabas liegumi	Cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus
Dabas parki	Teritorijas, kas pārstāv noteikta apvidus dabas un kultūrvēsturiskās vērtības un kas ir piemērotas sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai. Atpūtas organizēšana un saimnieciskā darbība dabas parkos veicama, nodrošinot tajos esošo dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu
Dabas pieminekļi	Atsevišķi vai savrupi dabas veidojumi – aizsargājami koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiski un ģeomorfoloģiski dabas objekti un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība
Dabas rezervāti	Cilvēka darbības neskartas vai mazpārveidotas teritorijas, kurās tiek nodrošināta dabisko procesu netraucēta attīstība, lai aizsargātu un izpētītu retas vai tipiskas ekosistēmas un to sastāvdaļas. Dabas rezervātos ir zonas, kurās visi dabas resursi pilnībā tiek izslēgti no saimnieciskās un cita veida darbības (t.sk. – tūrisma). Dabas rezervātu

---

	teritorijā var būt zonas, kurās atļauta ierobežota saimnieciskā, rekreācijas, izglītojošā (pēdējie trīs – arī attiecībā uz tūrismu) vai citāda darbība, kas neapdraud dabas etalonu saglabāšanos un nav pretrunā ar aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un rezervāta izveidošanas mērķi
Dabas taka	Kājāmgājējiem domāta marķēta un/vai ar citiem infrastruktūras elementiem aprīkota taka dabā, kuras mērķis ir iepazīstināt ar teritorijas dabas (nereti arī – kultūras) objektiem un veicināt vides un apkārtējās teritorijas izziņu
Ekotūrisms	Ilgspējīgs un videi draudzīgs tūrisms, kura galvenais mērķis ir veicināt dabas un kultūras vērtību izziņāšanu un vides aizsardzību, kā arī pilnveidot sabiedrībā vides izglītību un apziņu (definīcija saskaņā ar Tūrisma likumu). Ekotūrisma viens no galvenajiem aspektiem ir vietējo iedzīvotāju un to sniegto pakalpojumu iesaistīšana tūrisma produktā un tūrisma aktivitāšu rezultātā gūto ienākumu godīga pārdale starp visiem dalībniekiem
Ilgspējīga attīstība	Attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamajai paaudzei vajadzību apmierināšanai. Ilgtspējīgā attīstībā vienlīdz būtiska ir visu trīs jomu (dimensijas, sektori) – vides aizsardzības, ekonomikas un sociālo jomu līdzsvarota un sabalansēta attīstība
Ilgspējīgs tūrisms	Tāds tūrisms (kā nozare), vai tādas ar tūrismu saistītas aktivitātes un rīcības (t.sk. tūrisma produkts), kas negatīvi neietekmē dabas resursus un dabas vidi kopumā, rada ekonomisku labumu attiecīgajam reģionam un valstij kopumā, kur ieguvēji gan tiešā, gan netiešā veidā ir tūrisma uzņēmēji u.c. uzņēmējdarbības formās iesaistītie vietējie iedzīvotāji
Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas	Ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā un tiek izveidotas, saudzētas un apsaimniekotas ar nolūku aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību, nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību, kā arī saglabāt sabiedrības atpūtai (t.sk. tūrismam), izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas. Piemēri: nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, dabas liegumi, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas pieminekļi u.c.
Monitorings	Nepārtraukta un regulāra sekošana (novērošana, mērīšana u.c.) kādam procesam, objektam, sugai vai parādībai (u.c.) un iegūto datu fiksācija un interpretācija ilgstošā laika periodā. Piemēram, regulāra dabas tūrisma objekta vai teritorijas uzraudzība tūristu radīto ietekmju kontekstā
Nacionālie parki	Plaši apvidi, kam raksturīgi nacionāli nozīmīgi izcili dabas veidojumi, cilvēka darbības neskartas un mazpārveidotas ainavas un kultūrainavas, biotopu daudzveidība, kultūras un vēstures pieminekļu bagātība un kultūrvides īpatnības. Nacionālo parku galvenais uzdevums ir dabas aizsardzība, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, zinātniskās izpētes, izglītošanas un atpūtas organizēšana (t.sk. – tūrisms), kuru ierobežo dabas un kultūrvides aizsardzības mērķi
NATURA 2000 teritorijas	Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls, kuru galvenais izveides mērķis ir Eiropā retu un apdraudētu augu un dzīvnieku sugu un

---

	to dzīves vietu (biotopu) aizsardzība. Tās pašas kategorijas, kas ĪADT: nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, dabas liegumi, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas pieminekļi u.c.
Tūristu apmetne	Ar noteiktu infrastruktūras elementu kopumu labiekārtota un apsaimniekota vieta, kas paredzēta tūristu atpūtai un/vai nakšņošanai, kā arī cita veida aktivitātēm
Velomaršruts	Dabā izveidots un labiekārtots (vismaz daļēji) maršruts, kas ir braucams ar velosipēdu

DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
ES	Eiropas savienība
ĪADT	Īpaši aizsargājama dabas teritorija
LLTA	Latvijas Lauku tūrisma asociācija
LOB	Latvijas Ornitoloģijas biedrība
LR	Latvijas Republika
MVU	Mazais, vidējais uzņēmums
NP	Nacionālais parks
NVO	Nevalstiska organizācija
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
TIC	Tūrisma informācijas centrs
VAS	Valsts akciju sabiedrība
VIDM	Vides ministrija
ZBR	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts

---

1. Kas ir *NATURA 2000* teritorijas?

NATURA 2000 teritorijas ir Eiropas Savienības (ES) valstu kopīgi radīts aizsargājamo dabas teritoriju tīkls jeb sistēma, kas Latvijā ir veidots uz jau esošo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) bāzes, tām pievienojot 122 jaunas teritorijas. Tas nozīmē, ka katra ES dalībvalsts veido savu teritoriju sistēmu, kas ir visas „lielās” sistēmas sastāvdaļa. Tātad, *NATURA 2000* teritorijas ir vietas ar Eiropas nozīmes un mēroga dabas aizsardzības statusu.

Kādēļ *NATURA 2000*? *Natura* no latīņu valodas nozīmē „daba”, bet 2000. gads ir laiks, kurā bija paredzēts šo sistēmu izveidot. Termins *NATURA* visās ES valstīs tiek saprasts vienādi un to atpazīst kā aizsargājamo dabas teritoriju zīmolu. Dažkārt, ērtības labad, šīs teritorijas tiek sauktas par „*NATURA* teritorijām” vai vienkārši – „Natūrām”.

NATURA 2000 teritoriju tīkla izveides galvenais mērķis ir Eiropā retu un apdraudētu augu un dzīvnieku sugu un to dzīves vietu (biotopu) aizsardzība. Tas nepieciešams tādēļ, ka cilvēka saimnieciskā darbība 20. gadsimta laikā ir būtiski ietekmējusi un pat neatgriezeniski iznīcinājusi neskaitāmas dabas vērtības – ekosistēmas, biotopus un sugas! No ES direktīvu sarakstos iekļautajām sugām un biotopiem Latvijā ir atrodamas un tiek aizsargātas 20 augu, 20 bezmugurkaulnieku, 5 zīdītāju, 3 rāpuļu, 11 zivju, 70 putnu sugas un 60 dažādu biotopu veidi. To aizsardzība ir obligāta visām ES valstīm.

Latvijā ir šādas *NATURA 2000* teritoriju veidi: **dabas rezervāti, nacionālie parki, dabas liegumi, dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi, aizsargājamās jūras teritorijas, dabas pieminekļi un mikroliegumi.** Mikroliegumi ir nelielas teritorijas (piemēram, meža nogabals), kas izveidoti, lai aizsargātu un saglabātu vietas, kur ir konstatētas aizsargājamās sugas vai aizsargājami biotopi.

Šobrīd Latvijā ir **327 *NATURA 2000* teritorijas**² (4 dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 240 dabas liegumi, 37 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 7 aizsargājamās jūras teritorijas, 9 dabas pieminekļi un 24 mikroliegumi), kuru kopējā platība ir ~ **12 %** no valsts teritorijas. Ir jāatceras, ka visas *NATURA 2000* teritorijas, izņemot mikroliegumus, ir arī ĪADT, bet ne visas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ir *NATURA 2000* teritorijas. Šobrīd Latvijā kopā ir 681 īpaši aizsargājamas dabas teritorija (bez aizsargājamiem kokiem) un šajā skaitlī ietilpst arī iepriekš minētās 327 *NATURA 2000* teritorijas.

Cilvēks arī ir nozīmīga un dažkārt – pat nepieciešama dabas sastāvdaļa, īstenojot ilgtermiņā pārdomātus teritoriju un sugu saglabāšanas nolūkos nepieciešamos apsaimniekošanas pasākumus, bez kuriem daba nereti pati nevar „iztikt”, piemēram, aizaugošo pļavu atjaunošanas, izmirstošu sugu pavairošanas u.c. gadījumos. *NATURA 2000* teritorijas statuss „automātiski” nenozīmē pilnīgu saimnieciskās darbības pārtraukšanu, bet gan pārdomātas ekonomiskās aktivitātes, tajā pašā laikā respektējot Eiropas nozīmes dabas vērtību - bioloģiskās daudzveidības, sugu, biotopu, ainavas u.c. „vajadzības”.

---

² Avots: Vides ministrijas Dabas aizsardzības departaments

Plašsaziņas līdzekļos nereti tiek „pārspīlēts”, ka visa Latvija ir „viena vienīga aizsargājama teritorija”. Tajā pat laikā netiek minēts fakts, ka **NATURA 2000 teritorijas aizņem vidēji 15% - 20 % no kopējās ES teritorijas**. Tātad, krietni vairāk, nekā Latvijā! Turklāt, Latvijas gadījumā nav novērota likumsakarība, ka tajās teritorijās (reģionos), kurām nav piešķirts aizsargājamu teritoriju statuss (pārējie 88 % no valsts teritorijas), ekonomiskā un sociālā attīstība un ar šīm jomām saistītie rādītāji būtu acīmredzami atšķirīgi.

Kaut arī dažām *NATURA 2000* teritorijām – dabas rezervātiem un nacionāliem parkiem ir izveidotas savas **administrācijas**, tās apvienotas vienā kopējā institūcijā – **Dabas aizsardzības pārvaldē**, kuras viena no būtiskākajām funkcijām ir šo teritoriju pārvalde un tajās esošo dabas vērtību aizsardzības nodrošināšana.

Detālāka informācija par *NATURA 2000* teritorijām ir atrodamā Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā www.daba.gov.lv un LR Vides ministrijas mājas lapā www.vidm.gov.lv. Informāciju var iegūt arī reģionālajās vides pārvaldēs. Lai veicinātu informācijas par *NATURA 2000* teritorijām pieejamību tūrisma uzņēmējiem un tūristiem, LLTA „Lauku ceļotājs” ir izveidojusi publiski pieejamu datu bāzi, kur iespējams iegūt informāciju par tūrisma iespējām minētajās teritorijās (www.celotajs.lv, sadaļa „Daba”, sk. arī http://www.celotajs.lv/cont/natu/natura2000_lv.html). Šī datu bāze katru gadu tiek papildināta un iespēju robežās - atjaunota.

Atkarībā no tā, kāds ir konkrētās *NATURA 2000* teritorijas izveides mērķis un veids, kā arī no tā, kur tieši tiek veiktas kādas konkrētas arī ar uzņēmējdarbību (t.sk. – tūrisma) saistītas aktivitātes, var pastāvēt **dažādi ierobežojumi**, - sākot no pilnīga saimnieciskās darbības aizlieguma (dabas rezervātos vai dabas rezervātu zonā) līdz minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos vai biosfēras rezervāta neitrālā zonā. Taču jāatzīmē, ka dabas rezervāta zonas, salīdzinoši, aizņem ļoti mazu daļu no kopējās *NATURA 2000* teritoriju platības. Vispārīgās līnijās, *NATURA 2000* un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana un ar to saistītie ierobežojumi praktiski ne ar ko neatšķiras.

Jāatzīmē, ka *NATURA 2000* teritorijas statuss nekādā ziņā nav sinonīms vārdkopai „neko nedrīkst darīt!” vai „nedrīkst apmeklēt”. Vairāki desmiti *NATURA 2000* teritorijas (sk. 2. nodaļu) Latvijā jau izsenis ir ļoti populāri tūrisma objekti vai pat - galamērķi. Tas nozīmē, ka *NATURA 2000* teritorijās ir gaidīti **ceļotāji, tūristi** u.c. teritorijas apmeklētāji, protams, tādi, kuriem piemīt atbildības sajūta ne tikai pret dabas, bet arī šajās teritorijās esošo cilvēkradīto materiālo un nemateriālo kultūras mantojumu.

Kā jau minēts iepriekš, lielākajā daļā *NATURA 2000* teritoriju (izņemot rezervātus vai rezervāta režīma zonas) nav apmeklējuma ierobežojumu, tādēļ tās nereti ir populāri tūrisma objekti, jo piesaista cilvēkus ar interesantiem dabas objektiem, ainavām, sugām u.c. Daudzās no teritorijām (bet ne visās!) ir izveidota ar tūrisma un atpūtu saistīta **infrastruktūra**. Latvijā populārākās *NATURA 2000* teritorijas ir Gaujas, Ķemeru un Slīteres nacionālie parki, Papes, Engures, Talsu pauguraines, Abavas senlejas, Tērvetes, Piejūras, Daugavas loku dabas parki, Veclaicenes, Vestienas, Augšzemes, Augšdaugavas

---

aizsargājamo ainavu apvidi u.c. Turklāt, pašu teritoriju apmeklējums kā tāds (izņēmumi – tajos izveidotie tūrisma objekti un radītie produkti) ir **bez maksas!**

Visu Latvijas NATURA 2000 teritoriju saraksts atrodams likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” pielikumā, bet elektroniskā formātā tas ir pieejams: http://www.vidm.gov.lv/lat/likumdosana/normativie_akti/?doc=3151.

Savukārt, par NATURA 2000 teritorijām Eiropas mērogā interesantu informāciju atradīsiet šajā saitē: <http://natura2000.eea.europa.eu/#>.

2. attēls. Velotūristi ekotūrisma takā: Sigulda – Līgatne, Gaujas nacionālajā parkā

---

2. *NATURA 2000* teritorijas un lauku tūrisms – pretstati vai simbioze?

Pirms atbildām uz šo jautājumu, mēģināsim noskaidrot, kas Latvijas lauku tūrisma piedāvājumā ir tas autentiskais, unikālais vai „endēmais”, kas to atšķir no citu valstu lauku tūrisma un ar to saistīto tūrisma produktu piedāvājuma. **Latvijā lauku tūrisma neatņemamas sastāvdaļas ir:**

Latvijas **lauku ainava un lauku vide**, kas sastāv no:

- viensētām un katram vēsturiskajam (arī atšķirības viena reģiona ietvaros – piemēram, piekraste, iekšzeme) reģionam vairāk vai mazāk raksturīgām ēkām, to kompleksiem un atsevišķiem to elementiem;
- lauku sētā un zemnieku saimniecībās audzētajiem mājdzīvniekiem – govīm, kazām, aitām, zirgiem, bišu dravām un to izmantošanas tradīcijām u.c.;
- lauksaimniecībā izmantojamām augu kultūrām – labības, dārzeniem, liniem, griķiem u.c. un to izmantošanas tradīcijām;
- pārsvarā - salīdzinoši nelielām saimniecībām, kam nav raksturīga liela mēroga intensīvi apsaimniekotas lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās teritorijas.

Kultūrvēsturiskais mantojums lauku teritorijās, ko veido:

- lauku ciemi;
- lauku muižas, krogi, vecās skolas, baznīcas, pilskalni, t.sk. objekti ar kultūras pieminekļu statusu;
- jaunāku laiku objekti – muzeji, kolekcijas, piemiņas vietas;
- lauku amatnieki – podnieki, akmens, koka, metāla, augu un to daļu apstrādes meistari u.c. amatnieki un to saražotā produkcija;
- dažādas tradīcijas un to atšķirības dažādos Latvijas novados;
- valoda, dialekti un mutvārdu daiļrade un to ikdienas pielietojums Latvijas teritoriālo atšķirību kontekstā.

Lauku cilvēki, to darbošanās veids un ikdienas dzīve:

- vietējie cilvēki, kas ilgstoši vai vairākās paaudzēs dzīvo lauku teritorijās un ir attiecīgas teritorijas identitātes veidotāji;
- „laucinieku” raksturs – miers, „pamatīgums”, zināšanas u.c.;
- nodarbjū daudzveidība dažādās jomās – lauksaimniecībā, mežniecībā, zivkopībā, amatniecībā u.c.;
- g.k. ekstensīvs ražošanas vai saimniekošanas veids;
- saimniekošanas mērogs (pārsvarā maza mēroga saimniecības);
- dabas velšu vākšana – sēņošana, ogošana, makšķerēšana;
- laucinieku ēdiens un dzēriens;
- paražas, svētki u.c. pasākumu svinības ar viesu uzņemšanas tradīcijām;
- lauku sadzīves priekšmeti un to pielietojums mūsdienās;
- viensētas kopējais „tēls”.

Latvijas lauku teritoriju **bioloģiskā daudzveidība**, ko veido:

- mozaīkveida ainava, kas mijas ar mežiem, upēm, ezeriem, purviem, jūras krastu, lauksaimniecības zemēm, zemnieku saimniecībām u.c.;
- bioloģiskās daudzveidības elementi – biotopi, augu, dzīvnieku un citu organismu sugas;
- ĪADT un NATURA 2000 teritorijas un mikroliegumi, kas veidoti sugu un biotopu aizsardzībai.

No augstāk minētā varam secināt, ka **lauku tūrisms kā nodarbes un dzīves veids tā „tradicionālajās” izpausmēs³:**

- Notiek cilvēka mazāk pārveidotā (salīdzinājumā ar pilsētām) un apdzīvotā vidē, piemēram, Latvijai tik raksturīgajās nelielajās viensētās. Viensēta vai zemnieku saimniecība ir vieta ar ļoti daudzveidīgiem vides apstākļiem (dārzs, tūrums, pļava, komposta kaudze, dzīvžogs, piemājas ūdenskrātuve, mājdzīvnieki („apsaimnieko” pļavas) – dažādi citi bioloģiskās daudzveidības vides elementi);
- Ir salīdzinoši „maza mēroga” un ekstensīvs uzņēmējdarbības un lauku teritoriju apsaimniekošanas veids, kas visbiežāk nepatērē lielus (t.sk. – neatjaunojamus) resursus un lielas teritorijas sava produkta „ražošanai”, tādējādi atstādamas mazāku *ekoloģiskās pēdas*⁴ nospiedumu;
- Tūrisma produkta veidošanā nereti izmanto citus vietējo iedzīvotāju sniegtos pakalpojumus vai saražoto produkciju un kultūras mantojumu, tādējādi, novēršot vai mazinot zināmu antropogēnās slodzes daļu no dabas objektiem un teritorijām;
- Piedāvā videi draudzīgākas aktivitātes – atpūtu dabā, pastaigas, putnu vērošanu, pārvietošanos ar velosipēdu, laivu u.c.;
- Lauku tūrisma produkts „normālā gadījumā” nav masu produkts un ir vērsts uz nelielu grupu vai atsevišķu indivīdu individuālu apkalpošanu, ar ko arī ir unikāls un neatkārtojams;
- Lauku tūrismā nereti tiek nodarbinātas vairākas paaudzes nodrošinot šīs nodarbes pēctecību un pārmantojamību, tādēļ minētā jomā strādājošie (arī citi vietēji iedzīvotāji kā darbinieki lauku tūrisma mītnē) ir ieinteresēti saglabāt esošo dabas un cilvēkvides kvalitāti un resursus, kuru dēļ pie viņiem brauc tūristi;
- Augstāk minētās atziņas liek secināt, ka lauku tūrismam piemīt daudzas ekotūrisma pazīmes kā no dabas aizsardzības, tā arī no sociāliem un ekonomiskiem aspektiem.

Tātad, pārdomātas ar lauku tūrismu saistītas papildus aktivitātes un lauku tūrisma produkts var būt lieliska darbošanās forma, alternatīva un *NATURA 2000* teritoriju apsaimniekošanas variants, kas nav pretrunā ar šo teritoriju izveides galveno mērķi un uzdevumiem, bet lieliski „sadzīvo” un papildina viens otru.

---

³ Te nav domātas tie masveida pasākumi (piemēram, sporta spēles u.c.) un atsevišķas rīcības un aktivitātes, kurām nereti „piedēvē” lauku tūrisma nosaukumu

⁴ Ekoloģiskās pēdas nospieduma kalkulatoru sk. <http://www.pdf.lv/epeda/epeda.html>

---

3. NATURA 2000 teritorijas statuss – tikai trūkumi vai arī ieguvumi?

Samērā bieži publiskajā vidē un plašsaziņas līdzekļos tiek pausta informācija un debatēts par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, kādi pastāv *NATURA 2000* teritorijās. Nereti tie ir „tradicionāli” stereotipi, ka *NATURA 2000* teritorijā nedrīkst „pacelt zaru no takas” un „kur nu vēl nocirst krūmu, lai atsegtu skatam skaistu ainavu”. Šādi nepatiesi stereotipi ir izskaidrojami ar vairākiem apstākļiem: 1. ar nepietiekamo sabiedrības informētību *NATURA 2000* teritoriju apsaimniekošanas un izmantošanas jautājumos; 2. ar zināmu neieinteresētību šajā jomā un aizspriedumiem; 3. ar pietiekami labu „argumentu” un „pašapmānu”, kāpēc man šeit neko nedarīt, jo „nedrīkst jau arī neko darīt”! Piemēram, būvniecības gadījumā ierobežojumi un dažāda veida saskaņojumi pastāv arī ārpus teritorijām ar dabas aizsardzības statusu. Turklāt, nevar teikt, ka pārējos 90 % Latvijas teritorijai, kurai nav ne *NATURA 2000*, ne ĪADT statuss, būtu principiāli atšķirīga ekonomiski – sociālā attīstības gaita. Nereti tieši otrādi – bagātīgākais tūrisma piedāvājums ir tieši lielākajās *NATURA 2000* teritorijās, kur ir arī daudzveidīgs resursu klāsts. Protams, katrs gadījums un situācija ir jāskata atsevišķi. Taču nelaime ir tā, ka tikai retais mēģina saskatīt arī plusus un priekšrocības, ko dod dzīvošana un sava tūrisma produkta piedāvājums, piemēram, nacionālajā parkā. Patiesībā, joprojām ikdienas dzīve vai atpūta vasaras mājā nacionālā parka teritorijā tiek saprasta kā „normālam cilvēkam” kaut kas „pats par sevi saprotams”. Turpretim, Rietumeiropā šāda lieta tiek uzskatīta par ārkārtīgi ekskluzīvu un dārgu dzīves veidu, jo tas ir NACIONĀLAIS PARKS! Un varbūt sākotnēji ir jāuzdod jautājums, vai vispār zinām, ka dzīvojam un strādājam *NATURA 2000* teritorijā (sk. lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas rezultātus nākamajā nodaļā)?

Kāds varētu būt lauku tūrisma uzņēmēja, kas piedāvā tūristu mītnes u.c. veida tūrisma produktu, pozitīvais skatījums un ieguvumi no dzīvošanas *NATURA 2000* teritorijā vai tuvu tās robežām?

Pirmais un nozīmīgākais ieguvums ilgtermiņā ir fakts, ka jūsu teritorijā vai tās apkārtnē (un Latvijā kopumā) pastāv relatīvi **mazpārveidota dabas vide**, ir daudz augstāka vides (arī tik ikdienā svarīgā – dzeramā ūdens) kvalitāte, „dabiskāka” ainava, ir lielāka dažādu dabas pieminekļu dažādība, augu un dzīvnieku sugu (t.sk. – Eiropas mērogā – retumi) daudzveidība, kā arī citas dabas vērtības, kas daudz kur citur Eiropā un Pasaulē jau ir iznīcinātas, tādēļ daudziem ārvalstu tūristiem un nākotnē - arī mūsu pašu cilvēkiem – tās būs interesantas un svarīgas. Taču pie šī ieguvuma ir jāņem vērā apstākļi, ka nekādā veidā nedrīkstam (arī tūrismā) pieļaut šo vērtību vai to sākotnējās kvalitātes zudumu (sk. 6.1. nodaļu), jo tas ir resurss, kura dēļ pie mums brauc gan vietēji, gan ārvalstu cilvēki. Un brauks tik ilgi, kamēr šis resurss būs pieejams un izmantojams. Tātad, to ir jāprot „pareizi” iekļaut tūrisma produktā, un tas jādara ar lielu atbildības sajūtu!

Otrais ieguvums ilgtermiņā – zemes īpašnieki un pašvaldības var iegūt **ES finansējumu NATURA 2000 teritoriju apsaimniekošanai**. Sīkāka informācija par minēto tēmu ir pieejama LR Vides ministrijas Dabas aizsardzības departamentā. Piemēram, bioloģiski vērtīgo zālāju un pļavu apsaimniekošanas ietvaros var saņemt t.s. platību maksājumus⁵.

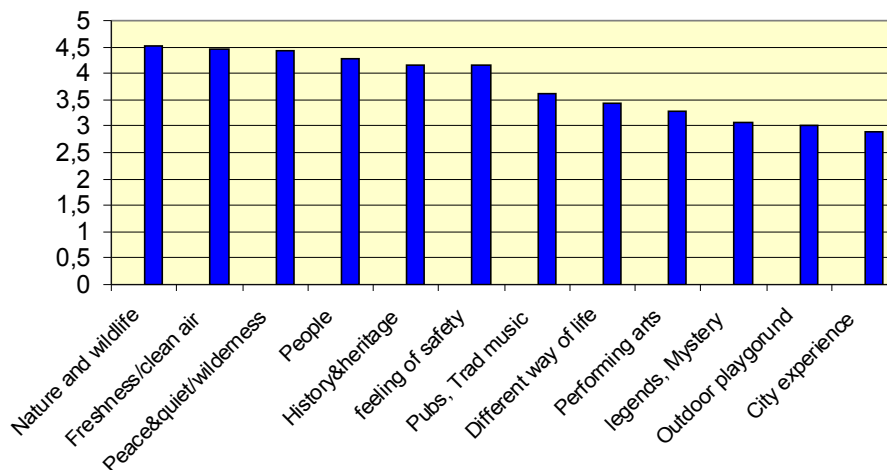
⁵ Detālāku informāciju sk. Lauku atbalsta dienesta mājas lapā <http://www.lad.gov.lv/lv/es-atbalsts/tiesie-maksajumi/>

Trešais ieguvums (īstermiņā) – zemes īpašnieki, kuriem *NATURA 2000* teritoriju statusa dēļ pastāv dažādi un būtiski saimnieciskās darbības ierobežojumi, var saņemt **kompensācijas** likumdošanā noteiktajā kārtībā. Vairāk informācija par kompensāciju mehānismu un pieteikšanās kārtību uz minētajām kompensācijām ir atrodamā Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā: <http://www.daba.gov.lv/public/lat/kompensacijas/>.

Taču, ja domājam un vēlamies saimniekot ilgtspējīgi, cik nu vien šī brīža situācijā tas ir iespējams, varbūt labāks tomēr ir pirmais variants? Tiesa gan, nav pamata arī pārlietu lielam optimismam, ka jebkura *NATURA 2000* teritorija pēkšņi kļūs (ne visas tam ir arī piemērotas un ne visās arī ir jāattīsta tūrisms!) par populāru tūrisma objektu vai pat galamērķi. Tas atkarīgs gan no konkrētas teritorijas kategorijas, tās zonējuma, aizsargājamām dabas vērtībām, fiziskās pieejamības (autoceļi, sabiedriskais transports, pašas teritorijas pieejamība), administrācijas esamības, labiekārtojuma un infrastruktūras līmeņa, teritorijā piedāvātā tūrisma produkta, pārējo uzņēmēju piedāvājuma un daudziem citiem iekšējiem un ārējiem apstākļiem.

Tajā pat laikā, lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas rezultāti (4. nodaļa un 3. attēls liecina par to, ka „dabiska” vide un dabas vide ir bijusi, ir un nākotnē būs (domājams – aizvien vairāk) pieprasīts tūrisma resurss. Un tas ir vērā ņemams apstāklis, ar ko ir jārēķinās.

Ir rūpīgi jāapsver - varbūt ne visos gadījumos un ne visas ar tūrismu saistītas aktivitātes ir jāorganizē pašā *NATURA 2000* teritorijā. Dabai jau nav precīzas robežas, kuras tā ievēro, tāpēc daudzas dabas vērtības atrodas vai „mājo” arī *NATURA 2000* teritoriju tuvākā un tālākā apkārtnē. Pat fakts, ka jūsu dzīves vai darbības vietas tuvākajā apkārtnē atrodas šādas teritorijas, ir savā ziņā jau uzskatāms par ieguvumu un sava veida vides kvalitātes garantu, jo, iespējams, ka savās pļavās, tūrums vai mežos varēsiet novērot putnu (arī augu) sugas, kuru ligzdvieta atrodas blakus esošajā *NATURA 2000* teritorijā. Tātad jautājums ir tikai par to, vai mākam šo ieguvumu izmantot savā labā. Varbūt vērts ir izveidot putnu vērošanas platformu vai dabas taku arī pie (nevis pašā) šādas teritorijas.

3. attēls.
Eiropā
pieprasītas
tūrisma
produktu
jomas un
aktivitātes⁶

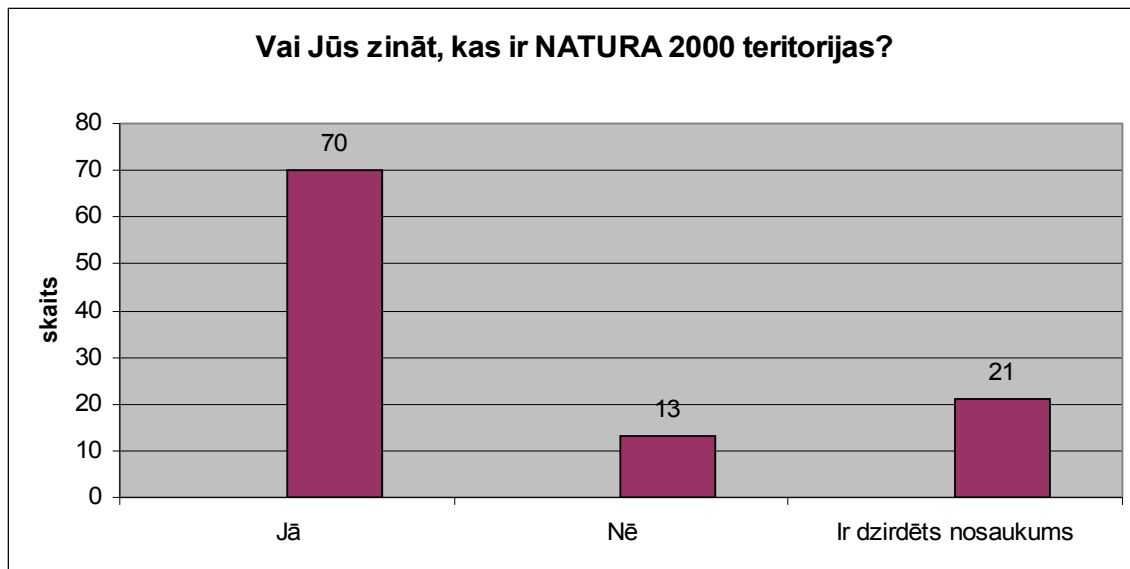
⁶ Avots: *Tourism attitudes Survey Scotland, 2002.*

4. Aptauju rezultāti

4.1. Lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas par *NATURA 2000* teritorijām rezultāti

2007. g. LLTA „Lauku ceļotājs” veica lauku tūrisma uzņēmēju aptauju, kuras mērķis bija noskaidrot minēto respondentu pamatzināšanas un attieksmi pret teritorijām ar *NATURA 2000* statusu, kā arī uzņēmēju organizēto aktivitāšu galvenajām formām minētajās teritorijās, turpmākās attīstības plāniem, kā arī tendencēm lauku tūrisma sektorā.

Kopumā pēc asociācijas izstrādātas anketas tika aptaujāti 104 respondenti, kas skaitliski bija aptuveni 1/3 daļa no tā brīža asociācijas kopējā biedru skaita. Aptauja notika visos Latvijas novados, g.k. LLTA „Lauku ceļotājs” organizēto semināru laikā. Lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas anketas paraugs ir pievienots šī dokumenta pielikumā.

4. attēls

Uz 1. jautājumu „**Vai Jūs zināt, kas ir *NATURA 2000* teritorijas?**” ~ 2/3 respondentu atbildēja apstiprinoši, bet aptuveni 1/5 daļa minēja, ka ir dzirdēts šāds termins, par kuru gan konkrētākas informācijas tiem nav. ~ 1/10 daļa respondentu atbildēja negatīvi (respektīvi – nezina), kas liecina, ka kopumā lauku tūrisma uzņēmēji ir samērā labi informēti par šāda veida teritorijām. Taču iegūto rezultātu var skaidrot arī ar Lauku ceļotāja veiktajām aktivitātēm un projektiem šajā jomā. Neskatoties uz to, arī nākotnē ir nepieciešami dažāda veida pasākumi, kas saistīti ar informācijas par minētajām teritorijām sagatavošanu un turpmāku popularizēšanu.

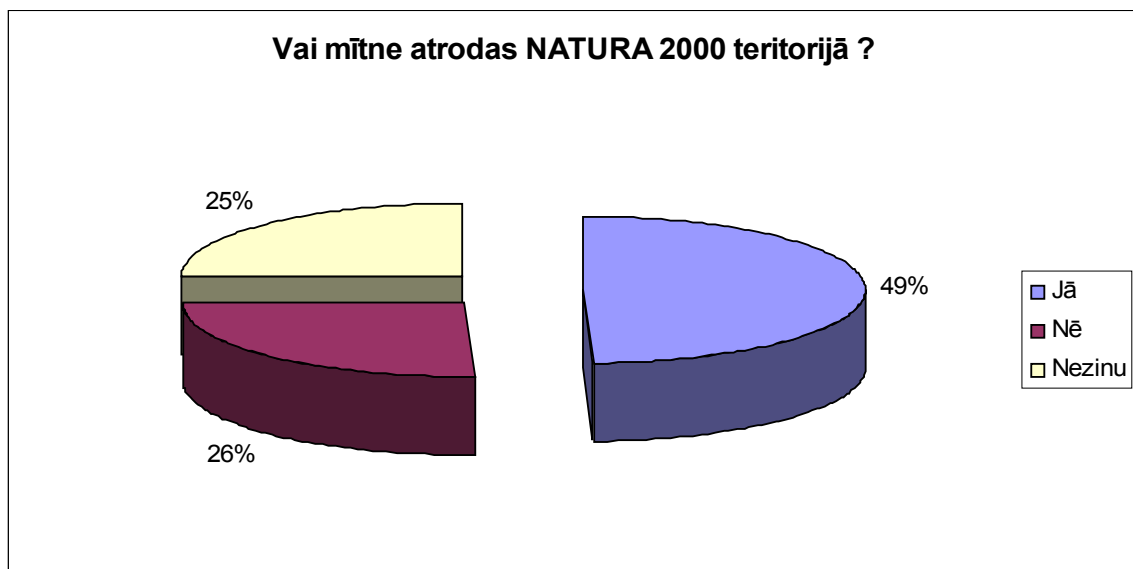
Uz 2. jautājumu „**Vai Jūsu lauku tūrisma mītne atrodas vai organizētās aktivitātes notiek *NATURA 2000* teritorijā?**” aptuveni puse respondentu ir atbildējusi apstiprinoši, bet 1/4 – mītne un uzņēmēju organizētās aktivitātes atrodas ārpus minētajām teritorijām. Diemžēl, ¼ respondentu, kas ir vērtējams kā salīdzinoši liels īpatsvars, nezina, vai viņu

mītne vai organizētās aktivitātes notiek *NATURA 2000* teritorijā. Šis fakts vēlreiz apstiprina iepriekšējās rindkopas pēdējo secinājumu.

Zemāk ir uzskaitītas tās *NATURA 2000* teritorijas (arī ĪADT, jo respondenti, acīmredzot ne vienmēr saprot, ar ko atšķiras ĪADT no *NATURA 2000* teritorijas), kuras respondenti ir minējuši aptaujas anketās kā lauku tūrisma mītņu atrašanās vai pašu uzņēmēju organizēto ar tūrismu saistīto aktivitāšu vietas:

1. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts;
2. Slīteres nacionālais parks;
3. Ķemeru nacionālais parks;
4. Gaujas nacionālais parks;
5. Rāznas nacionālais parks;
6. Abavas senlejas dabas parks;
7. Bauskas dabas parks;
8. Tērvetes dabas parks;
9. Ogres ielejas dabas parks;
10. Saukas dabas parks;
11. Adamovas dabas parks;
12. Dridža ezera dabas parks;
13. Daugavas loku dabas parks;
14. Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidus;
15. Ziemupes dabas liegums;
16. Kaļķupes ielejas dabas liegums;
17. Sātiņu dīķu dabas liegums;
18. Zebrus ezera dabas liegums;
19. Skaistkalnes dabas liegums;
20. Lubāna mitrājs.

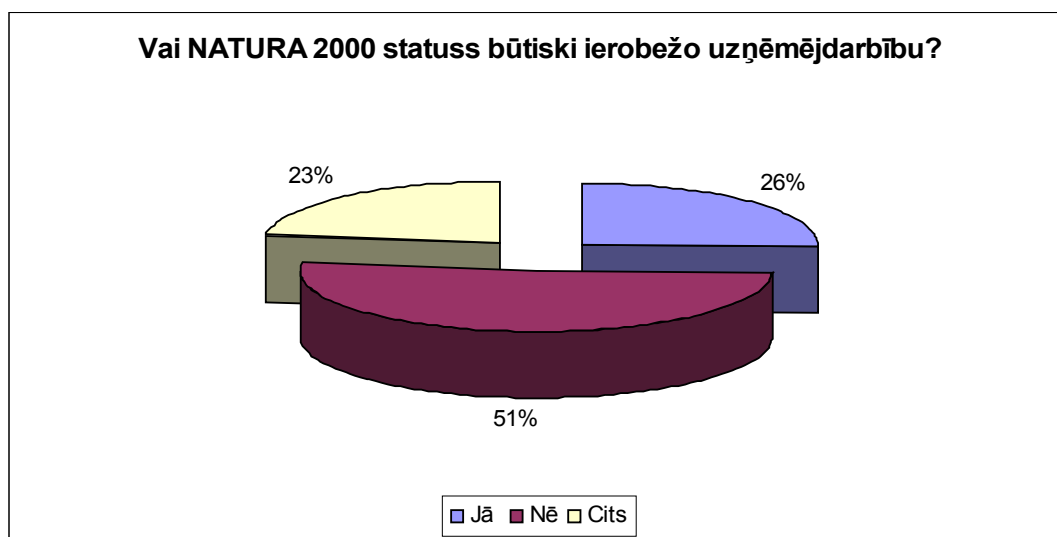

5. attēls.

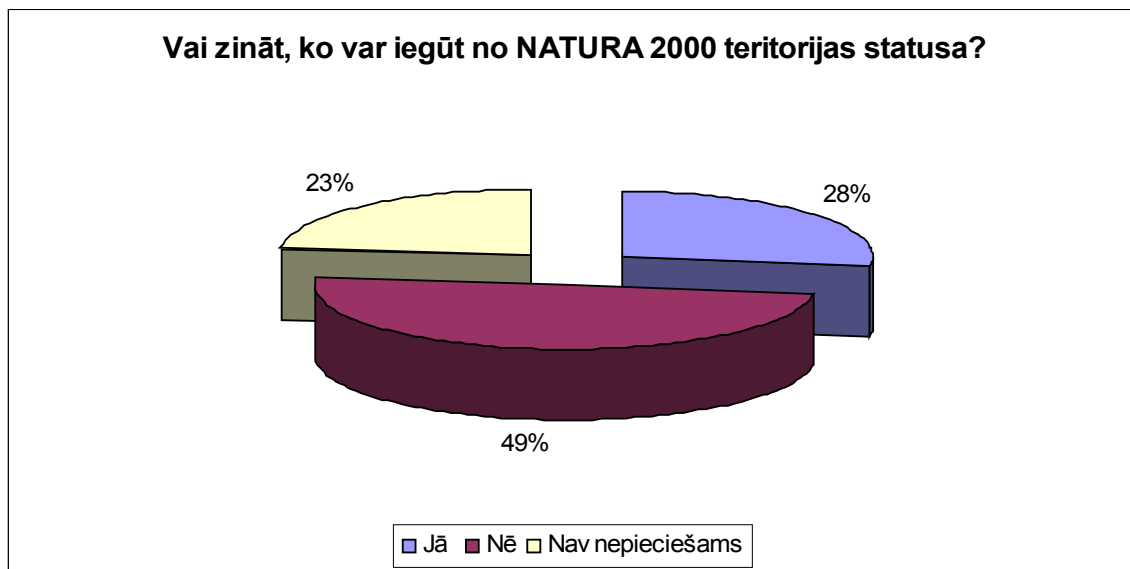

Iegūtie dati apstiprina arī jau iepriekš zināmu faktu, ka liela daļa mītņu un ar lauku tūrismu saistīto aktivitāšu notiek dažādās *NATURA 2000* teritorijās – nacionālos parkos, dabas parkos, aizsargājamo ainavu apvidos, atsevišķos dabas liegumos, kā arī lielākajā Latvijas ĪADT – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā.

Uz 3. jautājumu „**Vai zināt, ar kādām iestādēm jāsaskaņo Jūsu saimnieciskā darbība (t.sk. arī ar tūrismu saistītā) *NATURA 2000* teritorijās?**” 38 % respondentu atbild apstiprinoši, bet 39 % to nezina (liels īpatsvars!). Ja šo jautājumu skata kontekstā ar 5. attēlā redzamajiem aptaujas rezultātiem, tad izriet, ka ne visi lauku tūrisma uzņēmēji, kuru mītne atrodas vai organizētās aktivitātes norit *NATURA 2000* teritorijās (5. attēls, 49 %) ir informēti par pastāvošajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Uz 23 % respondentu minētais jautājums neattiecas, kas ~ sakrīt arī no iepriekšējā jautājuma izrietošajiem datiem (5. attēls, 26 % mītņu neatrodas *NATURA 2000* teritorijās).

Plašsaziņas līdzekļos samērā bieži tiek pausts viedoklis par it kā daudzajiem un nepārvaramajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem/aizliegumiem un uzņēmēju pieaugošo neapmierinātību, kas saistīta ar *NATURA 2000* teritoriju statusu un šo teritoriju apsaimniekošanu, taču aptaujas dati (7. attēls) parāda, ka šāds viedoklis, vismaz lauku tūrisma uzņēmēju vidū, nav nemaz tik kategoriski viennozīmīgs. To apstiprina respondentu atbildes uz 4. jautājumu „**Ja atrodaties *NATURA 2000* teritorijā – vai šis statuss būtiski ierobežo Jūsu uzņēmējdarbības iespējas?**” Puse no respondentiem šajā jautājumā pauž pozitīvu viedokli un *NATURA 2000* teritorijas statusu drīzāk uztver kā priekšrocību. Tiesa, šādi aptaujas rezultāti ir saistīti arī ar sektora specifiku, jo visbiežāk lauku tūrisma naktsmītnes ir mazie vai vidējie uzņēmumi, kas saimnieko pārsvarā ekstensīvi, nepatērē lielus dabas resursu apjomus un pēc būtības ir orientēti uz dabas saglabāšanu, kas ir nozīmīgs to klientu piesaistes resurss. Taču jāņem vērā arī fakts, ka ~ ¼ daļa no respondentiem ir atzinusi, ka *NATURA 2000* teritorijas statuss tomēr būtiski ierobežo uzņēmējdarbības iespējas. Kā biežākie gadījumi (prioritārā secībā) ir minēti būvniecība un ar to saistītie ierobežojumi, „birokrātija”, kas izpaužas kā ilgstoša un darbietilpīga dokumentu kārtošanas procedūra, lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi, kā arī ierobežojumi atsevišķos ezeros pārvietoties ar motorizētiem peldlīdzekļiem.

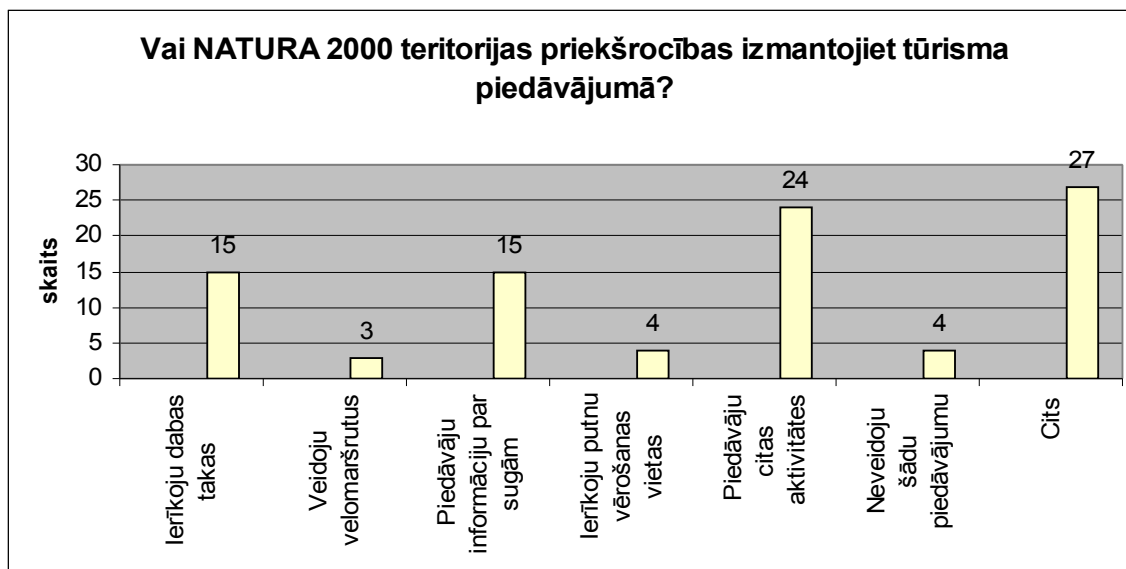
8. attēls.

Tajā pat laikā, atbildes uz 5. jautājumu „**Vai Jūs kā lauku tūrisma saimnieks vai uzņēmējs zināt, ko varat iegūt no tā, ka Jūsu īpašums ietilpst vai darbība notiek *NATURA 2000* teritorijā?**” apliecina, ka puse no respondentiem (salīdzinoši - liela daļa!) nezina vai arī nav domājuši par tām priekšrocībām, ko sniedz/var sniegt šāds aizsargājamas dabas teritorijas statuss.

Asociācijas sarunās ar lauku tūrisma uzņēmējiem u.c. tās veiktās uzņēmēju aptaujās kā biežākie tūristu piesaistes resursi tiek minēti „neskartā daba”, „lauku miers”, ainava, dzīvnieku un putnu vērošana, taču salīdzinoši reti šo lietu esamība tiek tiešā veidā saistīta ar dabas aizsardzības pasākumiem, t.sk. teritorijām ar dabas aizsardzības statusu, kas

patiesībā ir šo resursu esamības pamats. Kā atzina viena lauku tūrisma uzņēmēja no Aglonas, *NATURA 2000* teritorijas statuss viņai sniedz lielu priekšrocību, jo pa ezeru (Cīriša ezera dabas parks) ir aizliegts pārvietoties ar motorlaivām un ūdens motocikliem, kas viņas klientiem nodrošina mieru un klusumu, kura dēļ tie iecienījuši konkrēto saimniecību. Daudzi īpašnieki priecājas par ierobežojumiem tāpēc, ka tādā veidā viņi tiek pasargāti no nevēlamiem kaimiņiem (būvniecība) vai trokšņa (dažādas aktivitātes)

No iepriekšminētā izrietošs ir nākamais - 6. jautājums „**Ja Jūsu lauku tūrisma mītne atrodas *NATURA 2000* teritorijā, vai Jūs to (*NATURA 2000* teritorijas priekšrocības) izmantojat savā tūrisma piedāvājumā?**”. *NATURA 2000* teritoriju izveides galvenais mērķis ir nozīmīgu un retu biotopu un sugu, kā arī citu dabas resursu aizsardzība, tādēļ likumsakarīgi – samērā bieži *NATURA 2000* teritorijas un to resursi kļūst par nozīmīgām tūristu piesaistēm vai galamērķiem. Jautājuma būtība ir tāda – vai lauku tūrisma uzņēmēji izmanto tās priekšrocības, ko viņiem sniedz *NATURA 2000* teritorijas statuss?

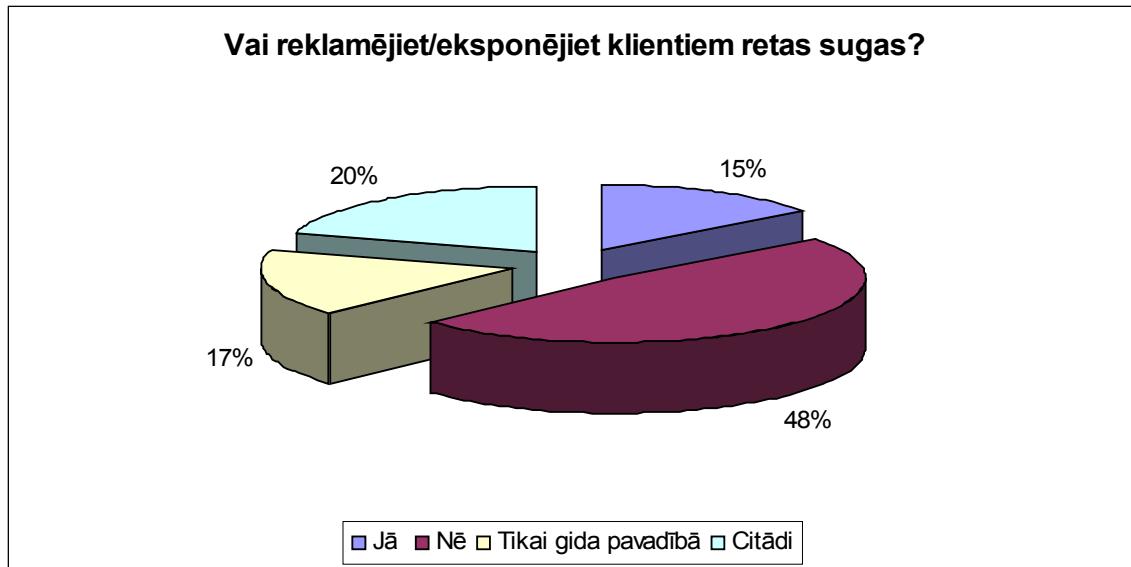

9. attēls.

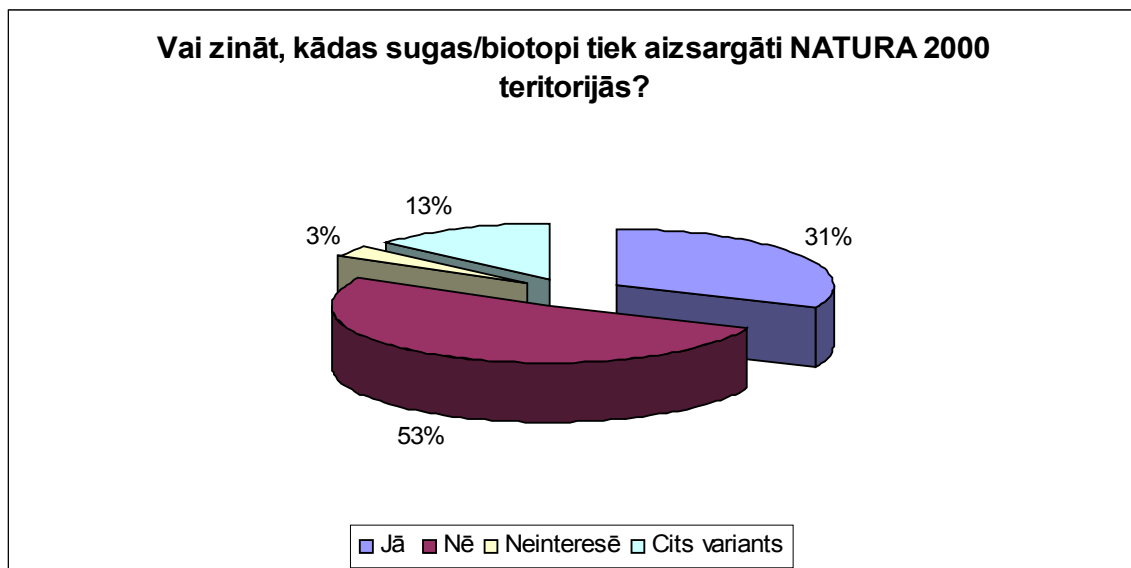
Kā redzams no 9. attēla, liela daļa uzņēmēju *NATURA 2000* teritorijās veido dažādus aktīvā tūrisma (kājinieku, velo) takas vai maršrutus, iekārto putnu vērošanas vietas, kā arī izmanto citu izveidoto dabas tūrisma infrastruktūru un piedāvātās aktivitātes. Salīdzinoši maza respondentu daļa norāda uz to, ka viņu klienti nepieprasa atpūtas piedāvājumu dabā, tādēļ tas arī netiek veidots un piedāvāts. Lai arī saskaņā ar 8. attēlā redzamo izriet, ka puse no uzņēmējiem nezina, kādas priekšrocības viņiem dod *NATURA 2000* teritorijas statuss, tomēr salīdzinoši liela daļa respondentu sava tūrisma produkta veidošanā izmanto (neapzinoties?) tos dabas resursus, kas atrodas attiecīgajā teritorijā.

Zināmas bažas rada aptaujas rezultāti, kas iegūti atbildē uz 7. jautājumu „**Vai reklamējat un rādāt tūristiem retas augu un dzīvnieku sugas, kas atrodas *NATURA 2000* teritorijās?** Izrādās, ka ~ 30 % (no tiem apmēram puse – gidu pavadībā, kas vērtējams kā pozitīvs aspekts) tūristiem reklamē (rāda, popularizē) retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.

Reto sugu aizsardzība ir viens no *NATURA 2000* teritoriju izveides galvenajiem mērķiem, tādēļ aktuāls ir jautājums – tieši kādas sugas un kādā veidā tiek eksponētas un popularizētas šo teritoriju apmeklētājiem. LLTA „Lauku ceļotājs” 2006. g., pamatojoties uz vairāk kā 150 *NATURA 2000* teritoriju apsekojumiem un iepriekšējo pieredzi, izstrādāja vadlīnijas⁷ „*Vadlīnijas un piemēri dabas resursu – dabas objektu, biotopu, sugu un teritoriju iekļaušanai ilgtspējīga un videi draudzīga tūrisma piedāvājuma popularizēšanā*”, kurās ir analizēti dažādi negatīvi un diskutējami aizsargājamo sugu un to dzīves vietu popularizēšanas un iekļaušanas tūrisma produktā gadījumi un piemēri, kā arī norādītas alternatīvās rīcības.

10. attēls.

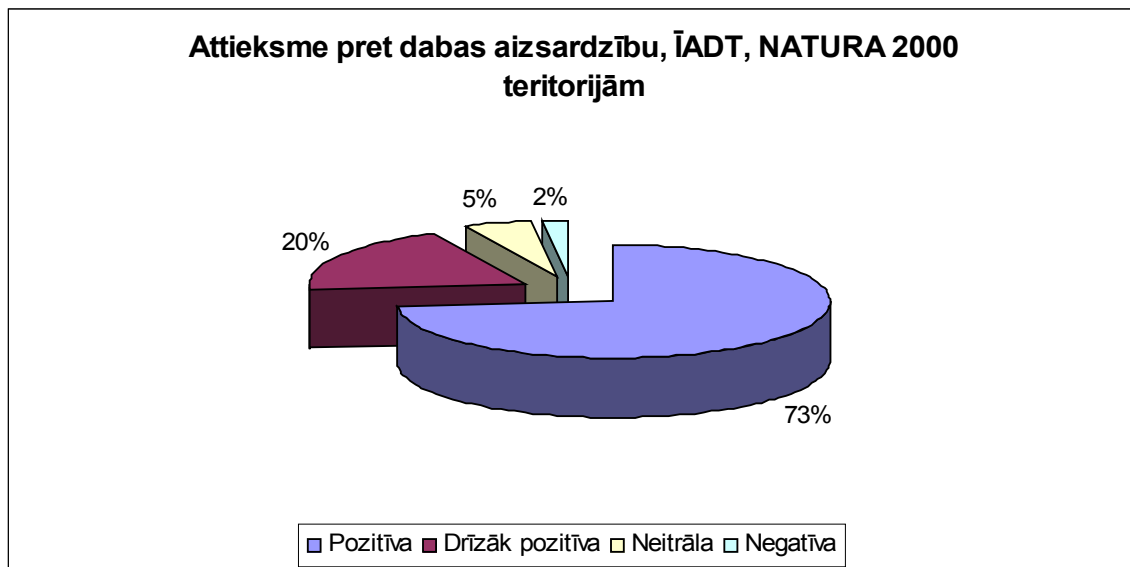

11. attēls.

⁷ Sk. www.macies.celotajs.lv

Uz 8. jautājumu „Vai zināt, kādas augu un dzīvnieku sugas un biotopi tiek aizsargāti *NATURA 2000* teritorijās?” vairāk kā puse respondentu atbild noliedzoši, kas norāda uz apstākli, ka vēl joprojām liela daļa lauku uzņēmēju nav pilnībā informēti par *NATURA 2000* teritoriju izveides mērķiem un tajās aizsargājamiem nozīmīgākajiem dabas resursiem. 8. jautājuma atbilžu rezultāti korelē arī ar 7. jautājumā iegūtajiem rezultātiem – 31 % uzņēmēju ir informēti par *NATURA 2000* teritorijās aizsargātajām sugām (11. attēls), un 32 % (10. attēls) reklamē un rāda šo teritoriju apmeklētājiem retas un aizsargājamas sugas vai nu paši, vai arī gida pavadībā (šo apstākli varētu vērtēt kā pozitīvu). Atliek cerēt, ka minēto sugu reklamēšana notiek atbildīgi, saprotot, ka tie resursi, kuru dēļ uz konkrēto vietu brauc klienti, ir arī jāsaudzē un jāizmanto ilgtspējīgi un ilgtermiņā.

Kā biežākie reto un aizsargājamo sugu piemēri, kas tiek aizsargāti un kuru dēļ ir veidotas atsevišķas *NATURA 2000* teritorijās, respondentu atbildēs tiek minēti melnais stārķis, mazais ērglis, grieze, dažādas orhideju sugas, kā arī jūras ērglis, meža balodis, smilšu krupis, lakši, konkrētāk nenosauktas augu, sēņu un tauriņu sugas.

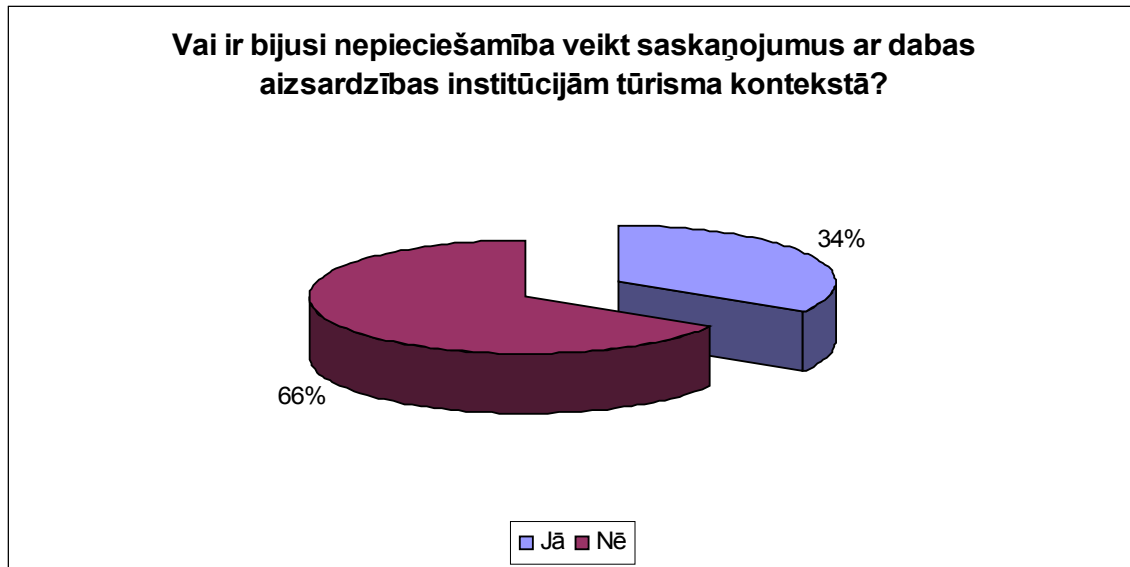
12. attēls.

Pretēji „vispārpieņemtam” un plašsaziņas līdzekļos nereti - dominējošam viedoklim, uz 9. jautājumu „Kāda kopumā ir Jūsu attieksme pret dabas aizsardzību Latvijā, īpaši aizsargājamām un *NATURA 2000* teritorijām?” gandrīz $\frac{3}{4}$ respondentu atbild pozitīvi un $\frac{1}{5}$ – drīzāk pozitīvi (kopā – 93 %, kas ir ļoti liels īpatsvars!). Tikai 2 % respondentu ir negatīva attieksme.

Šāds atbilžu pārsvars ir izskaidrojams gan ar iepriekš minēto faktu par lauku tūrisma uzņēmumu ekstensīvo, „maza mēroga” un labai draudzīgo saimniekošanas veidu un „interesēm” (klienti pieprasa „neskartu” dabu, mieru, klusumu u.c.), kā arī faktu, ka LLTA „Lauku ceļotājs” organizētos seminārus (galvenās tēmas – videi draudzīga saimniekošana, Zaļais sertifikāts, ilgtspējīga lauku tūrisma attīstība u.c.) apmeklēja diezgan konkrēta un uz šo „tēmu” fokusēta auditorija. Taču fakts, ka lielākā daļa

respondentu teritorijas ar dabas aizsardzības statusu un dabas aizsardzības sektoru kopumā, neskatoties uz iepriekš minētajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem (4. un 5. jautājums) vērtē pozitīvi, ir vērā ņemama un pozitīva tendence.

Uz 10. jautājumu „**Vai kādreiz esat veikuši saskaņojumus ar valsts institūcijām dabas aizsardzības un tūrisma kontekstā?**” tikai aptuveni 1/3 respondentu atbild pozitīvi. Šis apstāklis arī var būt par vienu no iemesliem šobrīd lauku tūrisma uzņēmēju vidū esošai pozitīvai attieksmei pret dabas aizsardzību kopumā, dabas aizsardzības institūcijām un *NATURA 2000* teritorijām (sk. 12. un 13. un 14. attēlu).

13. attēls.

Kā biežāk minētās **institūcijas**, kurās ir veikti nepieciešamie saskaņojumi, respondentu anketās ir minētas:

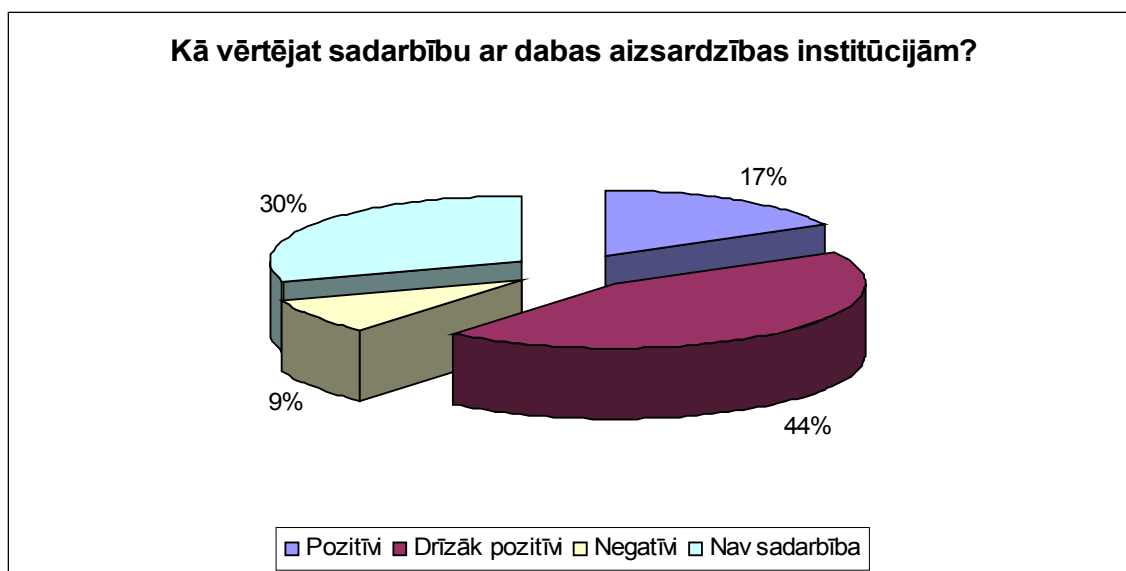
- Reģionālās vides pārvaldes;
- Valsts Vides dienests;
- Nacionālais Vides veselības centrs.

Kā biežākais saskaņojumu **nolūks** ir minēts:

- Būvniecība (visbiežāk);
- Ūdenssaimniecības sakārtošanas projekti (otra biežākā aktivitāte);
- Bioloģisko attīrīšanas iekārtu izveide;
- Zemes transformācija;
- Upes aizsargjoslas „sakārtošana”;
- Masu pasākuma saskaņojumi;
- Dabas parkos veicamas aktivitātes (nenosauktas);
- Dabas taku izveide;
- Dažādu projektu (precīzāk nenosauktu) īstenošana;

- Dažādi ar teritoriju apsaimniekošanu saistīti pasākumi.

Uz 11. jautājumu „**Kā kopumā vērtējat sadarbību ar dabas aizsardzības institūcijām – Dabas aizsardzības pārvaldi, reģionālajām vides pārvaldēm, Vides Valsts dienestu, Vides ministriju vai citu?**” gandrīz 2/3 respondentu vērtē pozitīvi vai drīzāk pozitīvi. Aptuveni 1/3 šāda sadarbība nav bijusi, jo aptuveni līdzīga daļa (5. attēls) uzņēmēju nedzīvo/nedarbojas *NATURA 2000* teritorijās, vai arī nezina savas teritorijas statusu dabas aizsardzības kontekstā. Salīdzinoši neliela daļa (1/10) sadarbību vērtē negatīvi, kas visdrīzāk saistāma ar ierobežojumiem un procedūrām, kas saistītas ar būvniecību, mežistrādi vai lauksaimnieciskām aktivitātēm, ar kādām līdztekus nereti nodarbojas un saskaras lauku tūrisma uzņēmēji.

14. attēls.

Uz 12. jautājumu „**Kādus papildus pakalpojumus visbiežāk izmanto Jūsu klienti?**” respondentu sniegtās atbildes sakārtotas prioritārā secībā:

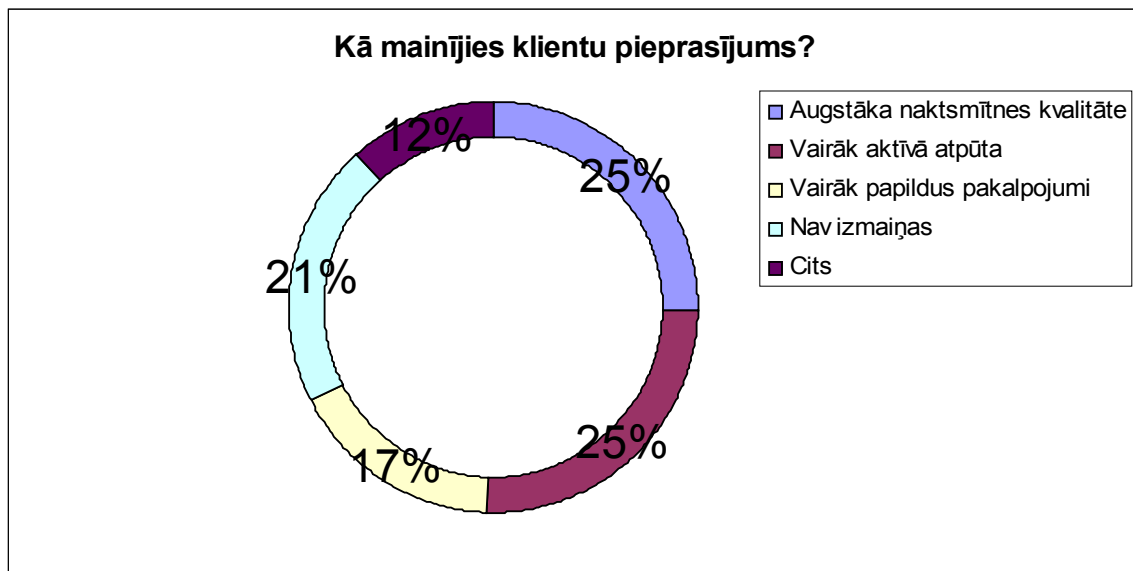
- Pirts, karstā vanna, kubla u.c. procedūras;
- Pastaigas, dabas baudīšana;
- Viesību telpas un apkalpošana;
- Ēdināšana;
- Laivu noma;
- Gidu pakalpojumi;
- Semināri;
- Zirgu izjādes;
- Velonoma.

Pēc respondentu sniegtajām atbildēm netiešā veidā var spriest par rīcībām un tām sekojošo antropogēno slodzi un dabas resursiem un *NATURA 2000* teritorijām, ko rada gan lauku tūrisma sektors kopumā, gan arī tā atsevišķās aktivitātes. Atbildes norāda arī uz

potenciālajiem tūrisma produktiem, kādi šobrīd būtu piedāvājami no lauku tūrisma uzņēmēju puses.

Respondentu atbildes uz 14. jautājumu „**Kā mainījies klientu pieprasījums, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem?**” (sk. 15. attēlu) liecina, ka šobrīd klienti aizvien vairāk uzmanības pievērš naktsmītnes infrastruktūras kvalitātei, izrāda interesi par aktīvo atpūtu (piemēram, pastaigas, sk. 12. jautājumu) un pieprasa papildus pakalpojumus, starp kuriem biežāk minētie ir ēdināšana, pirts, blakus mītnei esošas labiekārtotas ūdenstilpes, bērnu laukumi, tematiski pasākumi, sportiskas aktivitātes, maršruti, interneta pieeja un iespēja norēķināties ar kredītkarti.

No aktīvās atpūtas visvairāk pieprasīts (prioritārā secībā) ir dažādas sportiskas aktivitātēs (volejbols, basketbols, peintbols u.c.), velobraucieni un velomaršruti, pārgājienu maršruti – takas, ekskursijas un makšķerēšana, kā arī laivu braucieni un noma, izjādes, slēpošana un dabas vērošana.

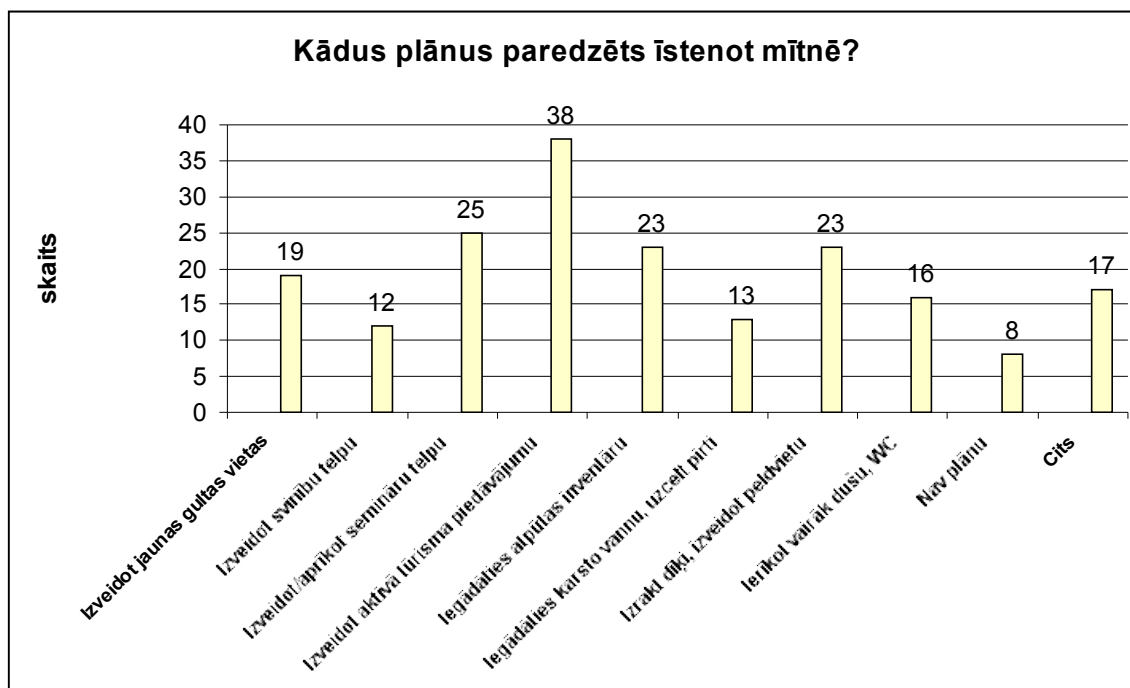

17. attēls.

Uz 15. jautājumu „**Kādus jaunus plānus Jūs gatavojaties īstenot savā mītnē?**” respondentu atbildes izriet no klientu pieprasījuma maiņas un aktualitātēm lauku tūrisma sektorā (sk. 12., 14. jautājumus un atbildes).

Šobrīd lielākā daļa respondentu plāno izveidot jaunus aktīvā tūrisma produktus (aktivitātes notiek dabas vidē, tādēļ svarīga arī dabas aizsardzības aspektu ievērošana tūrisma produkta veidošanā *NATURA 2000* teritorijās!), veidot jaunas semināru telpas (izglītības aspekts!), iegādāties atpūtas inventāru (velo, laivas u.c.), kā arī nodrošināt dažādas ar pirti un ūdeņiem saistītas procedūras (notekūdeņi). Daļa uzņēmēju plāno arī papildināt gultas vietu skaitu, kā arī uzlabot savu naktsmītņu piedāvājumu, izveidojot jaunus sanitāros mezglus. Pēc 12., 14., 15. jautājumā sniegtajām atbildēm var arī gan tiešā, gan netiešā veidā spriest par lauku tūrisma sektora attīstības turpmākām tendencēm *NATURA 2000* teritorijās tuvāko gadu laikā.

18. attēls.

Kā savas naktsmītnes atrašanās vai organizēto aktivitāšu norises vieta respondentu atbildēs tika norādīts **21** no Latvijas 26 **administratīvajiem rajoniem**:

1. Bauskas	8. Liepājas	15. Rīgas
2. Cēsu	9. Limbažu	16. Saldus
3. Daugavpils	10. Ludzas	17. Talsu
4. Dobeles	11. Madonas	18. Tukuma
5. Jēkabpils	12. Ogres	19. Valmieras
6. Krāslavas	13. Preiļu	20. Valkas
7. Kuldīgas	14. Rēzeknes	21. Ventspils

2009. gadā Latvijas lauku tūrisma konferences un diskusijas „Kas notiek ar Latvijas upēm” laikā Lauku ceļotājs veica atkārtotu aptauju par tēmu „Tūrisms *NATURA 2000* teritorijās”. Tika apkopotas 164 anketas, ko aizpildījuši aptuveni 45% minēto pasākumu dalībnieku. Daļu atbilžu var salīdzināt ar 2007. gadā veikto anketēšanu. Tā, piemēram, 2007. gadā 68% atbildējuši, ka zina, kas ir *NATURA 2000* teritorijas, bet 2009. gadā tādu bija 80%. Protams, jāņem vērā, ka nedaudz atšķiras mērķauditorija, taču minētais skaitlis ir labs *NATURA 2000* teritoriju „zīmola” atpazīstamības rādītājs. Kopumā 85% respondentu ir pozitīva attieksme pret *NATURA 2000* teritorijām. Tūrisma uzņēmēju atrašanos *NATURA 2000* teritorijās par pozitīvu faktoru uzskata 59% respondentu, kā trūkumu 5%, gan kā priekšrocību un kā trūkumu – 36% respondentu. 2009. gada anketās respondenti sniedz ziņas arī par biežāko *NATURA 2000* teritoriju apmeklējumu: Abavas senleju bija apmeklējuši 62% respondentu, Vidzemes akmeņaino jūrmalu - 58%, bet Slīteres nacionālo parku - 51%.

Aptaujas kopsavilkums, secinājumi, priekšlikumi

1. LLTA „Lauku ceļotājs” veiktās aptaujas laikā ir noskaidrots un analizēts nedaudz vairāk kā 100 lauku tūrisma uzņēmēju viedoklis par *NATURA 2000* teritorijām, tajās organizētām tūrisma aktivitātēm un citiem ar dabas aizsardzību saistītiem aktuāliem jautājumiem. Respondentu naktsmītnes atrodas vai uzņēmēju organizētās ar tūrismu saistītās aktivitātes norisinās 21 Latvijas administratīvā rajonā un nedaudz vairāk kā 20 *NATURA 2000* teritorijās (t.sk. visos nacionālos parkos, vairākos dabas parkos, aizsargājamo ainavu apvidos, dabas liegumos). Aptaujāto respondentu skaits (ap 1/5 no Latvijas lauku tūrisma uzņēmējiem) un to viedoklis, kā arī to naktsmītņu un *NATURA 2000* teritoriju telpiskais sadalījums un skaits ir uzskatāmi par savā ziņā - reprezentabliem vai tendenci atspoguļojošiem rādītājiem valstī kopumā. Protams, jāņem vērā, ka kopš aptaujas veikšanas ir pagājuši 3 gadi, taču daudz kas no iegūtās informācijas nav zaudējis aktualitāti arī šobrīd.
2. Kaut arī relatīvi liela daļa lauku tūrisma uzņēmēji atzīst, ka zina, kas ir *NATURA 2000* teritorijas (vai vismaz par tādām ir dzirdējuši), tomēr, salīdzinoši daudz ir tādu, kuru zināšanas par šo jomu ir vairāk kā nepietiekamas. Turklāt, fakts, ka ¼ daļa no respondentiem nevar pateikt, vai viņu piedāvātie pakalpojumi notiek vai nenotiek teritorijā ar *NATURA 2000* statusu ir zināms indikators faktam, ka nepieciešama tālāka uzņēmēju izglītošana šajā jomā. Jāpiebilst, ka vēl joprojām sabiedrība īsti nesaprot, ar ko atšķiras ĪADT no *NATURA 2000* teritorijas. Šajā jomā turpmāku ieguldījumu var dot (un jau dod) gan LLTA „Lauku ceļotājs”, gan Dabas aizsardzības pārvalde, Vides ministrija, reģionālās vides pārvaldes u.c. institūcijas.
3. Ar iepriekšējo secinājumu ir saistīts arī fakts, ka tikai 38 % no respondentiem zina (39 % nezina) par tiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem un aizliegumiem, kas saistīti ar dažādām tūrisma aktivitātēm u.c. darbībām *NATURA 2000* teritorijās.
4. Kaut arī sabiedrībā nereti dominē viedoklis, ka *NATURA 2000* teritorijās (t.sk. ĪADT) statuss ir kopumā saistīts tikai un vienīgi ar dažādiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem un aizliegumiem, respondentu dominējošās atbildes (~ puse no atbildēm) liecina par pretējo. To var saistīt arī ar apstākli, ka lielākā daļa lauku tūrisma saimniecību ir nelieli uzņēmumi, kas nepatērē lielus resursu apjomus un saimnieko g.k. ekstensīvi. Taču arī ~ ¼ daļas respondentu sniegtās negatīvās atbildes ir zināms rādītājs.
5. Neskatoties uz kopumā pozitīvo noskaņojumu, diemžēl puse no respondentiem (salīdzinoši - liela daļa!) nezina vai arī nav domājuši par tām priekšrocībām, ko sniedz/var sniegt *NATURA 2000* teritorijas statuss, tādēļ no šī un iepriekšējā secinājuma izriet dažādu informatīvu pasākumu un materiālu par šo teritorijas apsaimniekošanas iespējām (t.sk. tūrisma kontekstā), potenciālu un priekšrocībām aktualitāte.
6. Lai arī aptuveni puse no lauku tūrisma uzņēmējiem nevar pateikt, kādas priekšrocības viņiem dod *NATURA 2000* teritorijas statuss, tomēr salīdzinoši liela daļa no tiem tajā

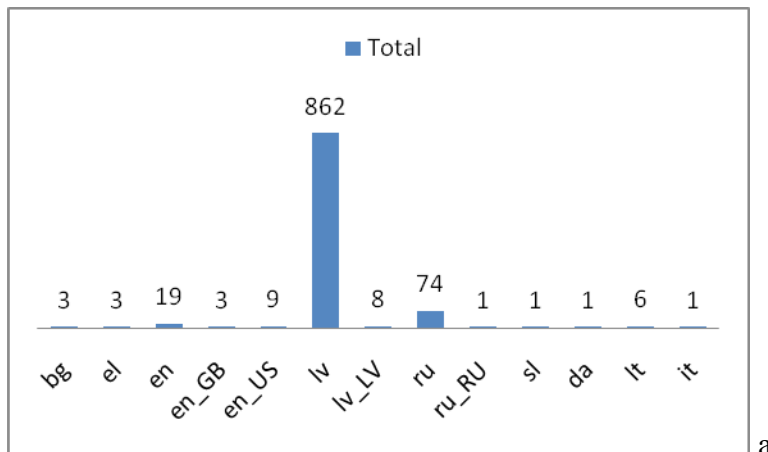
---

pat laikā sava tūrisma produkta veidošanā izmanto tos dabas resursus, kas atrodas attiecīgajā teritorijā. Tādējādi ne vienmēr tiek saskatīta saikne starp resursu kā tūristu piesaistes objektu un šī resursa aizsardzības nepieciešamību un tā juridisko formātu. Šajā jomā arī nepieciešams turpināt izglītojošo darbu (LLTA „Lauku ceļotājs”, Latvijas Dabas fonds, Dabas aizsardzības pārvalde, Vides ministrija, ĪADT administrācijas, vides gidu u.c.).

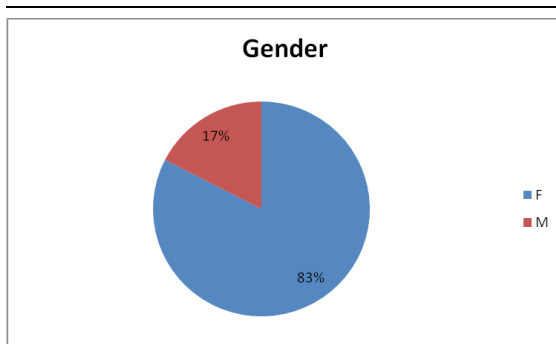
7. ~ 30 % (no tiem apmēram puse – gidu pavadībā - pozitīvs aspekts) lauku uzņēmēju atzīst, ka tūristiem reklamē retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas, kas atrodas *NATURA 2000* teritorijās. Tā kā reto sugu aizsardzība ir viens no minēto teritoriju izveides galvenajiem mērķiem, būtu jāaktualizē jautājums - kādas sugas un kādā veidā tiek eksponētas un popularizētas? Šis jautājums ir arī tiešā veidā saistīts ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un apsaimniekošanu minētajās teritorijās.
8. Vēl joprojām liela daļa lauku tūrisma uzņēmēju nav pilnībā informēti (vai arī – izglītojušies) par *NATURA 2000* teritoriju izveides mērķiem un tajās aizsargājamiem dabas resursiem, starp kuriem jāmin aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas. Tas ir īpaši svarīgi arī kontekstā ar iepriekšējo secinājumu. Kā biežākie reto sugu piemēri, kas tiek aizsargāti *NATURA 2000* teritorijās, respondentu atbildēs tiek minēti melnais stārķis, mazais ērglis, grieze, dažādas orhideju sugas, kā arī jūras ērglis, meža balodis, smilšu krupis, lakši, konkrētāk nenosauktas augu, sēņu un tauriņu sugas.
9. Kā ļoti pozitīvs ir jāmin fakts, ka gandrīz ¾ respondentiem ir pozitīva un 1/5 – drīzāk pozitīva (kopā – 93 %, - liels īpatsvars) attieksme pret Latvijas dabas aizsardzības sistēmu kopumā, t.sk. arī pret teritorijām ar dabas aizsardzības statusu (negatīva attieksme ir tikai 2 % respondentu). Tam ir vairāki izskaidrojumi: lauku tūrisma saimniecību ekstensīvais saimniekošanas un „maza mēroga” darbības veids, klientu pieprasījums pēc „neskartas” dabas, interese par dažādiem aktīvā tūrisma veidiem, kas notiek dabas vidē u.c. Arī fakts, ka tikai 1/3 respondentu ir bijuši nepieciešami saskaņojumi dažādās valsts institūcijās, kas nepieciešami teritorijas apsaimniekošanai un tūrisma aktivitāšu organizēšanai ir apstākļi, kas nav radījis dominējoši negatīvu attieksmi. Likumsakarīgi, ka 61 % respondentu dažādu ar dabas aizsardzību saistītu institūciju darbību vērtē kā pozitīvu, vai drīzāk pozitīvu un tikai 9 % - kā negatīvu. Šo secinājumu gan ir jāskata kontekstā arī ar faktu, ka aptaujāta tika tā uzņēmēju daļa, kas bija ieradusies g.k. uz asociācijas organizētiem pasākumiem, kas saistīti ar vides izglītības jautājumiem – tātad, viņiem ir aktuāla ar dabas aizsardzību saistītā joma.
10. Kā biežāki papildus pakalpojumi, kurus šobrīd pieprasa klienti uzņēmējiem, kas darbojas *NATURA 2000* teritorijās, ir dažādas ar pirti un ūdens procedūrām saistītas aktivitātes, dabas baudīšana, pastaigas, ēdināšana, aktīvā tūrisma un sporta inventāra noma. Līdztekus tam klienti aizvien vairāk uzmanības pievērš naktsmītņu infrastruktūras stāvoklim un kvalitātei, izrāda interesi par aktīvo atpūtu (minētās lietas joprojām ir aktuālas arī ekonomiskās lejupslīdes laikā), kas arī ietekmē lauku tūrisma uzņēmēju turpmākos plānus un lauku tūrisma sektora tālāko attīstību, kas ciešā veidā ir arī saistīts ar *NATURA 2000* teritorijām, tajās esošajiem resursiem un to ilgtspējīgu izmantošanu.

4.2. Ceļotāju aptaujas par ĪADT un NATURA 2000 teritorijām rezultāti

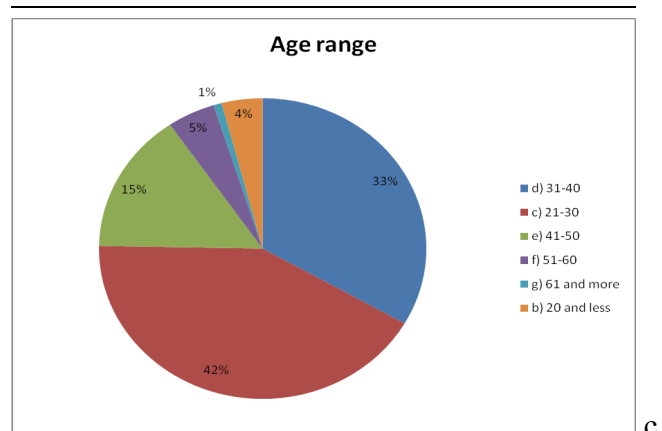
Metodika. Aptauja tika veikta elektroniski no 06.2009. – 07.2010. g. LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapā www.celotajs.lv, ievietojot anketu latviešu un angļu valodās. Kopējais respondentu skaits (sk. a grafiku) bija 991, t.sk. no Latvijas – 862 (94 %). Kaut arī aptaujā piedalījās respondenti no vēl 10 dažādām valstīm, vietējo respondentu īpatsvara dēļ tā kopumā tomēr ir jāuzskata par Latvijas respondentu aptauju. Domājams, ka šī ir viena no lielākajām līdz šim šādai tematikai veltīta aptauja, kuras rezultāti ir uzskatāmi par reprezentējošiem. Aptaujā piedalījās 83 % sievietes, 17 % - vīrieši (b grafiks) - pārsvarā gados jauni (galvenā Interneta lietotāju grupa) respondenti vecumā no 21 – 40 gadiem (kopā – 75 %) (c grafiks). Pārējās vecuma grupas no 41 un vairāk gadiem sastādīja ¼ no kopējā respondentu skaita (c). Tā kā atbildēt uz anketā uzdotajiem jautājumiem varēja g.k. cilvēki, kas attiecīgās teritorijas ir apmeklējuši dabā, šo var uzskatīt par esošo un potenciālo ceļotāju aptauju.

a

b

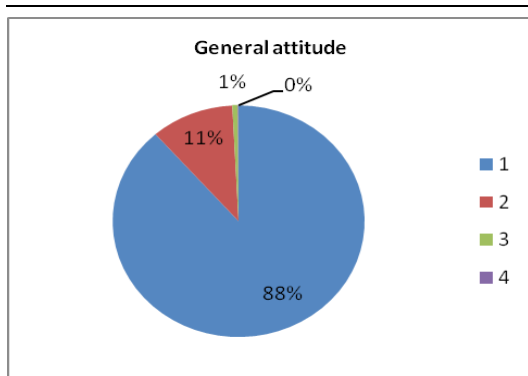

c

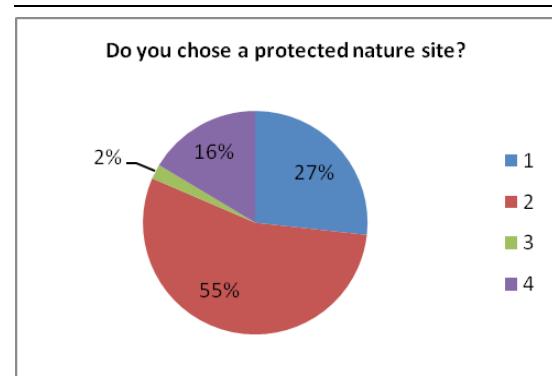
Tālāk analizētas atbildes uz anketā (sk. pielikumā) uzdotajiem jautājumiem.

1. **Kāda kopumā ir Jūsu attieksme pret dabas aizsardzību?** (d grafiks: 1. – Pozitīva, 2. – Drīzāk pozitīva, 3. – Neitrāla, 4. – Negatīva).

Saskaņā ar iegūtajiem datiem, vairumam ceļotāju ir pozitīva attieksme pret dabas aizsardzību (88 %), kam pieskaitot vēl atbildes variantu „drīzāk pozitīva” (11 %) sanāk 99 %. Šāds rezultāts visdrīzāk ir skaidrojams ar apstākli, ka termins „dabas aizsardzība” asociējas arī ar t.sk. neskartām, mazskartām un cilvēka maz ietekmētām teritorijām, īpaši - nacionālajiem parkiem, kuros atrodas interesanti dabas objekti, ainavas u.c. tūristu piesaistes, kamdēļ ceļotājiem tās ir interesantas.

d

e

2. **Vai Jūs labprāt savā ceļojumā apmeklējiet aizsargājamas dabas teritorijas (piemēram, nacionālo parku)?** (e grafiks: 1. – Jā, pārsvarā, 2. – Jā, dažreiz, 3. Nē, labprātāk izvēlos teritoriju, kam nav aizsargājamas teritorijas statuss, 4. – Teritorijas statusam nav nozīme).

Savukārt, atbildes uz 2. jautājumu liecina par faktu, ka tikai ļoti neliela ceļotāju daļa (2 %) aizsargājamas teritorijas statusu uzskata par iemeslu, kādēļ uz šādu teritoriju labāk nedoties vai arī tā kaut kādu iemeslu dēļ ir grūti pieejama vai nepieejama. Nedaudz vairāk kā ¼ labprāt un nedaudz vairāk par ½ dažreiz izvēlas teritorijas ar dabas aizsardzības statusu kā apmeklēt vērtus objektus. Grafikā redzamā 27 % mērķauditorija ir tā, kas labprāt savā ceļojuma laikā apmeklē interesantus dabas objektus un dara to dažādos veidos, t.sk., ejot ar kājām, braucot ar divriteni un laivu.

3. **Kuras aizsargājamās dabas teritorijas esiet apmeklējuši ceļojumu laikā?** Nosauciet interesantākās.

Latvijā kā visbiežāk apmeklētās aizsargājamās dabas teritorijas ir nosauktas (reizes) šādas:

Gaujas NP	366
Ķemeru NP	207
Slīteres NP	196
Teiču dabas rezervāts	60

Tērvetes dabas parks	54
Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts	30
Papes dabas parks	29
Abavas senlejas dabas parks	29
Engures ezera dabas parks	26
Rāznas NP	22

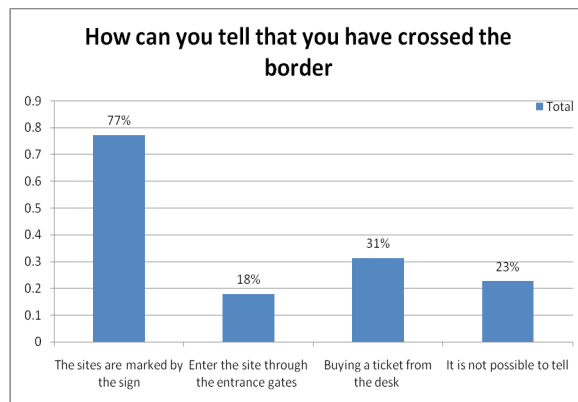
Pirmās 3 vietas ieņem Latvijas nacionālie parki (izņemot Raznas NP, kas dibināts salīdzinoši nesen un nav vēl atpazīstams un labiekārtots kā tūrisma galamērķis). No tiem – Gaujas nacionālais parks minēts gandrīz katrā 2. atbildē. Pārējās - neminētas teritorijas ir nosauktas mazāk kā 20 reizes.

Igaunijā visbiežāk nosauktas ir: Lahemā nacionālais parks (ļoti liels pārsvars), Karulas nacionālais parks, Vilsandi nacionālais parks, Matsalu nacionālais parks un Somā nacionālais parks. Aptuveni 1/8 nosaukusi arī Sāmsalu (Saaremaa), kurai kā salai nav ĪADT statusa.

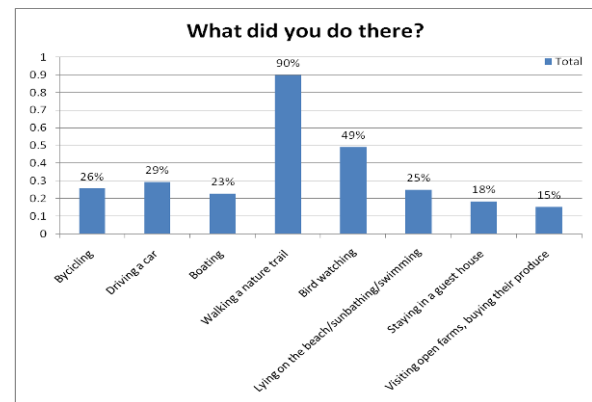
Lietuvā visbiežāk nosauktas ir: Kuršu kāpu nacionālais parks, Augštaitijas nacionālais parks, Traķu nacionālais parks, Žemaitijas nacionālais parks un Dzūkijas nacionālais parks. Šie 5 Lietuvas nacionālie parki atbilžu variantos sastāda > 90 %.

No iegūtajiem rezultātiem var secināt, ka no Baltijas valstu ĪADT populārākās, atpazīstamākās un biežāk apmeklētās teritorijas ir attiecīgo valstu nacionālie parki, īpaši tie, kas nodibināti kā pirmie: Gaujas un Lahemā nacionālie parki.

4. Kā ziniet, ka esiet šķērsojis aizsargājamas dabas teritorijas robežu? (f grafiks: Redzu ozollapas zīmes marķējumu, Teritorijā iekļūstu pa vārtiem, Nopērku biļeti no kasiera, To nemaz tā nevar zināt).

f

g

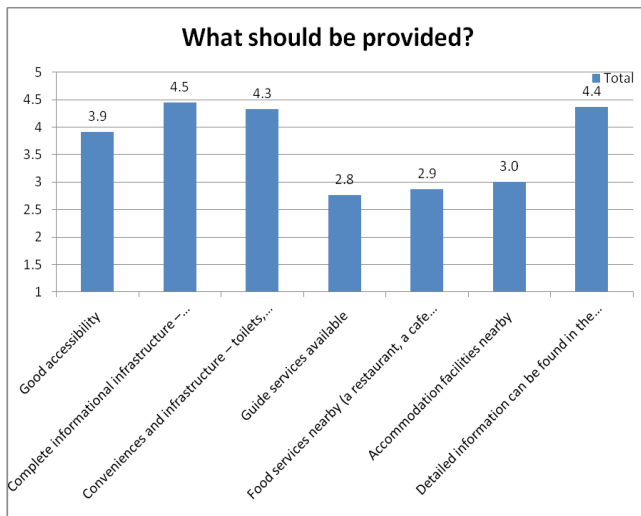
Atbilžu varianti uz šo jautājumu liecina, ka lielākā daļa (77 %) vietējo ceļotāju saista ĪADT logo (ozollapa uz zaļa fona Latvijā, citās valstīs - savādāki simboli) ar konkrēto ĪADT, kas ir ļoti augsts rādītājs. Situācijas, kad ĪADT iekļūst pa vārtiem vai nopērķi biļeti ir raksturīgas Rietumeiropas vai citu valstu ĪADT (iespējams, ka tas saistīts ar

vietējo respondentu pieredzi ārpus Latvijas un nelielo ārvalstu respondentu dalību aptaujā). Taču arī fakts, ka aptuveni ¼ respondentu uz pēdējo atbildes variantu atbild pozitīvi, liecina, ka IADT robežu marķēšanas un popularizēšanas jomā vēl daudz kas ir darāms.

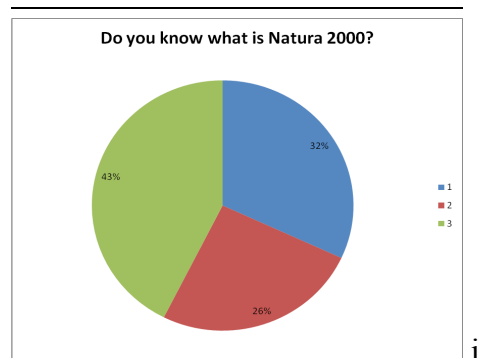
5. Ja esiet ceļojuši pa kādu aizsargājamu dabas teritoriju, kādas aktivitātes veicat ceļojuma laikā? (g grafiks: Braucu ar velosipēdu, Braucu ar auto, Braucu ar laivu, Izeju dabas taku, Vēroju putnus/dabu, Gulēju liedagā/sauļojos/peldēju, Nakšņoju viesu mājā, Apmeklēju lauku labumu saimniecības un iegādājos produkciju).

Atbildes uz 5. jautājumu parādā, ar kādām aktivitātēm pārsvarā nodarbojas tie (vai arī sagaida no konkrētās vietas), kas ceļo pa teritorijām ar dabas aizsardzības statusu. Kā populārākie un iecienītākie aktivitāšu veidi ir minēti dabas taku apmeklējumi un kājnieku tūrisma maršrutu veikšana (90 %), putnu vērošana (gandrīz ½). Kā pārējās aktivitātes līdzvērtīgā apjomā tiek minēti braucieni ar divriteņiem, automašīnu, laivu, pasīva atpūta, kā arī apmešanās tūristu mītnēs un lauku labumu saimniecību apmeklējumi. No tā izriet, ka uzņēmējiem, kas dzīvo ĪADT, jau tuvākajā nākotnē ir jādomā par jaunu tūrisma produktu - kājnieku tūrisma maršrutu un ar putnu vērošanas piedāvājumu izveidi, bet šo teritoriju apsaimniekotājiem jāplāno atbilstošās infrastruktūras izveide.

6. Lūdzu, sniedziet vērtējumu zemāk minētajiem faktoriem, lai aizsargājamās dabas teritorijas apmeklējums Jums sagādātu prieku, tos vērtējot no 1 līdz 5, kur 1 - mazsvarīgākais, 5 – svarīgākais (h grafiks: Teritorija ir ērti sasniedzama, Teritorijā ir izveidota pilnīga informatīva rakstura infrastruktūra – takas, norādes, informatīvie stendi, Teritorija ir labiekārtota – tualetes, atpūtas vietas, atkritumu kastes, Ir pieejams gids, Tuvumā atrodas ēdināšanas iestāde, Tuvumā atrodas naktsmītnes, Internetā plaši pieejama informācija).

h

i

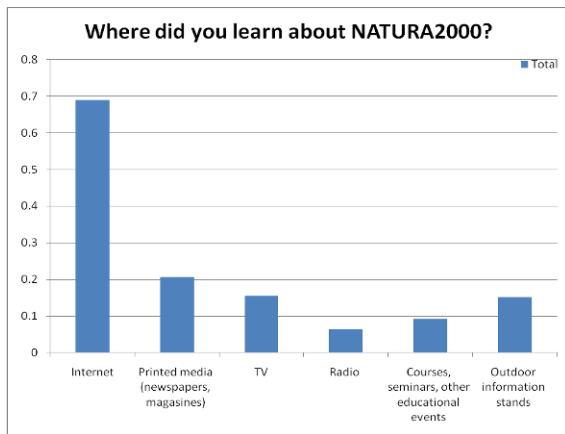
6. jautājumā ir iekļauti galvenie ceļotāju, kas dodas uz ĪADT, interešu indikatori. No tiem kā būtiskākie tiek minēti teritorijas labiekārtojums un tajā esošā infrastruktūra, ka

informācija par to un citām interesējošām lietām ir pieejama Internetā. Ne mazāk būtisks rādītājs ir arī teritorijas fiziskā pieejamība. Kā mazāk svarīgi tiek ierindoti dažādi pakalpojumi – tūristu mītnes, ēdināšanas pakalpojumi un viszemāk – gidu pieejamība, jo cilvēki, kas par galamērķiem izvēlas ĪADT parasti meklē mazskartu dabu, ainavu, ne tik daudz konkrētus pakalpojumus. Taču arī pēdējiem ir nozīmīga loma minētajās teritorijās.

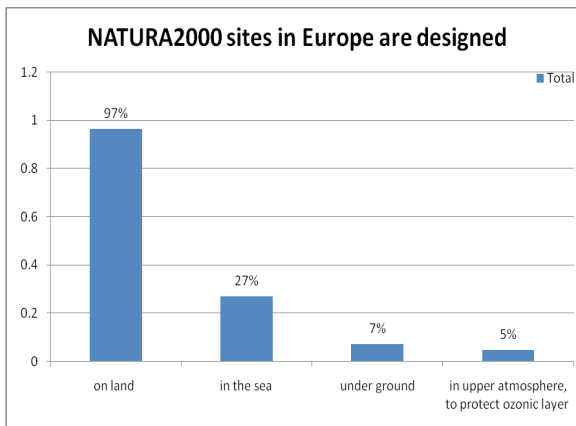
7. Vai Jūs zināt, kas ir NATURA 2000 teritorijas? (h grafiks: 1. – Jā, 2. – Nē, 3. – Ir dzirdēts nosaukums, bet konkrēti nezinu.

Ne visas ĪADT ir NATURA 2000 teritorijas un otrādi, tādēļ aptaujas laikā tika uzdots jautājums, kas mēģinātu noskaidrot respondentu zināšanas šajā jomā. Fakts, ka 1/3 respondentu atzīst, ka atpazīst NATURA 2000 teritoriju zīmolu, ir neparasti augsts rādītājs, tādēļ, domājams, ka 43 % (atbilde: ir dzirdēts šāds nosaukums) visdrīzāk NATURA 2000 jauc ar ĪADT nosaukumu. Savukārt, fakts, ka aptuveni 1/4 par NATURA 2000 teritorijām nav vispār neko dzirdējuši, ir „šokējoši” zems, jo tas apliecina, ka sabiedrība kopumā par šo jomu ir ļoti maz informēta. Šeit paveras liels darbs izglītošanas jomā Dabas aizsardzības pārvaldei, Vides ministrijai un dažādām vides un tūrisma NVO.

8. No kādiem avotiem Jūs esat dzirdējuši/uzzinājuši par NATURA 2000 teritorijām? (j grafiks: Internets, Publikācijas (avīzes, žurnāli), TV, Radio, Kursi, semināri, citi izglītības pasākumi, Informācijas stendi dabā.

j

k

8. jautājumā iegūtie rezultāti vēlreiz nostiprina Interneta kā izziņas avota lielo pārsvaru (trīs un vairāk reizes biežākas atbildes, kā pārējos gadījumos) pār citiem informācijas avotiem. Taču, neapšaubāmi, šajā jomā svarīga loma ir arī dažādiem iespiestiem informācijas materiāliem un informācijas stendiem dabā, kas atrodas konkrētajās teritorijās. Kā vismazāk populārais medijs tiek minēts radio.

9. NATURA 2000 teritorijas Eiropā tiek veidotas: (k grafiks: Uz sauszemes, Jūrā, Zemes dzīlēs, Atmosfēras augšējās slāņos ozona aizsardzībai).

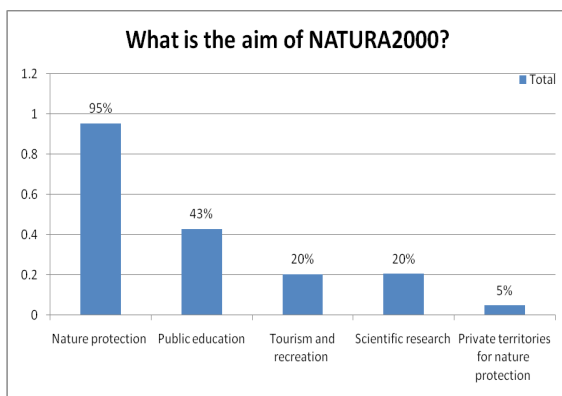
Minētā jautājuma pēdējie divi atbilžu varianti ir speciāli doti kā savā ziņā absurdi, taču kopējais atbilžu īpatsvars norāda uz to, ka respondenti tomēr zina, vai arī ir nojautuši –

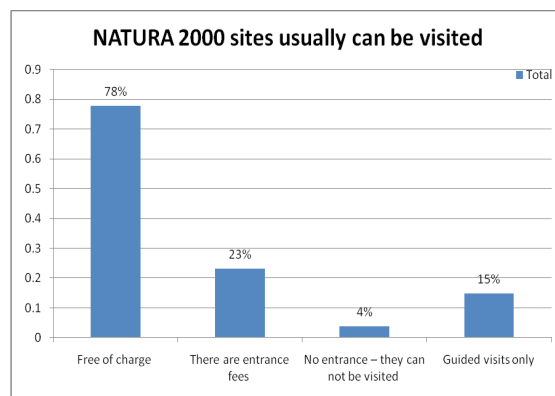
kādas teritorijas (sauszemes vai jūras) tiek aizsargātas ar *NATURA 2000* teritoriju statusa palīdzību. Pozitīvs ir arī aspekts uz 2. atbildes variantu, jo Latvijā aizsargājamās jūras teritorijas ir izveidotas tikai 2010. gadā.

10. Kāds ir *NATURA 2000* teritoriju izveides mērķis? (1 grafiks: Dabas aizsardzība, Sabiedrības izglītošana, Tūrisms un rekreācija, Teritorijas zinātniskā izpēte, Privāta teritorija dabas aizsardzībai).

Patiesībā visi (izņemot 5. – pēdējo) atbilžu varianti ir pareizi, taču dominējošais viedoklis (95 %) ir par „labu” dabas aizsardzībai. Tas nozīmē, ka *NATURA 2000* teritoriju izveide tiek saistīta tikai un vienīgi ar dabas aizsardzības funkciju, kas lielai daļai sabiedrības ir sinonīms „neko nedrīkst darīt”. Tikai katrs piektais respondents atzīst, ka arī tūrisms un rekreācija ir viens no *NATURA 2000* (ne visu, bet nozīmīgas daļas) izveides mērķiem. No tā izriet, ka nepieciešams plašāks sabiedrības izglītošanas darbs minētajā jomā, lai izprastu patiesos šos teritoriju izveides mērķus un nozīmību sabiedrībai kopumā. Taču kā pozitīvs ir jāvērtē arī fakts, ka gandrīz puse min, ka viens no mērķiem ir arī sabiedrība izglītošana.

l

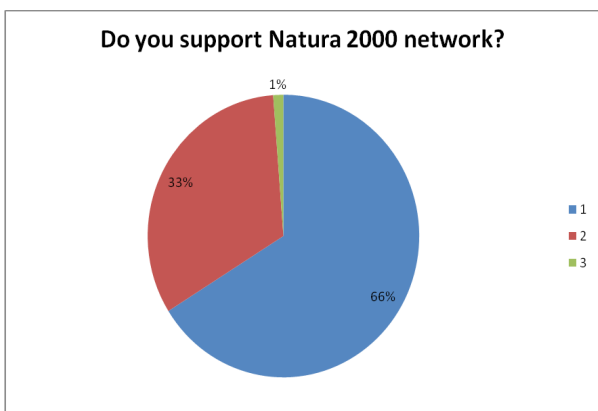

m

11. Vai *NATURA 2000* teritorijas apmeklējums visbiežāk ir: (m grafiks: Bezmaksas, Maksas, Ir aizliegts apmeklēt šīs teritorijas, Apmeklējums tikai gida pavadībā).

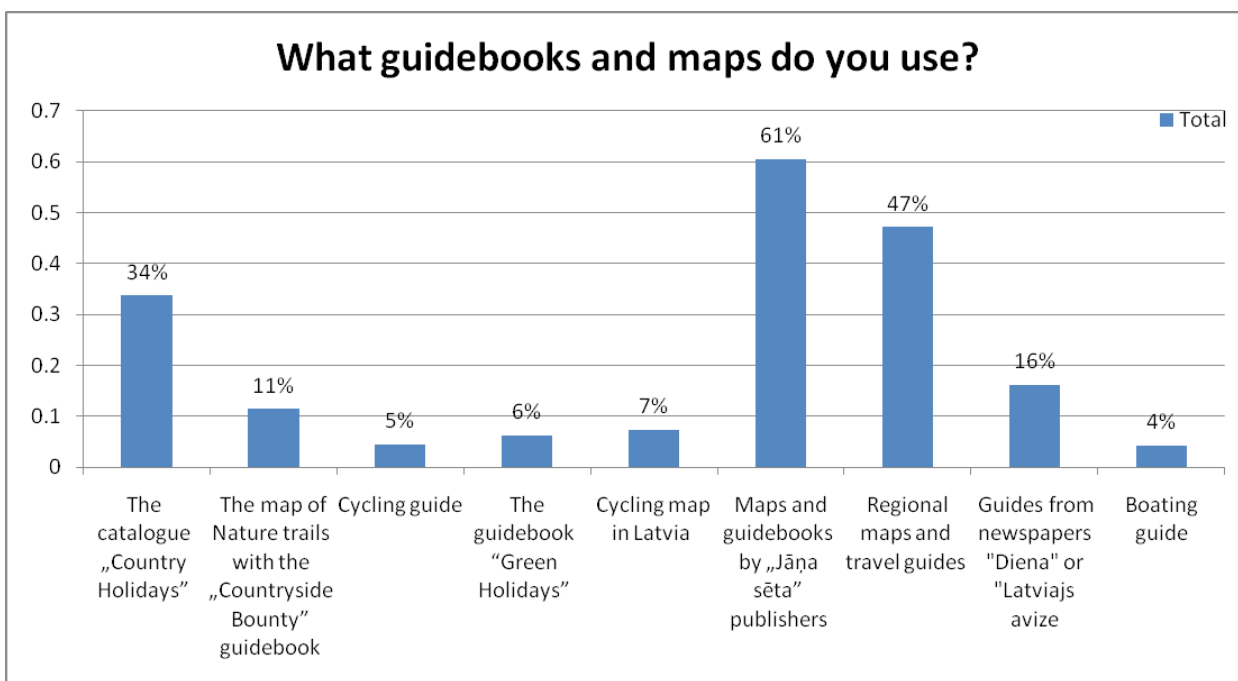
Tā kā lielākā daļa respondentu ir vietējie, tad likumsakarīgi, – 78 % (vairumā gadījumu) atbild uz šo jautājumu atbilstoši vietējai situācijai, jo Latvijā šo teritoriju apmeklējums ir bezmaksas. Šāds atbilžu sadalījums skaidrojams arī ar faktu, ka vairums respondentu kā visbiežāk apmeklētās ĪADT min nacionālos parkus, kas parasti (pat Pasaules praksē) ir bezmaksas un brīvas pieejas teritorijas.

12. Vai Jūs atbalstiet Eiropas iniciatīvu kopējai *NATURA 2000* tīkla izveidei? (n grafiks: 1. - Jā, 2. Nav viedokļa, 3. - Nē).

Atbildes uz 12. jautājumu liecina, ka 2/3 uz *NATURA 2000* teritoriju ideju un Eiropas savienības radīto *NATURA 2000* tīklu raugās pozitīvi, bet tikai 1 %, kas ir ļoti neliels respondentu skaits – neatalsta šo iniciatīvu.

13. Kādus ceļvežus un kartes izmantojat, ceļojot pa Latviju? (o grafīks: Katalogu „Atpūta laukos”, Dabas taku karti ar ceļvedi „Lauku labumi”, Ceļvedi “Zaļās brīvdienas”, “Velokarte”, „Jāņa sētas” kartes un ceļvežus, Pašvaldību un tūrisma informācijas centru izdotās reģionālās kartes un ceļvežus, Laikrakstu „Diena” vai „Latvijas avīze” ceļvežus, citus izdevumus).

0

13. jautājums pamatā ir fokusēts uz vietējo mērķauditoriju, lai saprastu, kādiem Latvijas tūrisma izdevumiem dod priekšroku Latvijas ceļotāji. Kā liecina atbilžu sadalījums, populārākās ir karšu izdevniecības „Jāņa sēta” izdotās kartes un ceļveži (2/3 no respondentiem), reģionālie tūrisma ceļveži un kartes, kā arī LLTA „Lauku ceļotājs” katalogs „Atpūta laukos”. Iecienīti ir arī dažādu laikrakstu tematiskie tūrisma pielikumi. Mazāka daļa interesentu izmanto lauku labuma ceļvedi, velotūrisma ceļvedi un karti, ūdenstūrisma ceļvedi un „Zaļo brīvdienu” ceļvedi, kas gatavoti kā nišas produkti specifiskai mērķauditorijai.

---

5. Latvijas dabas resursu daudzveidība un to ilgtspējīgas izmantošanas nepieciešamība

Kā esošos, tā arī potenciālos dabas tūrisma resursus *NATURA 2000* teritorijās nosacīti var sadalīt trīs pamatgrupās⁸.

I Dažāda veida dabas teritorijas, biotopi u.c.

- **Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekraste un ar tiem saistītie biotopi un teritorijas** – smilšainie un akmeņainie liedagi, abrāzijas stāvkrasti, jūrmalas pļavas, kāpu biotopi, piekrastes meži u.c. ir viens no nozīmīgākajiem Latvijas rekreatīvajiem, aktīvā, dabas, izziņas un ekotūrisma resursiem;
- **Ūdeņi** – upes un ezeri, kā arī mākslīgi radītās ūdenskrātuves (t.sk. – dzirnavdīķi) un to krasti (arī upju senielejas) ir gan svarīga Latvijas mozaīkveida ainavas sastāvdaļa, gan arī nozīmīgs rekreatīvais, aktīvās un pasīvās atpūtas resurss;
- **Mežos**, kas aizņem nedaudz mazāk par pusi no valsts kopējās teritorijas, koncentrējas liela daļa no jau esošajām un potenciālajām izziņas un aktīvā tūrisma, t.sk. velotūrisma aktivitātēm. Mežu teritorijās ir izveidoti dažādi tūrisma infrastruktūras objekti – tūristu apmetnes, atpūtas un piknika vietas u.c. piesaistes, kā arī atrodas nozīmīgi dabas tūrisma objekti;
- **Purvi** kā interesantas un atraktīvas apskates teritorijas galvenokārt piesaista ar tajos izveidotajām koka laipu takām un unikālo ainavu, augu un dzīvnieku valsti, kāda Eioropas mērogā maz kur ir saglabājusies;
- **Mitrāji** (ietver arī seklo jūras piekrasti, aizaugušos piejūras ezerus, purvus, mitros mežus u.c.) ir gan potenciālas, gan jau esošas - iecienītas dzīvnieku (g.k. putnu), augu un ekosistēmu vērošanas vietas, kas lieliski papildina jebkuru tūrisma produktu ar vides izziņas un izglītības elementiem;
- **Pļavas** – līdz šim tikai atsevišķos gadījumos (g.k. jūras vai ezeru palieņu pļavas) izmantotas kā nozīmīgs dabas un izziņas tūrisma resurss. Tās g.k. piesaista ar dzīvei savvaļā pielāgotajiem mājlopiem, kuriem ir liela nozīme pļavu biotopu un bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un vairošanā;
- **Ainavas** ir ļoti nozīmīgs *NATURA 2000* teritoriju elements (piemēram, aizsargājamo ainavu apvidos), taču Latvijā šis resurss tūrismā produktā ir absolūti neizmantots (tikai reti izņēmumi un pozitīvi piemēri). Diemžēl trūkst ar ainavas vērošanu saistītu elementu – skatu platformu, skatu torņu, skatu stigu u.t.t.

II Atsevišķi dabas objekti un veidojumi, dabas pieminekļi, bioloģiskā daudzveidība:

- **Pamatiežu atsegumi** (g.k. smilšakmens un dolomīta, reti - ģipšakmens), **kraujas un jūras abrāzijas stāvkrastu atsegumi** ir ļoti svarīga valsts ainavas sastāvdaļa. Daudzi izmēros iespaidīgākie no šādiem objektiem ir arī populāras tūrisma piesaistes. Kā populārākās pamatiežu izplatības vietas ir jāmin lielo upju – Gaujas, Daugavas,

---

⁸ Autora dalījums

Lielupes, Ventas, Salacas, Abavas u.c. ielejas un to lielāko sānu pieteku krasti. Interesantas ir ar ģipšakmens iežiem saistītās karsta kritenes Skaistkalnes apkaimē.

- **Dažādas pēdējā apledojuuma veidotās reljefa mikro - megaformas** – atsevišķi pauguri, paugurvaļņi, pauguraines, drumlini un to lauki, osi, subglaciālās iegultnes, u.c. nereti tiek labiekārtoti un eksponēti kā interesanti tūristu piesaistes objekti, kam ir arī svarīgs vides izglītības potenciāls;

Dabas pieminekļi un atsevišķi dabas objekti - akmeņi, dižakmeņi, ūdenskritumi, avoti, dižkoki, īpatnējas formas koki, dendroloģiskie stādījumi, koku alejas, parki u.c. ir viena no kvantitatīvā ziņā daudzskaitlīgākajām dabas resursu – tūrisma objektu grupām;

- **Bioloģiskā daudzveidība un atsevišķas sugas vai dzīvnieku sistemātiskās grupas** (piemēram, putni un to vērošana) pamatā ir saistīta ar dabas, izziņas un ekotūrisma aktivitātēm, taču arī šobrīd esošajos tūrisma maršrutos, dabas takās un tūrisma produktā tiek izmantoti atsevišķi augstāk minētie elementi. Ņemot vērā šī resursa nozīmību Eiropas mēroga skatījumā, Latvijā bioloģiskai daudzveidībai tūrisma kontekstā piemīt vēl pilnībā neizmantots potenciāls. Tajā pat laikā, sugu un biotopu izmantošanai tūrismā ir jābūt pārdomātai, plānotai, monitorētai un resursus saudzējošai! Kā pozitīvs piemērs ir jāmin organizētās zvēru vērošanas tūres Slīteres nacionālajā parkā, kur tas notiek zinoša zoologa pavadībā.

III Cilvēka veidoti ar dabu saistīti objekti/teritorijas:

- **Skatu vietas, skatu platformas un torņi** ir lielisks veids, kā nodoties dabas un dzīvnieku vērošanai no „distances”, minimāli ietekmējot dabiskos procesus un pašus resursus. Skatu torņi „paver” arī citu ainavas dimensiju un redzes leņķi, tāpēc uzskatāmi par nozīmīgiem dabas izziņas, sugu un ainavas vērošanas objektiem. Šobrīd Latvijā ir izveidoti aptuveni pussimts šādu infrastruktūras objektu, taču to kopējais skaits un izvietojums ir vērtējams kā nepietiekams;
- **Dabas takas** (t.sk. mācību un izziņas) ir ļoti populāra dabas izziņas forma, īpaši *NATURA 2000* teritorijās. Šobrīd Latvijā kopumā ir izveidotas > 100 dabas takas (lielākā daļa no tām ir saistītas ar *NATURA 2000* teritorijām), kas vairumā gadījumu būtu uzskatāmas par kvalitatīvāku un videi draudzīgu tūrisma produktu;
- **Tūrisma maršruti** (pārgājienu, velo, ūdenstūrisma, nūjošanas, pārgājienu ar zirgiem) vairumā gadījumu arī ir saistīti g.k. ar teritorijām, kurām ir piešķirts dabas aizsardzības statuss;
- **Dzīvnieku dārzi un to kolekcijas, brīvdabas ekspozīcijas, dzīvei savvaļā pielāgotie mājlopi u.c.** pēdējā laikā piesaista aizvien lielāku interesentu uzmanību;
- ***NATURA 2000* teritoriju administrāciju (g.k. nacionālo parku, biosfēras rezervāta, atsevišķu dabas parku) organizētie publiskie pasākumi** – putnu vērošanas dienas, pļavu dienas, sikspārņu naktis, ekskursijas, lekcijas un semināri, ar vides izglītību saistīti pasākumi, tematiskās dienas, dabas skolas, kur ikviens var smelties ne tikai jaunas zināšanas un pieredzi, kā arī idejas savas lauku tūrisma saimniecības produkta turpmākā veidošanā.

IV Citi resursi:

Pie resursiem arī jāmin tāds būtisks Latvijas resurss kā **klimats** un ar to saistītie **gadalaiki**, jo katrā no tiem ir iespēja veidot savu – unikālu tūrisma produktu, piemēram:

Ziema: pārgājieni ar slēpēm, bezceļu pārgājieni, dažādi ar ziemu saistīti sporta un izklaides veidi – kalnu slēpošana, kameršļūksšana, braukšana suņu pajūgā, ar zirgiem kamanās u.c.

Pavasaris: pavasara nobraucieni ar laivām, Dvietes, Lielupes pāli (neizmantots resurss! Sk. „Lauku ceļotāja” Dvietes Palu ziņas⁹), putnu migrācijas vērošana u.c. Neskatoties uz Latvijas samērā nelielo valsts teritoriju, tajā ir vērojamas relatīvi lielas klimatiskās atšķirības: kad Piejūras zemienē jau ir izteikts pavasaris, tad Latvijas augstienēs (Alūksnes, Vidzemes, Latgales) vēl ir ziemei raksturīgie apstākļi, kas ir sava veida pluss.

Vasara: Sauļošanās, peldēšanās, ogošana, sēņošana, pārgājieni, velobraucieni, laivošana pa upēm un ezeriem, makšķerēšana un ar minētajām aktivitātēm saistītais piedāvājums. Neskatoties uz mūsu sēņošanas tradīcijām, šobrīd Latvijā ir tikai reti izņēmumi, kad sēņošana un ar sēnēm saistītās maltītes pagatavošana ir piedāvāta kā tūrisma produkts.

Rudens: sēņošana, ogošana, putnu migrācijas vērošana, aktīvā tūrisma pārgājieni, rudens lapu zelts Latvijas upju senlejās u.t.t.

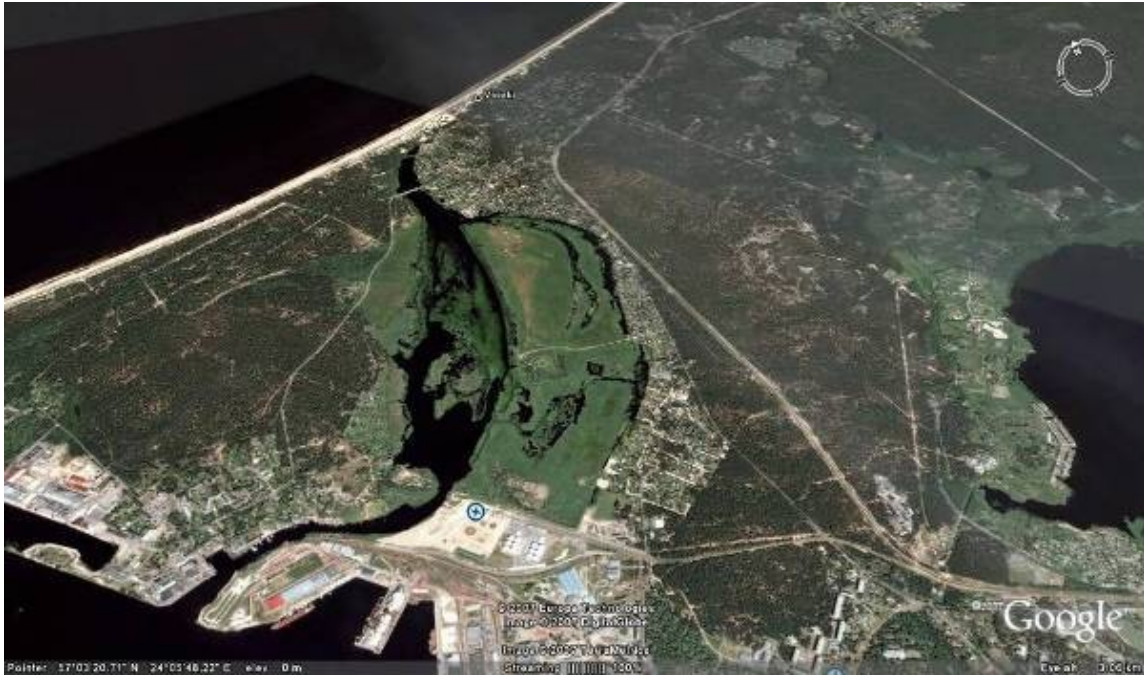
Kā šobrīd maz izmantots vai pat neizmantots resurss ir jāpiemin arī Latvijas **zemes dzīļu resursi** - minerālūdens avoti un dūņas, kas savulaik bija Latvijas slaveno kūrortu – Ķemeru un Baldones izaugsmes pamats.

Jāatzīmē, ka dabas resursu – esošo un potenciālo tūrisma objektu telpiskais izvietojums, blīvums, koncentrācijas zonas, pieejamība, labiekārtojums, informācija dabā par tiem, kā arī līdzšinējā to izmantošanas prakse ir ļoti dažāda. Taču, šķiet, lieki ir vēlreiz atgādināt, ka augstāk minētie resursi ir galvenais attiecīgās mērķauditorijas ceļotāju virzītājspēks un motivācija sava brauciena un maršruta izvēlē, tādēļ to saglabāšana un pārdomāta izmantošana ir viens no galvenajiem tūrisma nozares un ikviena tajā iesaistītā spēlētāja (tūristi, tūrisma uzņēmēji, pašvaldības, politikas plānotāji un īstenotāji u.c.) galvenajiem uzdevumiem.

Eiropā un Pasaulē kopumā dabas vide tiek izmantota aizvien intensīvāk (sk. 19. a un b attēlu nākamajā lapaspusē), tādēļ ikvienam ir jāpadomā – pa kuru ceļu iesim un kurp galu galā nonāksim! Vai veselā saprātā robežās saglabāsim palieņu pļavas, vecupes, mežus un jūras piekrasti, vai arī transformēsim teritoriju par neskaitāmu kvadrātiņu mozaīku ar iztaisnotiem upju posmiem, kā tas daudzviet Eiropā jau ir izdarīts.

---

⁹ http://www.celotajs.lv/cont/cntr/news/special_Dviete_lv.html

19. a. b. attēls¹⁰. Satelītaina no 3 km augstuma: Pierīgas ainava (Mangaļsalas pussala, Ķīšezera ziemeļu gals, redzamas palieņu pļavas Vecdaugavas un Ķīšezera krastos) un „tipiska” Rietumeiropas (Nīderlandes) ainava (apakšējais attēls)

¹⁰ Avots: *Google Earth*

---

6. NATURA 2000 teritoriju apsaimniekošanas prakse tūrisma resursu izmantošanas un produktu veidošanas piemēru kontekstā

6.1. „Sliktās” un diskutējamās prakses piemēri

6.1. nodaļā ir uzskaitīti un īsi aprakstīti tie reālie *NATURA 2000* teritoriju un tajās esošo objektu apsaimniekošanas (tūrisma un rekreācijas kontekstā), kā arī tūrisma produkta piemēri, kurus autors ir konstatējis šo teritoriju apsekojumu laikā 2006. – 2010. g. Iespējams, ka atsevišķās Padomdevēja pieminētajās vietās ir notikušas izmaiņas, t.sk. uzlabojumi, taču minētie piemēri ir iekļauti ar mērķi uzskatāmi attēlot tos **principus**, kādus nebūtu vēlams pielietot, veidojot savu tūrisma piedāvājumu un produktu.

Jāsecina, ka visbiežāk tūristu ietekmēti un no to pastāvēšanas un kvalitātes viedokļa apdraudēti ir dažādi ģeoloģiski un ģeomorfoloģiski dabas pieminekļi un objekti – pamatietžu atsegumi, alas, atsevišķi biotopi un sugas vai organismu grupas, kā arī teritorijas vai to daļas, kas jau samērā ilgstošu laika posmu – pat vairākas desmitgades ir bijuši populāri tūrisma objekti vai galamērķi.

Vārds „slikts” ir likts pēdiņās, jo tā ir relatīva un dažkārt arī – subjektīva kategorija un nereti sliktajos piemēros ir arī atsevišķi pozitīvi aspekti un otrādi. Uzskaitītie un īsi aprakstītie piemēri ir klasificēti **piecās nosacītās grupās**:

- Ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un objekti un to izmantošanas veidi;
- Augu un dzīvnieku sugas, bioloģiskās daudzveidības elementi kā tūristu piesaistes objekti;
- Videi nedraudzīgi mehāniskie transporta līdzekļi un to izmantošanas veidi, kā arī citas videi nedraudzīgas aktivitātes;
- Infrastruktūras (t.sk. – kvalitatīvas un pārdomātas) trūkums jeb esošās infrastruktūras nepietiekamība un nepiemērotība populāros dabas tūrisma objektos;
- Ar atkritumu apsaimniekošanu un tās praksi saistītie piemēri.

Kopā īsi analizēti 40 piemēri no ~ 20 dažādām *NATURA 2000* teritorijām. Atsevišķiem piemēriem ir norādītas arī alternatīvās vai pieļaujamās rīcības un rīcības situācijas uzlabojumam. Kā pretstats šiem, - nākamajā nodaļā ir attēloti arī labās prakses piemēri.

Simbols norāda, ka aprakstītā vieta vai objekts ir/atrodas *NATURA 2000* teritorijā, jo dažiem objektiem ir cita veida aizsardzības statuss.

Jāuzsver, ka minētie piemēri nav gadījumi (izņemot divus), kas tiešā veidā ir saistāmi ar lauku tūrisma šī brīža piedāvājumu. Taču jāņem vērā to, ka cilvēki, kas izmanto lauku tūrisma mītnes nereti apceļo arī apkārtnē esošos interesantākos apskates objektus. Tāpat var būt arī situācijas, ka kāda lauku uzņēmēja apsaimniekošanā ir piemēros minēti līdzīgi objekti vai situācijas. Tādā gadījumā minētie piemēri var palīdzēt izvairīties no zemāk minētās prakses.

I Ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un objekti un to izmantošanas veidi

Lielā Ellīte. Samērā unikāls smilšakmens atsegums ar arkām un alu. Apmeklētāju nomīdīts un degradēts (t.sk. arī ainaviski) dabas objekts, kur to rīcības un slodze ir radījusi draudus objekta tālākai pastāvēšanai ilgtermiņā. Tādējādi iznīcinātas arī uz smilšakmens atseguma (aizsargājams biotops) esošās dzīvības formas. Ieteikums – norobežot objektu tā, lai nav iespējama patvaļīga pārvietošanās pa pamatiežu virsmu, kā arī jāizvieto informācija tā tiešā tuvumā par šādu rīcību

sekām. Gaujas nacionālais parks.

Lībānu – Jaunzemju ūdenkritums Kazu ielejā (gravā). Populārs, bet tajā pat laikā - nelabiekārtots samērā unikāls dabas objekts, viens no iespaidīgākajiem Latvijas krāčveidīgajiem ūdenskritumiem. Nobradāta zemsedze un kaļķieži, veicināta augsnes un ielejas krastu erozija. Pie tik intensīvas apmeklētāju plūsmas un slodzes, objektu nepieciešams labiekārtot ar kāpnēm, laipām, margām, informāciju, kā arī izvietot „iekšējās

kārtības” noteikumus. Gaujas nacionālais parks.

Lībānu – Jaunzemju šūnakmens krauja Kazu ielejā (gravā). Atrodas blakus iepriekš aprakstītajam objektam. Teritorijas apmeklētāji plašā apvidū veicina aizsargājamo nogulumiežu eroziju (sk. attēlā), kurina šim mērķim nepiemērotās vietās ugunsiskus, „šļūc” pa stāvajām nogāzēm un rada citas ietekmes. Attēlā redzamā vietā būtu nepieciešams vismaz izveidot norobežojošas barjeras (vai kāpnes) un atbilstošu informāciju (arī apmeklētāju drošības aspekts ir

būtisks!). Gaujas nacionālais parks.

Dāvida dzirnavu avoti. Unikāla pazemes ūdeņu izplūdes vieta ar vairākiem krāčveida ūdenskritumiem un avoksnāju ar savdabīgu mikrobiotopu. Nelabiekārtots, bet populārs (kaut arī īpaši nav reklamēts) tūrisma objekts. Ainaviski u.c. veidā šobrīd degradēts. Apmeklētāji pārvietojas pa stāvajām un slidenajām nogāzēm, nobradājot trauslos nogulumiežus un savdabīgo veģetāciju. Šajā gadījumā objekts ir jālabiekārto, izveidojot kāpnes, laipas un atbilstošu

informāciju. Gaujas nacionālais parks.

Bezdelīgu klintis. Populārs apskates objekts, - viens no retajiem smilšakmens izciļņiem Latvijā. Nav labiekārtots. Apmeklētāji pārvietojas lejup pa stāvu un slidenu Salacas nogāzi un kāpj uz attēlā redzamā objekta, kas pēdējo 10 – 15 gadu laikā krietni zaudējis no savu sākotnējā apjoma. Lai nodrošinātu tā aizsardzību un tūristu drošību, nepieciešams izveidot norobežojošas barjeras, vai kāpnes, ierobežojot arī izcilni. ZBR, Salacas ielejas dabas parks.

Lielā Daugēnu ala. Daugēnu klintis un alas, kas veido vienu no Baltijas iespaidīgākajiem sufozijas alu kompleksiem, kopš to atklāšanas ir kļuvuši par populāriem (nereti – masveida) tūrisma objektiem ar no tā izrietošām sekām. Vajadzētu izvairīties no jebkādas šo vietu kā tūrisma „produkta” tālākas popularizēšanas. Ideālā gadījumā alas būtu „iekonservējamas” (slēdzamas durvis, nodrošinot pieeju tikai sikspārņiem u.c. dzīvniekiem, kā arī zinātniekiem). ZBR, Salacas ielejas dabas parks.

Jumpravas dolomīta atsegums. Viens no iespaidīgākajiem Lielupes baseina dolomīta atsegumiem, retas augu sugas – mūru sīkparpades augšanas vieta. Atsegums tiek izmantots kā alpīnistu un klinšu kāpēju treniņu vieta, kā rezultātā cieš objekts un gandrīz izzudusi minētā suga. Latvijas atsegumus, ņemot vērā to iežu fizikālās īpašības (mīksti, drūpoši), kā arī atsegumu kā aizsargājamu biotopu nozīmi dabas daudzveidībā, nevajadzētu izmantot šādam mērķim (daudzos gadījumos tas ir arī aizliegts). Bauskas dabas parks.

Ķeveles Karaļavoti. Viena no populārākajām Dobeles rajona ūdens ņemšanas vietām. Kaut arī teritorija ir daļēji labiekārtota, esošā slodze un tās acīmredzamās sekas liecina, ka šīs vietas fiziskā kapacitāte ir krietni pārsniegta. Tādējādi, vietas, kuras salīdzinoši īsā laika posmā apmeklē simtiem vai pat tūkstošiem cilvēku, nepieciešams labiekārtot adekvāti to pastāvošai plūsmai un apjomiem (piemēram, izveidot arī laipu takas starp autostāvvietu un nogāzi – sk. attēlu) un veikt arī attiecīgās vietas uzraudzību.

Lībiešu upuralas. Vairākus gadu desmitus – ļoti populārs un popularizēts aizsargājams ģeoloģisks objekts, kuram ir arī vēsturiska vērtība saistībā ar lībiešu kultūras mantojumu. Kaut arī alu izmēri ir salīdzinoši mazi, apmeklētāji spraucas cauri šaurajām ejām, tādējādi bojājot pamatiežus un uz tiem esošās dzīvības formas – aļģes, ķērpjus, sūnas un arī Latvijas senākos datētos klinšu uzrakstus. Degradēta ir arī alu tuvākā apkārtnē (sekojoša erozija). Objekts, kuru nevajadzētu popularizēt, vai arī apmeklēt tikai ar zinošu

vides gidu. ZBR.

Raunas Staburags. Viens no populārākajiem Vidzemes tūrisma objektiem, arī visvairāk negatīvi ietekmētajiem (nobradāta trauklā avotkaļķu virsma, izzudusi Alpu kreimule u.c.). Neskatoties uz objekta popularitāti, pēdējo 10 – 15 g. laikā faktiski nav veikti nekādi pieminekļa labiekārtošanas darbi (īpaši tādi, kas sekmētu tā aizsardzību!), izņemot lietotājiem nepiemērotas kāpnes Raunas nogāzē (sk. tālāk). Objekta turpmākai aizsardzībai nepieciešams rīcību komplekss (barjeras, informācija, objekta sezonāls uzraugs (biļetes?) u.c. Raunas Staburaga dabas liegums.

Raunas Velnala. Dabas objekts (dabiskas alas - aizsargājami biotopi), kura „labākas apskates” nolūkā salīdzinoši nesen ir „transformēta” tuvākā apkārtnē, norokot (ar mehānisko transporta līdzekli) smilšakmens pamatiežus saturošu Raunas krasta nogāzi, tādējādi „atvieglot” paša objekta apskati. Šādas rīcības ir pretrunā ne tikai ar pastāvošo likumdošanu (ģeoloģiska objekta un aizsargājama biotopa bojāšana), bet arī „veselo” saprātu.

Vienā no atsegumiem (dažos tūrisma informācijas avotos reklamēts kā apskates objekts) atrodas neliela **ala – pagrabs**, kas ir viena no dažām alu spulgsūnas atradnēm valstī. Zinot apmeklētāju attieksmi (smilšakmens atsegumu bojāšana, ugunsroku dedzināšana u.c.) pret šādiem objektiem, vajadzētu maksimāli izvairīties no retu augu un dzīvnieku sugu atradņu jebkāda veida popularizēšanas minēto sugu tālākas aizsardzības nolūkā. ZBR, Salacas ielejas dabas parks.

Peldangas labirints. Kopš „atklāšanas” pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā – viena no populārākajām Kurzemes alām, kas savu niecīgo izmēru (ļoti šauras ejas) dēļ būtu piemērota tikai apskatei no ārpusēs. Neskatoties uz to, daudzi „speleotūristi” lien šaurajās ejās, tādējādi, negatīvi ietekmējot alu un smilšakmens atsegumu kā biotopu un mikroekosistēmu. Par objekta „pārslodzi” liecina arī tuvākajā apkārtnē novērojamais. Šis ir objekts, no kura turpmākas

popularizēšanas būtu vēlams izvairīties.

Māras kambari. Izsenis - populārs dabas tūrisma objekts. Kaut arī ir izveidota dabas taka, kur Māras kambari ir viens no veicamā maršruta apskates objektiem, grava, kurā izveidojušies smilšakmens atsegumi un tās nogāzes ir vai nu nelabiekārtotas vai nepilnīgi labiekārtotas. Tādējādi, apmeklētāju aktivitāšu rezultātā ir degradēta ainava, erodētas stāvās nogāzes, bojāti pamatieži un tajos esošās alas. Nepievilcīga ainava. Tik populāriem objektiem ir nepieciešams „nopietnāks” apsaimniekošanas pasākumu komplekss.

Abavas senlejas dabas parks.

Ērgļu (Ērgļu) klintis. Bieži apmeklēts un populārs dabas objekts – viens no iespaidīgākajiem Latvijas smilšakmens atsegumiem. Kaut arī klinšu „centrālā daļa” ir labiekārtota (kāpnes, skatu platforma, informatīvas norādes, aizlieguma zīmes u.c.), to perifērijā, kur infrastruktūras vairs nav vai tā ir nepietiekama, ir novērojamas apmeklētāju radītās negatīvās ietekmes – pārvietošanās pa mīksto pamatieži, tā erodēšana u.c. veida bojāšana (sk. arī tālāk).

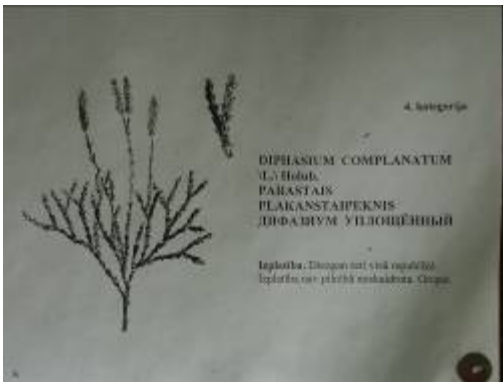

Gaujas nacionālais parks.

II Augu un dzīvnieku sugas, bioloģiskās daudzveidības elementi kā tūristu piesaistes objekti

Dabas taka „Ventas likloči”. Takas malā uzstādītajā tūristu informācijas stendā uzskaitītas un attēlos redzamas tikai un vienīgi retās un aizsargājamās augu sugas. Lai arī Latvijā ir vairāki simti ļoti bieži sastopamu augu sugu, kuras vairums iedzīvotāji dabā pat neatpazīst, fokusēšanās tikai un vienīgi uz šādām sugām ir uzskatāma par diskutējamu prakses piemēru kaut vai līdzšinējās dabas pieminekļu bojāšanas un suvenīru (tūrisma tik raksturīgi) ņemšanas no konkrētās vietas kontekstā. Ventas ielejas dabas liegums.

Greblā kalna dabas taka. Informācijas stendā pie objekta ir izvietotas vairākas A4 lapas, kur attēlotas un aprakstītas tikai un vienīgi retas augu un dzīvnieku sugas. Dažām no tauriņu sugām Greblā kalns ir vai nu vienīgā vai viena no retajām Latvijas atradnēm. Tajā pat laikā nav pieejama nekāda informācija par to, kas ir Greblā kalns, kā tas veidojies, kāda ir nosaukuma izcelsme, ko šeit tūristi var citu redzēt u.t.t. un t.jpr. Augstāk minētā informācija var radīt „neveselīgu” interesi par minētajām kukaiņu sugām un arī izrietošas sekas. Greblā kalna dabas liegums.

Pokratis ezera dabas liegums. Pokratis ezers. Viena no trīs vietām (atradsnēm), kur Latvijā sastopama reta un aizsargājama augu suga – peldošais ezerrieksts. Tūrisma informācijas avotos popularizēta vieta un pat labiekārtota ezerrieksta apskatei (sk. attēlu). Ja minētajā un līdzīgos gadījumos nav iespējams nodrošināt apmeklētāju kontrolētu plūsmu un monitoringu (piemēram, objekts atrodas privātā teritorijā un pieejams tikai gida pavadībā), šādu retu sugu iekļaušana agri vai vēlu var novest pie to populācijas skaita samazināšanās. Pokratis ezera dabas liegums.

Vilkaču priedes. Viens no populārākajiem Skaņākalna parka apskates objektiem, kuru gada laikā apmeklē >17 000 cilvēku (tikai zināmā daļa). Koki (priedes) nav ierobežotas un tūristu gidu stāsta „tradicionālo” teikumu par līšanu cauri koka saknēm kā rezultātā cilvēks pārtop par vilkati. Minētie apstākļi (sakņu erodēšana), neapšaubāmi, samazina koka mūžu, apkārtnes ainavu, veicina augsnes eroziju un rada citus faktorus, kuru dēļ tiek degradēts objekts un vide, kuras dēļ apmeklētāji šeit ierodas (neilgtspējīga pieeja). ZBR, Salacas ielejas dabas parks.

Diļļu pļavas. Kaut arī dabas liegums nav labiekārtots un nav pat norādes un informācijas dabā, iepriekšējos gados tas tika reklamēts kā viens no pagasta un rajona „tūrisma topiem”. Jāpiebilst, ka šādas vietas „vērtību” novērtēt, kā arī to atrast dabā var tikai cilvēki ar labām botāniskām zināšanām. No tā izriet, ka nevajadzētu (un nav arī jēgas) popularizēt šāda veida teritorijas vai objektus līdzīgos gadījumos un situācijās, īpaši, ja tuvākajā apkārtnē nav viegli pieejami ziņoši vides gidi. Diļļu pļavu dabas liegums.

Spīdolas taka. Diskutējamas prakses piemērs, kur tiek popularizēta ļoti retas dzīvnieku sugas atradne un mikroliegums (sk. arī likumdošanu!). Kaut arī susuri ir nakts dzīvnieki, apmeklētāju takas izveide un attēlā redzamā informācija var radīt (un ir zināmi gadījumi!) neveselīgu interesi par šiem retajiem dzīvniekiem. Turpretim, ja šāda informācija nebūtu, takas apmeklētāji pat neiedomātos minētai sugai piegriezt pastiprinātu vērību. Paliek aktuāls jautājums arī par iespējamo traucējuma efektu gan takas

izveides, gan arī izmantošanas gaitā. Daugavas ielejas dabas parks.

Ziemeļu upespērlene. Pasaules mērogā reta un izzūdoša gliemeņu suga, kurai Latvijā ir saglabājušās tikai dažas atradnes. Atsevišķos tūrisma informācijas materiālos (t.sk. Interneta vidē sadaļā „Tūrisms” (vēlāk informācija izņemta) ir bijušas norādes uz šīm atradnēm kā potenciāliem tūristu interešu objektiem. Zinot cilvēku „tieksmi” pēc unikāliem suvenīriem (gliemežvāki, pērles, kas mazā gliemeņu skaita dēļ gan nav reāli atrodamas), nebūtu pieļaujama (sk. arī likumdošanu retu sugu atradņu izpaušanas kontekstā) šāda rīcība.

Tūristu mītnes. Publiski pieejamās viesu un izklaides telpās nevajadzētu Pasaulē retas un apdraudētas sugas (piemēram, ūpis, dažādi plēsīgie putni u.c.) izmantot kā interjera un „skaistuma” priekšmetus. Šāda rīcība (minēto putnu iegūšanas veids?) var būt arī pretrunā arī spēkā esošo likumdošanu! Šādi gadījumi ir konstatēti vairākās mītnēs.

Mazais ērglis, melnais stārķis u.c. retas un Pasaules mērogā aizsargājamas putnu sugas. Nereti tūrisma informācijas avotos u.c. tiek popularizētas šo sugu dzīves – ligzdošanas vietas (ar precizitāti līdz pat meža nogabalam u.c.), aicinājums doties tās skatīt ligzdošanas periodā u.t.t. Šāda prakse ir uzskatāma ne tikai par „sliktu”, bet arī kā spēkā esošo tiesību aktu pārkāpums. Tajā pat laikā pastāv arī alternatīvas, piemēram, *webkameru* uzstādīšana dažādu dzīvnieku dzīves vērošanas nolūkos, protams, zināmos apstākļos un ar ekspertu/institūciju akceptu.

III Videi nedraudzīgi mehāniskie transporta līdzekļi un to izmantošanas veids, kā arī citas videi nedraudzīgas aktivitātes

Vidzemes akmeņainās jūrmalas dabas liegums (attēlā), Piejūras dabas parks un jūras krasts kopumā, kā arī citas – iekšzemes teritorijas (t.sk. arī ĪADT un *NATURA 2000*) nereti ir pakļautas kā dažādu – pēdējā laikā „modē nākušo” mehānisko transporta līdzekļu – tetraciklu, kvadraciklu, džipu u.c. izmēģinājumu, bezceļa braukšanas, kā arī izklaides vietas. Daudzos gadījumos minētās rīcības ne tikai negatīvi ietekmē dabas vidi, bet ir arī normatīvo aktu pārkāpums!

Siguldas Kalnu velotūrisma maršruts. Minēto vietu krosa treniņu braucieniem izmantoja trīs motociklisti. Pēc šāda brauciena taka bija kļuvusi velobraucējiem un kājāmgājējiem, kā arī savam sākotnējam mērķim nelietojama. Šis ir vairāku normatīvo aktu pārkāpums. No tā izriet, ka arī profesionālie sportisti un amatieri ir mērķauditorija, kuru ir nepieciešams iepazīstināt ar *NATURA 2000* teritorijās pastāvošo kārtību, kā arī Ceļu satiksmes noteikumiem. Gaujas nacionālais parks.

Čužu purva dabas taka. Minēto liegumu saviem treniņbraucieniem vai izmēģinājuma braucieniem) izmantoja motosportists, izbraukājot purva (ĪADT, *NATURA 2000* teritorija) un retas augu dzīves vietas zemsedzi, kā arī apdraudot purvā izveidotās takas apmeklētājus. Minētajā gadījumā – tas ir arī normatīvo aktu pārkāpums.

Čužu purva dabas liegums.

Ummis. Iepriekš aprakstīto un cita veida Ummja apkārtnes apmeklētāju „aktivitāšu” galarezultāts ir izbaukti ceļi un takas kā rezultātā tie kļūst grūtāk lietojami vai pat nelietojami gājējiem, velobraucējiem u.c. Tiek, erodēta augsne, ezera nogāzes, atkailināti bez veģetācijas smilšu laukumi un galu galā – ir kļuvusi nepievilcīga ainava! Pa kājiniekiem un velobraucējiem domātiem maršrutiem, kas ved pa meža ceļiem, nevajadzētu arī pārvietoties (pārgājieni, izjādes) ar zirgiem, kas izbradātā ceļa dēļ apgrūtina to

pārvietošanos. Ummja ezera dabas liegums.

Cīrulīšu apkārtnē. Attēlā redzamās kalnu slēpošanas trases izveides laikā ir cietuši Gaujas senlejas nogāzē esošie koki (nogāžu meži – aizsargājami biotopi), kā arī pamatieži (smilšakmens) Cīrulīšu alas (aizsargājams biotops) tuvumā. Šāda veida objektu izveide (vai arī tā tapšanas veids un galarezultāts) ir diskutējams jautājums, īpaši, ja stāvajās nogāzēs netiek izveidota atbilstoša ūdeņu noteces sistēma (erozija!). Ieguvums no slēpošanas trašu izveides – tās ir retās vietas, kur Latvijā paveras plašas skatu perspektīvas.

Gaujas nacionālais parks.

IV Infrastruktūras trūkums jeb esošās nepietiekamība un nepiemērotība populāros objektos

Garezeri. Viena no populārākajām Rīgas un pierīgas iedzīvotāju atpūtas vietām. Tie ir reti sastopami dzidrūdēns ezeri (kā Ummja gadījumā) un ar tiem saistīti biotopi, kas intensīvi tiek izmantoti rekreatīvām vajadzībām, pārsniedzot to vides kapacitāti. Tajā pat laikā nav izveidota nekāda infrastruktūra. Nobradāta veģetācija, atkailinātas koku saknes, lieli, atklāti smilšu laukumi, atkritumi, tualešu neesamība, krastu erozija u.c. ietekmes. Atbilstošās infrastruktūras trūkums minētajā vietā šīs problēmas

saasinās arī nākotnē. Piejūras dabas parks.

Ērgļu (Ērgļu) klintis. Sk. arī aprakstu iepriekš. Kā redzams attēlā, atbilstoša un uzturēta infrastruktūra minētajā gadījumā ir jāveido visa objekta garumā vai teritorijā, kur pārvietojas apmeklētāji (atsegtas koku saknes, smilšaini laukumi, potenciāls ielejas krastu erozijai u.c.), ne tikai tā „centrālajā” daļā. Īpaši tas nepieciešams gadījumos, ja attiecīgais objekts ir masveidīgi apmeklēts un ir viens no

novada tūrisma „topiem”. Gaujas nacionālais parks.

Vitrupe ielejas dabas taka. Dabas takas teritorijā nogāzts informācijas stends. Ļoti bieži ir gadījumi (bieži izplatīti visā Latvijas teritorijā), kad *NATURA 2000* teritorijās vandālisma rezultātā cieš dažādi ar tūrisma infrastruktūru

saistīti elementi un objekti. **ZBR, Vitrupe ielejas dabas liegums.**

Laukezers. Viens no retajiem Latvijas dzidrūdens ezeriem, ļoti populāra apkārtnes iedzīvotāju un ceļotāju peldvieta, kur nav nekādu labiekārtojumu. Tā rezultātā ezerā nonāk liels biogēno vielu daudzums, kas paātrina tā eutrofikāciju, mainot ezeru kā ekosistēmu, t.sk. arī tā ūdens parametrus, t.sk. arī dzidrību, kas ir viens no galvenajiem apmeklētāju piesaistes kritērijiem! Šobrīd dabas parkam ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, kurā plānoti esošās situācijas

uzlabojumi. Laukezera dabas parks.

Pīloru ozolājs. Aizsargājamā un Latvijā samērā reti sastopamā biotopā ir izveidota atpūtas vieta. No vienas puses tā piesaista apmeklētājus ar to izraisītām rīcībām, no otras puses, tā veidota vietā, kura pirms tam ir bijusi apmeklētāju iecienīta un nelabiekārtota. Diskutējams piemērs, kura plusus un mīnus parādīs laiks. Taču, principā, vajadzētu izvairīties no atpūtas vietu izveides reti

sastopamos biotopos. Rāznas nacionālais parks, Pīloru ozolu dabas liegums.

Pokaiņu mežs. Viens no pēdējā laika masveidīgākajiem un populārākajiem Zemgales novada un Latvijas tūrisma objektiem, kur apmeklētāju daudzums pārsniedz infrastruktūras un atsevišķu teritoriju vides kapacitāti. Kā informēja vietējie gidi, no Pokaiņiem ir aiznesti visi „līdzi paņemamie” akmeņi (t.s. *mistiskie* akmeņi ir viens no galvenajiem šejienes apmeklētāju piesaistes elementiem), kas norāda uz sabiedrības attieksmi (princips!) pret attiecīgās vietas „vērtībām”. Jāmin arī citas ar minēto vietu saistītas problēmas un diskutabli aspekti (akmeņu u.c. objektu „atrakšanas darbi”, to virsmas nobradāšana u.c.).

Raunas Staburags. Sk. aprakstu arī iepriekš. Izveidotās kāpnes nav ērtas un slidenā laikā – pat bīstamas lietotājiem, par ko liecina arī fakts, ka teritorijas apmeklētāji nereti vēl joprojām pārvietojas pa mālaino nogāzi. Veidojot infrastruktūru, ir jāpadomā par tās funkcionalitāti (tā tiek veidota lietotājam un nevis atskaitei!), izmaksām un arī tās atjaunošanas vienkāršumu un ērtumu. Turklāt, šāda virsma kļūst nelietojama brīdī, kad koksne ir sākusi dabā sadalīties.

Raunas Staburaga dabas liegums.

Čortoks (Velnezers). Unikālā ezera pašā krastā ir izveidota bezmaksas autostāvvietā. Labā prakse būtu tāda, ka autostāvvietā (bezmaksas) ir izveidota uz aptuveni kilometru attālā ceļa un apmeklētāji šo ceļa posmu mēro ar kājām (apmeklētāju ierobežojošs faktors). Minētajā gadījumā ir radīta iespēja ar privāto auto piebraukt pie unikāla dabas objekta, par to neatstājot vietējā ekonomikā nevienu santīmu, kas vēlāk varētu tikt ieguldīts tā apsaimniekošanā un aizsardzībā. Ko iegūst reģions (un dabas objekts) no šāda

veida situācijas un tūristiem? Čortoka dabas liegums.

V Ar atkritumu apsaimniekošanu un tās praksi saistītie piemēri.

Visa Latvijas teritorija. Rīgas līča viļņu abrāzijas rezultātā pēdējo gadu laikā atsevišķās vietās par vairākiem metriem ir noskalots jūras krasts, kurā atsegusies savulaik apraktu atkritumu bedres. Minētais gadījums (sk. foto) uzskatāmi parāda šādas rīcības „īstermiņa” sekas, kas īpaši spilgti izpaužas jūras, upju un ezeru krastos, kur viļņu un straumes ietekmē (arī upes gultnes maiņas gadījumā) kādreiz apraktie

atkritumi atkal parādās zemes virspusē.

Vēl divi atkritumu „apsaimniekošanas” piemēri NATURA 2000 teritorijās

---

6.2. Labās prakses piemēri un idejas

Arī sadalīt pa grupām?

6.2. nodaļā ar uzskatāmiem fotoattēliem ir ilustrēti un īsi aprakstīti reāli ar *NATURA 2000* teritoriju izmantošanu un apsaimniekošanu saistītie labās prakses gadījumi (arī principi), kurus kā piemērus, idejas vai atsevišķus to elementus var izmantot lauku tūrisma uzņēmēji, veidojot savu tūrisma produktu un piedāvājumu. Padomdevēja ierobežotā apjoma dēļ ir uzskaitīti tikai 28 piemēri, lai gan to skaits patiesībā ir neskaitāmas reizes lielāks.

Tajā pat laikā, veidojot savu tūrisma piedāvājumu, vajadzētu izvairīties no iepriekšējā nodaļā minētās un analizētās „sliktās” un diskutējamās prakses, kuras sekas visbiežāk ir pretrunā ar attiecīgo teritoriju aizsardzības un ilgtspējīgas izmantošanas mērķiem, kā arī pašu uzņēmēju ilgtermiņa interesēm.

6.2. nodaļā ir uzskaitīti un īsi aprakstīti ar tūrismu un dabas aizsardzību saistīti piemēri, kas ir sastopami zemnieku un lauku tūrisma saimniecībās, *NATURA 2000* teritorijās, atsevišķu NVO piedāvājumā u.c. Turklāt, ne visas piemēros minētās aktivitātes prasa lielu finanšu u.c. veida resursu ieguldījumus.

Labus piemērus vai to atsevišķus elementus, kā arī idejas var smelties arī VAS „Latvijas valsts meži” (www.mammadaba.lv), Dabas aizsardzības pārvaldes (www.daba.gov.lv), Papes ezera dabas parka (www.pdf.lv), Engures ezera dabas parka (www.eedp.lv) apsaimniekotajās teritorijās un atsevišķu minēto institūciju mājas lapās u.c. (sk. arī 10. nodaļu).

Zemnieku saimniecība Klajumi. Saimniece Ilze Stabulniece (konkursa *Sējējs 2007* laureāte) zinošu gidu padarbībā piedāvā vairākdienus ilgus pārgājienus ar zirgiem, t.sk. arī Daugavas loku dabas parka teritorijā, izmantojot vecos meža un lauku ceļus. Klajumu piedāvājuma klāstā ir arī izglītojošas ekskursijas un aktuālākā tūrisma informācija, speciāli veidoti velomaršruti tuvākā un tālākā apkārtnē, reiterapijas nodarbības, novadam raksturīgās ēdiena receptes, kā arī latgaļu valodas pielietojums ikdienā.

Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidus, Daugavas loku dabas parks.

Zemnieku saimniecība Ūši. Saimniece Dženeta Marinska ir atradusi veiksmīgu risinājumu tūristu piesaistei, demonstrējot sklandraušu (Kurzemes novada kulinārais mantojums) sagatavošanas receptes un prasmes. Saimniecības apmeklētājiem ir pieejamas naktsmītnes, velosipēdu noma un citi pakalpojumi. Ūšus iecienījuši putnu vērotāji, kas pavasara un rudens migrāciju laikā šeit ir bieži ciemiņi. Kājāmiešanas piekritēji var veikt dažāda garuma pārgājienus gar jūras krastu.

Slīteres nacionālais parks.

„Savvaļas govīs” Saukā. Saimniekam Tāļivaldim Cākuram pieder govju ganampulks, kas visa gada garumā nogana Sēlijas paugurvaļņa nogāzes netālu no Borīškalna, paverot un saglabājot ārkārtīgi skaistas ainavu perspektīvas uz Saukas ezeru. Saimnieks piedāvā arī govju apskati, stāsta par to turēšanas īpatnībām, nozīmi pļavu noganīšanā, kā arī lauku labumus no sava dārza.

Saukas dabas parks.

Drubazu botānikas taka. Taka ir izveidota Abavas senlejas labā pamatkrasta nogāzē, kur apskatāmi dažādi biotopi - avoksnāji, pļavas, kadiķu nora u.c. Pļavu apsaimniekošanas nolūkos ir izlaisti dzīvei savvaļā pielāgotie mājlopi. Taka ir apskatāma ļoti zinoša un erudīta vietējā gida padarbībā (takas mazais loks ap 0,6 km, lielais loks > 1 km). Kā pozitīvs apstāklis ir jāmin fakts, ka takas izveidē savulaik bija pieaicināti un konsultēja botāniķi u.c. vides eksperti.

Abavas senlejas dabas parks.

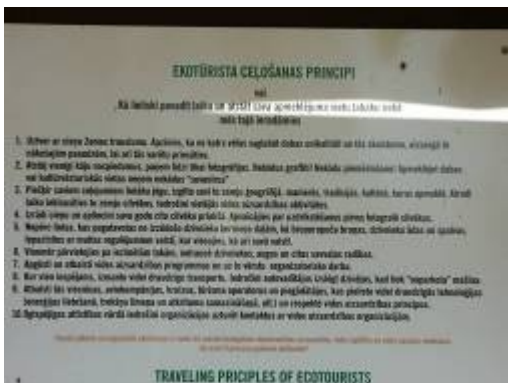

Piekūnu klejojumu takas. Samērā neparasts un atraktīvs piedāvājums – pastaigas vai pārgājieni (t.s. „klejojumi”) Gaiziņkalna apkārtnē individuāli vai zinošu vietējo gidu pavadībā, kas iepazīstina ar šejienes kalniem, ezeriem, avotiem, purviem, augiem, dzīvniekiem u.c. Taku garums – līdz 15 km, bet apmeklējuma laiks – pēc klienta izvēles.

Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus, Gaiziņkalna dabas parks.

Dabas un ekotūrista ceļošanas principi. Kaut vai uz A 4 lapas sagatavo un novieto labi redzamā vietā (vai arī dabā) atbildīga dabas un ekotūrista ceļošanas galvenos principus. Protams, tos var izdomāt katrs pats un piemērot konkrētai vietai individuāli, taču var pašpikot (atsauces gan uzliec!) jau no esošiem labās informācijas sniegšanas prakses piemēriem, kādi ir atrodamī Embūtes dabas parkā, kur sagatavoti un izvietoti Ekotūrista ceļošanas principi latviešu

un angļu valodā! Embūtes dabas parks.

„Teritorijas apmeklētājiem tālāk iet aizliegts”. Monzunda salu biosfēras rezervāts Sāremā salā, Igaunijā. Serves rags. Varbūt tomēr arī tavā saimniecībā ir teritorijas, kuras ir „jāatstāj” pašai dabai vai tās iemītniekiem cilvēka netraucētas. Igaunijā, piemēram, sargā savus upes zīriņus pat tik populārā valsts mēroga tūrisma objektā kā Serves rags! Sargājama var būt arī kāda cita augu vai dzīvnieku suga, mikrobiotops, vai tūrisma aktivitātēm nepiemērota vieta. Par to ir vērts padomāt!

Literatūra par dabas aizsardzību un videi draudzīga literatūra – grāmatas, noteicēji, periodikas izdevumi, bukleti, dabas kartes u.c. materiāli, kas izvietoti viegli pieejamā un redzamā vietā, piesaistīts atsevišķu interesentu uzmanību. Šāda lieta neprasa ne lielus finanšu resursus, ne cita veida ieguldījumus. Šāda prakse tiek izmantota Zaļā sertifikāta saimniecībās, no kurām liela daļa atrodas

NATURA 2000 teritorijās.

Sagatavo savu dabas ceļvedi! Zemnieku saimniecības „Laikas” īpašnieks Andris Zaļkalns ir sagatavojis pats savu botānisko ceļvedi, kur no paša fotografētiem attēliem ir izveidots saimniecības apkārtnē – kāpās, mežā un tuvākajās pļavās sastopamo augu noteicējs. Līdzīgu materiālu ikviens var pagatavot pats, vai arī iesaistīt augu pazinējus un botāniķus. Tikpat labi tas var būt arī apkārtnē sastopamo gliemju, kukaiņu, abinieku „ceļvedis” vai novēroto putnu saraksts. Vai pazīsti attēlā redzamo un dabā bieži sastopamo

augu sugu? Ziemupes dabas liegums.

Dabas pieminekļu aizsardzība. Valdemārpils Elku liepa. Ja tavā īpašumā vai tā apkārtnē atrodas interesanti dabas objekti, dabas pieminekļi (akmeņi, koki, atsegumi, ūdenskritumi u.c.), sagatavo par tiem tūristiem viegli pieejamu informāciju: ar ko tie ievērojami vietējā un Latvijas mērogā, kāds ir to aizsardzības statuss un galvenais – kāda ir to „labā apskates prakse”. Uzraksti, vismaz, ka nevajag kāpt uz tiem, nobradāt to saknes, noplēst uz tiem augošās vai dzīvojošās citas dzīvības formas u.t.t.

Attieksme pret savas apkārtnes dabas vidi. Lauku māja Lauciņi. „Kamēr ziepējaties vai tīriet zobus – aizgrieziet ūdens krānu!”, „Iemācieties tualetē ūdeni mazajām darīšanām, dozēt ar šļakatiņu, nevis ar lielu šļācienu”, šādi un līdzīgi padomi ir atrodami minētajā tūristu mītnē. Tas norāda uz saimnieku attieksmi pret dabas vidi, bet klienti šo informāciju neuztver kā „uzspiestu pamācību”, bet gan viņiem kā draudzīgā un humoristiskā veidā vērstu aicinājumu. Domājams, ka padomi iedarbojas uz apmeklētāju vairākumu. ZBR.

Putnu būrīši un mākslīgās ligzdas. LOB mājas lapā, kā arī citviet ir atrodama informācija par dažādu putnu sugu būrīšu un ligzdu izgatavošanas metodoloģiju. Putnu klātbūtne saimniecībā nesīs ne tikai prieku un „lieku” sugu kopējā putnu sarakstā, bet gan arī ekonomisku labumu. Varbūt ir vērts izgatavot pūču būri, piesaistot šīs putnu kārtas pārstāvjus, kuru saucieni vasaras vakaros noteikti raisīs klientos romantiskas un sajūtas? Attēlā redzamā mākslīgi taisītā pīļu ligzda atrodas Īdeņas Zvejniekos. Lubāna mitrājs.

Putnu aizsardzība. Kā saglabāt lauku ainavas neatņemamu sastāvdaļu – laukos, tīrumos, mežos un mitrājos dzīvojošās un ligzdojošās putnu sugas, tādējādi, nodrošinot sugu klātbūtni, kas ir bijusi neatņemama ainavas un dabas vides sastāvdaļa tūkstošiem gadu? Praktiski un reāli padomi par minēto jomu ir atrodamī LOB mājas lapas publikāciju sadaļā. Izlasi un mēģini ievērot tos!

Latvijas Ornitoloģijas biedrības izstrādātais Putnu vērošanas ētikas kodekss. Tie ir 10 galvenie noteikumi, kas jāpatur prātā, dodoties vērot putnus. Patiesībā, jebkurā lauku tūrisma saimniecībā būtu nepieciešami „iekšējās kārtības” noteikumi, kādus arī attiecībā uz citām dabas saudzēšanas jomām vajadzētu ievērot tās apmeklētājiem. Idejas smēlaties: http://www.lob.lv/lv/putnu_verosana/principi.php. Tiklab tie var būt arī labas velobraukšanas, kājāmiešanas un attiecīgās *NATURA 2000* apmeklēšanas noteikumi jeb „labās uzvedības kodekss”. Neliels radošs darbs un katrā gadījumā – sava individuālā pieceja!

Putnu vērošanas slēpnis. Lielākus ieguldījumus prasīs putnu vērošanas slēpņa izveide, taču tādējādi tiks ievērotas „putnu intereses” un tie atgriezīsies, barosies un ligzdos arī turpmākos gadus šajā vietā. Varbūt tas būs vienkāršāks slēpņa variants, vai putnu vērošanas platforma augstākā apvidus vietā, vai varbūt pat šim mērķim celts vai pielāgots skatu tornis? Diemžēl gan, attēlā redzamais slēpnis Papes ezera krastā ir gājis bojā. Papes ezera dabas parks.

Izveido laipas mitrās vai smilšainās vietās! Zemnieku saimniecība Laikas. Lai pasargātu trauslo kāpu zemsedzi, kā arī atvieglotu gājēju nokļūšanu līdz jūras krastam – jūtīgās vai mitrās vietās izveido laipas, tādējādi parādot savu attieksmi gan pret dabas vērtībām, gan arī saviem klientiem, līdzīgi, kā tas ir darīts Baltijas jūras krastā esošajās Laikās! Ja būs koka laipa, cilvēki pārsvarā neies pa smiltājiem un nebojās kāpu veģetāciju.

Ziemupes dabas liegums.

Cīrulīšu ala. Ne tikai daba ir jāsargā no cilvēka, bet arī pats cilvēks, kas dodas dabā ne vienmēr ir pasargāts no dažādiem vides faktoriem. Ir vietas, kur ir jāizveido aizsargbarjeras, laipas u.c. pielāgojumi. Cīrulīšu ala ir viens no retajiem ģeoloģisku pieminekļu (alu) gadījumiem, kuras priekšā izveidots siets. Tas nepieciešams, lai pasargātu alu no apmeklētājiem, nodrošinātu tajā ieeju sīkspārņiem, kā arī neuzmanīgi gājēji neiekrīstu vairākus metrus dziļajā alas

šaftā. Gaujas nacionālais parks.

Pozitīvs tūristu attieksmes gadījuma piemērs kempingā

Plaucaki. No Vācijas atbraukušie klienti ir paņēmuši līdzi un zem automašīnas riteņiem novietojuši paliktņus, lai pēc iespējas mazāk ietekmētu kempingā esošā stāvlaukuma (atrodas piekrastes kāpu zonā) zemsedzi. Tas nozīmē, ka ir tūristi, kuriem nav vienaldzīga dabas vides kvalitāte arī ārpus viņu mītnes zemes. Varbūt šādus paliktņus vajadzētu ieviest arī pašiem teritoriju apsaimniekotājiem tepat uz vietas?

Velomaršruts: Jūrmalciena velotakas. Maršrutu ir veidojis vietējais uzņēmējs – entuziasts Imants Pāvels kā alternatīvu variantu braucienam pa A klases galveno autoceļu (Klaipēda – Liepāja). Tādējādi maršruts ved pa mazajiem lauku ceļiem un piekrastes ciemiem. Atkarībā no klientu vēlmēm pastāv dažādi maršruta garuma varianti – sākot no 5 – 50 km. Tiek piedāvāta arī velonoma,

veloserviss un gidi. Maršruts ir daļēji marķēts. Daļēji ietilpst Bernātu dabas parkā.

Izziņas taka Ozolu biotops un Meža spēles. Mežsargs

Aivars Bergmanis Kables pagastā ir sagatavojis ļoti interesantu, atraktīvu un saistošu piedāvājumu – mežā izveidota izglītojoša taka, kas stāsta par ozolu mežu nozīmi dabas saglabāšanā, bet no kokmateriāliem izveidotas aktīvas spēles – Meža golfs u.c., kurās labprāt iesaistās ne tikai bērni un skolēni, bet arī pieaugušie.

Jēču dzirnavas. Piesaisti sava tūrisma produktā vietējos gidus, vides gidus vai arī pats kļūsti par tuvākas vai tālākas apkārtnes gidu. Vietējie gidu sniegs daudz kvalitatīvāku un aktuālāku informāciju. Turklāt, viņi būs arī ieinteresēti savas apkārtnes dabas resursu aizsardzībā vairāk, nekā no Rīgas atbraukušie. Zinoši vides gidu (sk. www.vitila.gov.lv) ir pieejami lielākajās *NATURA 2000* teritorijās. Kā viens nodaudzajiem labiem piemēriem ir jāmin Jēču dzirnavu gidu

Dainis Ozols. ZBR.

***NATURA 2000* teritoriju administrāciju (g.k. nacionālo parku, biosfēras rezervātu, atsevišķu dabas parku) organizētie publiskie pasākumi** – putnu vērošanas dienas, pļavu dienas, sikspārņu naktis, ekskursijas, lekcijas un semināri, ar vides izglītību saistīti pasākumi, tematiskās dienas, dabas skolas, kur ikviens var smelties ne tikai jaunas zināšanas un pieredzi, bet arī idejas un atsevišķus elementus savas lauku tūrisma saimniecības produkta turpmākā

veidošanā.

VAS Latvijas Valsts meži veidotais atpūtas infrastruktūras tīkls visā Latvijas teritorijā. Atpūtas vieta Vecupes. Šajā vietā izveidota laipu taka līdz jūrai, galds, soli, atkritumu urnas, tualete, kas kopumā rada labu iespaidu un ir domāts priekš reāliem lietotājiem. Šādus un cita veida infrastruktūras elementus un objektus minētā institūcija ir izveidojusi arī daudzās citās *NATURA 2000*

teritorijās un ārpus tām visā Latvijas teritorijā.

Ieteikums tūristiem! Braucot uz *NATURA 2000* teritorijām un ceļojot pa tām, iebrauciet pie vietējiem uzņēmējiem un lauku labumu saimniekiem, tādējādi atbalstot vietējos iedzīvotājus un viņu saražoto produkciju. Tad arī no jums kā tūristiem reģionos būs kaut kāds labums! Piemēram, pa ceļam uz Papes vai Bernātu dabas parku, piestājiet pie Jāņa Pakalna Durbes novada Sproģos, kur jums piedāvās tikko no koka vāktus ābolus, kuru ražošanā nav izmantoti cilvēkam un videi kaitīgi ķīmiski savienojumi!

Ieteikums lauku tūrisma uzņēmējiem savstarpēji sadarboties, papildināt vienu otru un popularizēt arī citu vietējo uzņēmēju sniegtos pakalpojumus!

LLTA „Lauku ceļotājs” izstrādātie Zaļie padomi. Asociācija ir izstrādājusi Zaļos padomus tiem, kas grasās doties ceļojumā pa Latvijas lauku teritorijām, *NATURA 2000* teritorijām, kā arī izmantot videi draudzīgus pārvietošanās veidus - kājas, divriteni u.c. Ar padomiem var iepazīties asociācijas mājas lapā http://www.celotajs.lv/cont/natu/greenadvice_lv.html

Gaujas nacionālais parks. Kalējala. Ļoti populārs un popularizēts dabas objekts, viena no garākajām Latvijas sufozijas alām. Apmeklētāju „noslidināts” ir Kalējalas atsegums (iznīcināts kā biotops), veicināta erozija, kā arī negatīvi ietekmēta pati ala. Minētā vietā 2007. gadā ir norobežota, novēršot apmeklētāju piekļuvi atsegumam un alai. Šis ir savā ziņā unikāls gadījums, kur apmeklētāju radītu ietekmju un problēmu dēļ ir sabiedrībai slēgts pirms tam brīvi pieejams dabas tūrisma objekts. **Gaujas NP**

Skatu tornis ir ekotakas „Ventas ieleja” sastāvdaļa. No tā paveras viena no lieliskākajām Latvijas pilsētas, kompleksā ar upes ieleju, - ainavām, ar plašu skatu uz Ventas ielejas daļu. Tornis ir veidots no koka un tā lejasdaļā ir izvietota videokamera, kuras mērķis ir novērst šī infrastruktūras elementa bojājumus. Pie torņa ir izveidota autostāvvietā, atkritumu urnas, tualete un informācijas stends. Kā pozitīvs arī minams apstāklis, ka konkrētais objekts tiek monitorēts ar videotehnikas palīdzību (Latvijā – sava veida inovācija).

Ventas ielejas dabas liegums

Brīvdienu mājas „Korķi” saimnieki aktīvi sadarbojas ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrāciju un kā viens sadarbības rezultātiem ir uzstādīts informatīvs stends saimniecības pagalmā, kas iepazīstina apmeklētājus ar pamatinformāciju par attiecīgo ĪADT, tās dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, ilgtspējīgas apsaimniekošanas principiem u.c. Iespējams, šobrīd vienīgais šāda tipa tūrisma uzņēmums, kura teritorijā uzstādīts pēc ĪADT vienotā stila izgatavotais informācijas stends. ZBR.

---

7. Juridiski – institucionālie aspekti lauku tūrisma plānošanā un organizēšanā *NATURA 2000* teritorijās

7.1. Kas izriet no normatīvajiem aktiem?

Padomdevējā ir minēti daži ne vienmēr skaidri (nereti pat – strīdu cēlonis) aspekti, kas skar tūristu un zemes īpašnieku tiesības attiecībā uz pārvietošanos pa dažādām teritorijām un īpašumu formām, kā arī attiecīgajās teritorijās pieļaujamām un aizliegtajām rīcībām, kas ir jāievēro gan tūristiem, gan arī zemes īpašniekiem.

Faktiski zīme „**Privātīpašums**” (t.sk. *NATURA 2000* teritorijās) bez detālāka paskaidrojuma ir tikai informācija, kas norāda uz konkrētās teritorijas īpašuma formu. Ja teritorijas īpašnieks vēlas noteikt kādus apmeklējuma u.c. veida ierobežojumus savā teritorijā, tad apkārt īpašumam ir jābūt izvietotām redzamām informācijas zīmēm ar konkrētu informāciju (piemēram, „ieeja vai iebraukšana īpašuma teritorijā aizliegta”, „ieeja saskaņojama ar īpašnieku, tālr. nr. xxxxxxxx” u.tml.), vai arī teritorijai jābūt norobežotai, cik tālu tas nav pretrunā ar citiem valstī spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem vai pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

Ja pie zīmes „Privātīpašums” ir norādīts tālruņa numurs, ieteicams pa to sazināties ar īpašnieku vai tā pilnvarotu personu un informēt par saviem apmeklējuma nolūkiem. Tas nozīmē, ja tūrists vēlas uzcelt telti – ir jāzvana un jāvienojas par šādas aktivitātes īstenošanas iespējām.

Taču jāatceras, ka tūristi un citi interesenti nedrīkst brīvi pārvietoties, piemēram, pa lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, kurās aug dažādi kultūraugi – šķērsot labības laukus u.c., kur šāda rīcība rada vai var radīt zaudējumus tās īpašniekam.

Ja *NATURA 2000* teritorijās Dabas aizsardzības pārvalde vai pašvaldība ir izveidojusi speciālas takas minētās teritorijas apskatei, zemes īpašnieks nedrīkst aizliegt vai kavēt apmeklētāju pārvietošanos pa tām.

Ja tūrists (tīši vai netīši, zinot vai nezinot) ir šķērsojis privātīpašumu, zemes īpašnieks vai tā pilnvarota persona var lūgt viņam atstāt minēto teritoriju. Spēka pielietojums no vienas vai otras puses būs tiesību aktu pārkāpums. Šādā situācijā tūristam ir labprātīgi jāpamet īpašuma teritorija.

Diemžēl, Latvijā dažkārt pārlieku „sāpīgi” tiek uztverti gadījumi, kad privātas teritorijas šķērso vai tajās uzturas apmeklētāji un tūristi, atšķirībā, piemēram, no Skandināvijas valstīm, kur visā valsts teritorijā ir spēkā t.s. „brīvā pieeja dabas videi”. Vēl viens piemērs: Skotijā ir sauklis, ka „Skotijas zeme pieder skotu tautai” un ir brīvi pieejama ikvienam interesentam, kas ir tūristiem un jebkuram teritorijas apmeklētājam daudz draudzīgāks un „simpātiskāks” modelis, īpaši ārvalstu tūristiem, kas tik labi nepārzina vietējo situāciju.

Saskaņā ar **Meža likumu**, tūristi var uzturēties un brīvi pārvietoties valsts un pašvaldības mežā, bet ar transportlīdzekļiem drīkst pārvietoties tikai pa meža ceļiem. Jāzina, ka tūristu uzturēšanos un brīvu pārvietošanos privātā mežā var ierobežot to īpašnieks vai tiesiskais valdītājs – tādā gadījumā meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir norobežot attiecīgo teritoriju ar pārskatāmiem brīdinājuma uzrakstiem kā zemāk redzamajā attēlā.

Savvaļas ogas, augļus, riekstus, sēnes un ārstniecības augus tūristi var vākt pēc sava ieskata valsts, pašvaldību, kā arī privātā mežā, ja meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs nav noteicis atbilstošus ierobežojumus. Ja tā ir, tad jābūt iepriekš minētajiem brīdinājuma uzrakstiem ar atbilstošu informāciju!

Var būt situācijas, kad pašvaldība pēc Valsts meža dienesta vai vides aizsardzības institūcijas ierosinājuma meža ugunsdrošības, kā arī īpaši aizsargājamo teritoriju, meža augu un dzīvnieku aizsardzības interesēs var ierobežot fizisko personu, tātad arī - tūristu tiesības uzturēties un brīvi pārvietoties mežā.

Ielāgosim to, ka ikvienam neatkarīgi no meža īpašuma formas un citiem apstākļiem ir jāievēro meža ugunsdrošības noteikumi, nedrīkst bojāt augsni un mežā esošo infrastruktūru, piesārņot mežu, kā arī saudzīgi jāizturas pret augiem, dzīvniekiem un to dzīves vietām.

20. attēls. Aizliegums uzturēties privātā mežā

21. attēls. Šāda uzraksta esamība rada šaubas par tā „likumību” ar to domājot teikumu „izeja uz jūru nav”

Minētā kārtība ir spēkā gan *NATURA 2000* teritorijās, gan arī teritorijās bez dabas aizsardzības statusa.

Savukārt, **Zvejniecības likums** nosaka fizisko personu pārvietošanās tiesības Tauvas joslā. Tauvas josla ir sauszemes josla gar ūdeņu krastiem, kas paredzēta ar zveju vai kuģošanu saistītām darbībām, kā arī kājāmgājējiem. Tauvas joslu bez maksas un bez iepriekšējas saskaņošanas ar zemes īpašnieku var lietot (pārvietoties) gan kājnieku, gan ūdenstūristi, putnu un dabas vērotāji un ikviens cits interesents.

Tūristiem, kas uzturas Tauvas joslā, jāzina, ka pēc saskaņošanas ar zemes īpašnieku Tauvas joslā ir atļauta, piemēram, laivu piestāšana, atpūta un ūdenstūristu apmetņu ierīkošana, atpūta. Dabiskās tauvas joslas platums gar privāto ūdeņu krastiem ir 4 metri, gar pārējo ūdeņu krastiem - 10 metri, bet gar jūras piekrasti - 20 metri.

Kā zināt, no kurās vietas mērīt Tauvas joslas platumu? Tauvas joslas platums gar upju un ezeru lēzeņiem krastiem tiek skaitīts no normālās ūdenslīnijas, bet gar stāviem un kraujiem upju un ezeru krastiem — no krasta nogāžu augšmalas, turklāt tauvas joslas platumā ietilpst arī zeme no ūdenslīmeņa līdz krasta nogāzei un pati nogāze. Jūras piekrastē Tauvas joslu mēra no tās vietas, kuru sasniedz jūras augstākās bangas.

Tauvas josla netiek noteikta pie privātiem ūdeņiem tad, ja, piemēram, viss ezers un zeme tam apkārt pieder vienam īpašniekam

Aizsargjoslu likums nosaka zemes īpašnieku un piekrastes teritoriju apmeklētāju aprobežojumus un tiesības Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā, kas veidota ar mērķi saglabāt piekrastes ekosistēmas, dabas un rekreācijas resursus.

Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslu iedala šādās joslās:

- Krasta kāpu aizsargjosla (platums ne mazāks par 300 metriem sauszemes virzienā);
- Jūras aizsargjosla, kas aptver pludmali un zemūdens šelfa daļu līdz 10 metru izobatai;
- Ierobežotas saimnieciskās darbības josla līdz 5 kilometru platumā

22. attēls. Starp īpašumu un Daugavu ir ievērotas Tauvas joslas prasības, atstājot „koridoru”, pa kuru var pārvietoties kājāmgājēji

---

No likuma izriet, ka piekrastes aizsargjoslā zemes īpašnieki atpūtniekiem un tūristiem nedrīkst ar žogiem norobežot pieeju jūrai, kā arī traucēt kājāmgājēju brīvu pārvietošanos un atrašanos pludmalē un tauvas joslā (sk. augstāk). Diemžēl šī un Zvejniecības likuma normas tiek bieži pārkāptas no zemes īpašnieku puses (žogs līdz ūdens malai, suņi, apmeklētāji tiek padzīti no Tauvas joslas u.c.).

Savukārt, piekrastes apmeklētājiem ir aizliegts ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem pārvietoties ārpus vispārējās lietošanas ceļiem, tātad, iebruukt kāpu zonā. Nedrīkst kurt ugunscurus, kā arī novietot teltis ārpus šim nolūkam iekārtotām un norādītām vietām bez saskaņošanas ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju.

Jāatzīmē, ka pašvaldības pienākums ir izveidot un nodrošināt speciālas noejas cauri kāpām līdz pludmalei (attālums starp tām ne tālāk par 1 km).

Kādi ir tie būtiskākie ierobežojumi un kārtība NATURA 2000 teritorijās no to apmeklētāju un dažādu ar tūrismu tieši vai netieši saistītu aktivitāšu organizētāju (t.sk. tūrisma uzņēmēju) viedokļa? Dažāda veida ierobežojumi var būt gan attiecībā uz konkrētām aktivitātēm, ko veicam, gan arī teritoriāli (teritorijas, kuras nedrīkst apmeklēt visu gadu vai konkrētas sezonas laikā), kā arī tie atkarīgi no ĪADT/*NATURA 2000* teritorijas kategorijas. Kopumā, jāzina, ka *NATURA 2000* teritorijās:

- Ārpus īpaši iekārtotām, šim mērķim paredzētām un norādītām vietām ikvienam attiecīgās teritorijas apmeklētājam ir aizliegts:
  - Novietot transportlīdzekļus un to piekabes;
  - Celt teltis (**piemēram, Gaujas nacionālā parkā vai Salacas ielejas dabas parkā ir izmantojamas apsaimniekotās tūristu apmetnes, vai vietējo uzņēmēju telšu vietu un tūristu mītnu piedāvājums**);
  - Kurt ugunscurus (**vietās, kas nav šim mērķim paredzētas**);
- Teritoriju apmeklētājiem ir aizliegts nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, piemēram, mopēdiem, motorolleriem, motocikliem, kvadracikliem u.c. pa meža un lauksaimniecības zemēm (izņēmums – ja tas notiek pa speciāli izveidotām trasēm);
- Minētajās teritorijās nedrīkst veikt jebkādas darbības, kurām ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanās, atpūtas un barošanās, kā arī pulcēšanās vietām migrācijas periodā. **No tā izriet, ka tūristi nedrīkst pārvietoties pa jutīgiem biotopiem (kāpām, upju ieleju nogāzēm), veikt bezceļu braucienus un veikt citas rīcības, ja tā rezultātā tiek bojāta zemsedze, veicināta erozija, radīts traucējuma efekts retām un aizsargājamām sugām u.t.t.**
- Bez rakstiskas saskaņošanas ar Dabas aizsardzības pārvaldi aizliegts:
  - Organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides (**t.sk. arī aktīvā tūrisma**) un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk kā 60 cilvēki;
  - Ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;
  - Rīkot treniņbraucienus vai izmēģinājuma braucienus, **ja tie var nodarīt kaitējumu dabas videi, atsevišķiem biotopiem un sugām.**

-
- Ir aizliegts pieļaut suņu uzturēšanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa;
  - Ir aizliegts apmeklēt dabas rezervātus (izņemot atsevišķas vietas noteiktā kārtībā, kurās ir izveidota dabas tūrisma infrastruktūra, ko var apmeklēt Dabas aizsardzības pārvaldes reindžeru pavadībā) un nacionālo parku dabas rezervāta (stingrā režīma) zonu.

Par normatīviem, kas saistīti ar būvniecību informāciju sk. LLTA „Lauku ceļotājs” sagatavotajā informatīvajā materiālā „Videi draudzīgu celtniecības un apdares materiālu pielietošana būvniecībā” (e – formātā www.macies.celotajs.lv)

Savukārt, dabas pieminekļu teritorijā:

- 10 metru rādiusā ap aizsargājamiem kokiem (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas) un akmeņiem ir aizliegts:
  - veikt jebkādas darbības, kuru rezultātā tiek vai var tikt bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā ekoloģiskā, estētiskā vai kultūrvēsturiskā vērtība;
  - kurināt ugunsiskus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;
  - bez rakstiskas Dabas aizsardzības pārvaldes atļaujas aizliegts:
    - ierīkot publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus – takas, skatu torņus, atpūtas vietas, stāvlaukumus, apmeklētāju un informācijas centrus;
- Papildus iepriekš minētajām prasībām, aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu teritorijā aizliegts:
  - rakstīt, zīmēt un gravēt uz dabas pieminekļiem un tos pārvietot;
  - alās kurināt ugunsiskus un ienest jebkādu degošu priekšmetus;
  - bez rakstiskas Dabas aizsardzības pārvaldes atļaujas aizliegts:
    - rīkot nodarbības un sacensības klinšu kāpšanā;
    - organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus, kā arī nometnes, kurās piedalās vairāk par 60 cilvēkiem, izņemot pasākumus un nometnes, kas tiek organizētas šim nolūkam paredzētās un speciāli ierīkotās vietās.

Ja ģeoloģiskais vai ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis atrodas valsts aizsardzībā arī kā kultūras piemineklis, daļai no augstāk minēto darbību veikšanai papildus nepieciešama Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas rakstiska atļauja.

- Papildus augstāk minētajām prasībām, 10 metru rādiusā ap aizsargājamiem kokiem aizliegts:
  - veikt jebkādas darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamo koku augšanu un dabisko attīstību;
  - novietot lietas (piemēram, būvmateriālus, malku u.c.), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo tam piekļuvi vai mazina tā estētisko vērtību;
  - mainīt vides apstākļus – ūdens un barošanās režīmu;
  - iznīcināt vai būtiski mainīt dabisko zemsedzi, izņemot krūmu un koku ciršanu saskaņā ar normatīvajiem aktiem un dabas aizsardzības plānu.

Taču, ja aizsargājams koks ir kļuvis bīstams cilvēkiem un nav citu iespēju novērst tā bīstamību, tad ar Dabas aizsardzības pārvaldes atļauju to var nocirst vai novākt.

Ja nepieciešams noskaidrot ierobežojumus un pieļaujamos/aizliegtos darbības veidus kādā konkrētā ĪADT/*NATURA 2000* teritorijā, tad nepieciešams iepazīties ar attiecīgās teritorijas **individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem** (Ministru kabineta noteikumi), ja teritorijai tādi ir izstrādāti un ir spēkā. Informācija par tiem Internetā ir atrodama VIDM mājas lapā¹¹.

Plānojot ar tūrismu saistītas aktivitātes (maršruta, infrastruktūras izveide u.c.), nepieciešams iepazīties un vadīties saskaņā ar attiecīgās teritorijas **dabas aizsardzības plānu**, ja tāds ir izstrādāts, un tajā iekļautajām vadlīnijām tūrisma un rekreācijas jomā. Dabas aizsardzības plānu dokumenti Internetā ir pieejami Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā¹².

No augstāk minētā izriet, ka katrā teritorijā, kur notiek ar tūrismu saistītas aktivitātes, būtu vēlams koncentrētā veidā informatīvos standos iekļaut galvenos ar tiesību aktiem saistītos ierobežojumus, kurus vēlams pasniegt tūristiem „draudzīgā” un informējošā formā: ne tikai to, ko nedrīkst darīt, bet, ko arī drīkst un kurā vietā.

Dažkārt *NATURA 2000* teritorijas atrodas tiešā tuvumā, vai pieguļ valsts robežai. **Saskaņā ar Valsts robežsardzes sniegto informāciju un Latvijas pievienošanos Šengenas zonai, šobrīd tūristi (kājinieku, velo, ūdenstūristi) Latvijas – Lietuvas un Latvijas – Igaunijas robežu var šķērsot brīvi jebkurā vietā. Ar mehāniskajiem transporta līdzekļiem robežu var šķērsot tikai pa ceļiem. Visos gadījumos ir jābūt līdzī pasei!**

Ja ceļojat pierobežas joslā gar Latvijas un Krievijas Federācijas vai Baltkrievijas Republikas valsts robežu, tad nepieciešamas t.s. terminētās caurlaides (atļaujas), kas derīgas līdz tajās norādītajam datumam. Lai saņemtu terminēto caurlaidi, ir jāraksta iesniegums Valsts robežsardzes Galvenajā pārvaldē vai Valsts robežsardzes teritoriālajā struktūrvienībā, norādot nepieciešamības iemeslu. Detālāka informācija par minētajām jomām atrodama: <http://www.rs.gov.lv/>.

Tā kā augstāk minētā tiesību aktu bāze var tikt grozīta, aktualizēta un uzlabota, tiesību aktu pēdējās versijas dabas, vides, biotopu un sugu aizsardzības jomā¹³ sk. Vides ministrijas mājas lapā sadaļā „Likumdošana” kā arī citu par 7.1. nodaļā minēto jomu atbildīgo institūciju mājas lapās.

---

¹¹ http://www.vidm.gov.lv/lat/likumdosana/normativie_akti/?doc=3151;

¹² http://www.daba.gov.lv/public/lat/dabas_vertibu_apsaimniekosana/apstiprinatie_dabas_aizsardzibas_plani_2006_2010/;

¹³ Padomdevējā nav aprakstīti pilnīgi visi ar *NATURA 2000* teritoriju izmantošanu saistītie saimnieciskās darbības ierobežojumi, tādēļ detālāk sk. www.vidm.gov.lv.

7.2. Dabas un vides aizsardzības institūcijas un to kompetences

7.2. nodaļā ir uzskaitītas tās valsts pārvaldes institūcijas un to galvenās kompetenču jomas, ar kurām lauku tūrisma uzņēmējiem, kas saimnieko *NATURA 2000* teritorijās parasti ir vai var būt visciešākā saikne un sadarbība.

Vides ministrija¹⁴ ir vides aizsardzības un dabas aizsardzības nacionālās politikas veidotāja un izstrādātāja institūcija. Tās sastāvā ietilpst **Dabas aizsardzības departaments**, kura galvenie uzdevumi ir normatīvo aktu projektu dabas aizsardzības jomā izstrāde un dabas aizsardzības prasību tautsaimniecības nozaru stratēģijās un to regulējošos tiesību aktos integrēšanas sekmēšana. Dabas aizsardzības departamenta viena no struktūrvienībām ir **Aizsargājamo teritoriju nodaļa**, kas organizē ĪADT aizsardzību, koordinē ĪADT un *NATURA 2000* tīkla izveidi u.c. starptautiskas nozīmes aizsargājamo teritoriju noteikšanu.

Vides ministrija ir izstrādājusi un ar padotības institūciju starpniecību īstenojusi nacionālo programmu „**Ekotūrisma infrastruktūras attīstība NATURA 2000 teritorijās**”, kuras ietvaros Latvijā vairākās teritorijās (Embūtes dabas parks, Ventas ielejas dabas liegums, Ķemeru un Gaujas nacionālie parki, Teiču un Krustkalnu rezervāti) tiek veidoti dažāda veida infrastruktūras objekti – dabas takas, maršruti, apmeklētāju un informācijas centri, skatu torņi u.c.

Dabas aizsardzības pārvalde¹⁵ ir VIDM padotības institūcija, kas koordinē ĪADT un *NATURA 2000* teritoriju pārvaldi, īsteno valsts dabas aizsardzības politiku sugu un biotopu aizsardzības jomā un veic uzraudzības institūcijas funkcijas par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (*CITES*). DAP organizē ĪADT (t.sk. *NATURA 2000* teritoriju) dabas aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu, kā arī organizē sugu un biotopu aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu un veicina minēto plānu īstenošanu. Dabas aizsardzības pārvaldē 2009. – 2010. gadā ir notikušas nozīmīgas strukturālas izmaiņas (sk. www.daba.gov.lv).

Valsts Vides dienests¹⁶ ir VIDM padotības institūcija, kas:

- Kontrolē normatīvajos aktos par dabas resursu ieguvī un izmantošanu, dabas aizsardzību, piesārņojošo vielu emisiju vidē, bīstamo un sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu, darbībām ar ķīmiskajām vielām un ķīmiskajiem produktiem noteikto prasību ievērošanu;
- Izdod un saskaņo atļaujas (licences), tehniskos noteikumus un citus administratīvos aktus dabas resursu izmantošanai un piesārņojošo darbību veikšanai;
- Informē sabiedrību par dienesta darbību un sniedz sabiedrībai dienesta rīcībā esošo vides informāciju;
- Piedalās ārkārtējo situāciju pārvaldīšanā.

---

¹⁴ www.vidm.gov.lv;

¹⁵ www.daba.gov.lv;

¹⁶ <http://www.vvd.gov.lv/>;

Valsts Vides dienesta darbības mērķis ir nodrošināt, lai tiktu ievēroti normatīvie akti vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas jomā, kā arī veicināt dabas resursu un enerģijas ilgtspējīgu izmantošanu.

Reģionālās vides pārvaldes ir Valsts vides dienesta teritoriālas struktūrvienības, kas kontrolē vides aizsardzības prasību ievērošanu attiecīgajā reģionā, izsniedz dažāda veida atļaujas (piemēram, būvniecības un dažādas infrastruktūras izveides jomā), veic sabiedrības izglītošanu u.c. normatīvos aktos noteiktās funkcijas. Lai iegūtu detālāku informāciju par šo institūciju kompetencēm – sk. Valsts Vides dienesta mājas lapā.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju administrācijas kopš 2010. gada ir Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienības. Tām allaž ir bijusi ļoti liela nozīme un loma infrastruktūras plānošanā un izveidē, kuru šobrīd izmanto attiecīgo teritoriju apmeklētāji.

Latvijas Vides aizsardzības fonds¹⁷ ir valsts budžeta līdzekļu kopums vides aizsardzības pasākumu un projektu īstenošanai. Fonda mērķis ir veicināt ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību, integrējot vides aizsardzības prasības visās tautsaimniecības nozarēs, kā arī nodrošināt pietiekamus pasākumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai. Fonda līdzekļus veido valsts budžeta dotācijas, kā arī personu, to skaitā ārvalstu personu, dāvinājumi, ziedojumi un ārvalstu finansiālā palīdzība.

Līdz šim fondam ir bijusi liela nozīme arī ar tūrismu saistītu projektu atbalstā, jo šo projektu mērķis ir vērst uz nozīmīgu dabas resursu aizsardzību un ilgtspējīgu izmantošanu.

Informāciju par dažāda veida nepieciešamajiem saskaņojumiem, to shēmām un iesaistītajām institūcijām – sk. 7.4. nodaļu un 3. pielikumu. Papildus informāciju par dažādu institūciju kompetencēm sk. arī informatīvā materiālā „**Rokasgrāmata pašvaldībām saistošo noteikumu izstrādē Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās**”¹⁸.

7.3. Nevalstiskās organizācijas un to loma ilgtspējīga tūrisma attīstībā *NATURA 2000* teritorijās

Zemāk uzskaitītas dažas NVO un īsi paskaidroti to galvenie darbības mērķi un uzdevumi, kā arī to ieguldījums, kas saistīts ar *NATURA 2000* teritoriju apsaimniekošanu. Lauku tūrisma uzņēmējiem tie var būt potenciāli sadarbības partneri savu ieceru turpmākajā īstenošanā.

Pasaules Dabas fonds¹⁹ piedalās dažādu ar vides un dabas aizsardzības jomu un vides izglītību saistītu projektu īstenošanu. Tā mājas lapā ikviens var aprēķināt savu atstātās ekoloģiskās pēdas nospiedumu.

---

¹⁷ <http://www.lvafa.gov.lv/>;

¹⁸ http://www.daba.gov.lv/upload/File/Publikācijas/ROKASGR_PASVALD-saist-not-izstr.pdf

¹⁹ www.pdf.lv/;

Latvijas Dabas fonda²⁰ galvenais darbības mērķis un misija ir Latvijas dabas daudzveidības saglabāšana, kuras ietvaros tā eksperti piedalās dabas aizsardzības politikas izstrādē un īstenošanā, sniedz ieguldījumu sabiedrības dabas un vides izglītošanā, piedalās ĪADT un *NATURA 2000* teritoriju apsaimniekošanas pasākumu īstenošanā, iesaistot arī sabiedrību, kā arī veic citas funkcijas.

LLTA „Lauku ceļotājs”²¹ ieguldījums un darbība *NATURA 2000* teritoriju un tūrisma jomā ir analizēta 9. nodaļā.

Latvijas Ekotūrisma savienība (LEtS) ir dibināta 2000. gadā un tās galvenais darbības mērķis ir veicināt tūrisma attīstību visos Latvijas reģionos, kas ir balstīts uz Latvijas dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas, vides izglītības un lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa celšanas principiem. LEtS sevī apvieno ikvienu, kas vēlas piedalīties ekotūrisma attīstības veicināšanā un pieņemt minētos principus par pamatu savai aktīvajai darbībai. LEtS esošie biedri pārstāv visus Latvijas novadus – tie ir lauku saimniecību īpašnieki, pašvaldību darbinieki, skolotāji, studenti, tūrisma uzņēmēji un citi. LEtS sadarbojas un ir partnerībā gan ar valsts iestādēm, gan pašvaldībām un citām NVO.

Kā nozīmīgākie LEtS realizētie projekti ir jāmin Starptautiskā Ekotūrisma gada organizētie pasākumi, buklets „Dabas tūrisma iespējas Latvijā” četrās valodās, izstrādātā Latvijas Ekotūrisma stratēģija, organizētā Baltijas Ekotūrisma konference, ekotūrisma infrastruktūras izveide Embūtes dabas parkā, kā arī pētījumi u.c. sagatavotie materiāli dabas un ekotūrisma jomā.

Dažās *NATURA 2000* teritorijās ir izveidojušies **nodibinājumi**, piemēram, **Saukas dabas parka biedrība**²², **Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus attīstības padome**²³, kas apvieno attiecīgās teritorijas uzņēmējus, dažādu nozaru profesionāļus u.c. interesentus, kuru mērķis ir attiecīgajā teritorijā veicināt ar tūrismu saistīto nozaru attīstību. Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus attīstības padome koordinē arī attiecīgās teritorijas Dabas aizsardzības plānu izstrādi. Saukas dabas parka biedrība ir pieminama kā ļoti pozitīvs piemērs. Tā apvieno 36 apkārtnes uzņēmējus, kas sadarbojoties, veido un reklamē kopēju Saukas dabas parka tūrisma piedāvājumu, attīstot arī teritorijas infrastruktūru.

Nozīmīga loma (arī kā iespējamie lauku tūrisma uzņēmēju sadarbības partneri) *NATURA 2000* teritoriju izpētē, apsaimniekošanā un ilgtspējīgā izmantošanā ir arī tādām NVO kā Latvijas Ornitoloģijas biedrība²⁴, Latvijas botāniķu biedrība²⁵, VITILA vides gidu tīkls²⁶ u.c.

---

²⁰ www.ldf.lv;

²¹ www.celotajs.lv;

²² www.saukasdabasparks.lv/

²³ <http://www.vaaaap.lv/>;

²⁴ www.lob.lv;

²⁵ <http://botanika.daba.lv/>;

²⁶ www.vitila.gov.lv;

7.4. Biežākie teritoriju/objektu apsaimniekošanas gadījumu algoritmi

Padomdevēja 4. pielikumā ir pievienotas trīs shēmas²⁷ – dažādi gadījumi un situācijas, kas ar tūrismu saistītiem uzņēmējiem varētu būt aktuāli, plānojot un īstenojot dažādas rīcības un apsaimniekošanas pasākumus *NATURA 2000* teritorijās.

Kaut arī minētās shēmas ir veidotas uz Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piemēra bāzes (Latvijas lielākā ĪADT), vispārējie principi pārējās *NATURA 2000* teritorijās ir līdzīgi ar nelielām niansēm.

---

²⁷ Avots: [J. Smalinskis. Vadlīnijas antropogēnās slodzes uz vidi un dabas objektiem samazināšanai un novēršanai Salacas ielejas dabas parkā un Salacas augštecē](#). 3. daļa. Materiālā iekļautās shēmas sagatavojuši ZBR darbinieki, <http://www.biosfera.gov.lv/lv/node/33>

---

8. Videi draudzīgas lauku tūrisma piedāvājuma reklāmas veidošanas vadlīnijas

Kvalitatīvai (aktuāla, pārbaudīta, pārdomāta u.c.) tūrisma informācijai, neatkarīgi no tā, kādā vidē (tipogrāfisks iespieddarbs, Internets, dabas vide) tā atrodas, ir vairākas būtiskas funkcijas:

- Izglītošanas funkcija:
  - Rada motivāciju ceļot un pārvietoties ārpus ierastās dzīves vietas un iegūt jaunu pieredzi un zināšanas;
  - Izglīto apmeklētājus par apkārtnes nozīmīgiem dabas un kultūras pieminekļiem, vēsturi, tradīcijām u.c.;
  - Veicina vides un dabas izziņu;
- Apmeklētāju plūsmas virzītāja funkcija:
  - Virza apmeklētājus pa noteiktiem maršrutiem, objektiem, teritorijām un šim mērķim paredzētām vietām u.t.t. Tajā pat laikā novirza no vietām, kur apmeklētāji nav vēlami;
- Dabas aizsardzības funkcija:
  - Informē par dabas aizsardzības aspektiem minētajā teritorijā;
  - Informē par ierobežojumiem (pārvietošanās, dažādas aizliegtas rīcības) attiecīgajā teritorijā vai vietā;
  - Veicina apmeklētāju saudzīgāku attieksmi pret nozīmīgām dabas vērtībām;
  - Novirza no apmeklējuma viedokļa nevēlamām teritorijām un objektiem;
  - Ir lielāks „garants” dabas resursu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, nekā gadījumā, ja šādas informācijas nav.

Tūristiem informāciju pēc to atrašanās vietas vai formas var iedalīt:

- Informācija dabā – attiecīgajā teritorijā vai pie konkrēta dabas objekta;
- Informācija Interneta vidē;
- Informācija tipogrāfisku iespieddarbu vai pašu – lauku tūrisma saimnieku sagatavotu materiālu veidā.

Katram no augstāk minētajām informācijas formām ir sava specifika.

Informāciju dabā visērtāk var izvietot informatīvu stendu veidā. Stendi izvietojami tikai pie tādiem dabas objektiem, kas ir:

- Labiekārtoti;
- Tūristu eksponēšanai pieļaujami;
- Attiecīgām tūrisma aktivitātēm piemēroti.

Pie dabas objektiem (t.sk. dabas pieminekļiem – iežu atsegumiem, alām, akmeņiem, avotiem, kokiem u.c.), kas ir tūrisma piesaistes vietas un arī populāri apskates objekti, vai

---

par tādiem tiek popularizēti, vēlams izvietot informāciju, kas ideālā gadījumā satur sekojošas **komponentes**:

1. Ja objekts ir aizsargājams dabas piemineklis vai ĪADT, tad ir pievienots simbols, kurā attēlota balta ozollapa uz zaļa fona. Savukārt, ja objekts ir *NATURA 2000* teritorija, pievieno attiecīgo logo;
2. Objekta nosaukums;
3. Galvenie fakti, parametri par minēto objektu u.c. veida saistoša, interesanta un noderīga informācija;
4. „Labas” uzvedības noteikumi objekta teritorijā;
5. Mazākas vai lielākas (rajons, novads) apkārtnes shēma, karte vai aerofotogrāfija (vai satelītaina);
6. Uzskatāmi, skaidrojoši fotoattēli;
7. Objekta shēma (piemēram, iežu atseguma šķērsgriezums, koka gadskārtu shēma u.c.);
8. Cita veida nozīmīga informācija;
9. Dabas aizsardzības pārvaldes informatīvais tālruna numurs;
10. Brīdinājums, ja ir apmeklētāju drošību apdraudoši apstākļi (stāva krauja, atsegums, bīstama vieta);
11. Apkārtējo informācijas sniedzēju kontakti (TIC u.c.);
12. Aizliegumi objekta teritorijā (piemēram, celt teltis, izmest atkritumus, atrasties ar suņiem bez pavadas u.c.) un norādītas vietas, kur to iespējams īstenot;
13. Atbildība par objektam/teritorijai nodarītiem zaudējumiem;
14. Apkārtnes uzņēmēju kontakti, kas piedāvā ar tūrismu saistītus pakalpojumus (tūristu mītnes, ēdināšanas pakalpojumi, tūrisma inventāra noma, tūrisma maršruti u.c.);
15. Informācijas kopsavilkums angļu valodā.

Veidojot infrastruktūru, t.sk. informācijas standus, ieteicams izmantot t.s. ĪADT vienotu stilu („Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotais stils”)²⁸, kas iekļauj arī tādus aspektus, kas būtiski cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (burtu lielums, stendu augstums u.c.). LLTA „Lauku ceļotājs” šobrīd izstrādā tūrisma informatīvo stendu informācijas sagatavošanas vadlīnijas²⁹, kurās doti padomi, kā veidot brīvdabas stendu saturu, kas būtu praktiski noderīgs ikvienam tūristam.

Latvijā tūrisma informācijas standus g.k. veido dažādas valsts pārvaldes institūcijas (Dabas aizsardzības pārvalde, VAS „Latvijas Valsts meži”, pašvaldības), kā arī tie top dažādu, t.sk. ES projektu ietvaros. Informācijas standus gatavo un izvieto arī dažādas NVO.

Tūrisma informāciju³⁰ Interneta vidē un iespieddarbu formātā parasti gatavo:

- Tūrisma uzņēmēji;
- Tūrisma operatori;
- Pašvaldības;

---

²⁸ http://www.dap.gov.lv/public/files_uploaded/iadtstils.pdf

²⁹ http://www.celotajs.lv/cont/prof/proj/PolProp/Dokumenti/Info_brivdabas_stendos_01.08.09_LV.pdf

³⁰ Sk. arī Ūdenstūrisma informācijas sniedzēja rokasgrāmata, 2006. g. (autori: A. Ziemele, J. Smaļinskis)

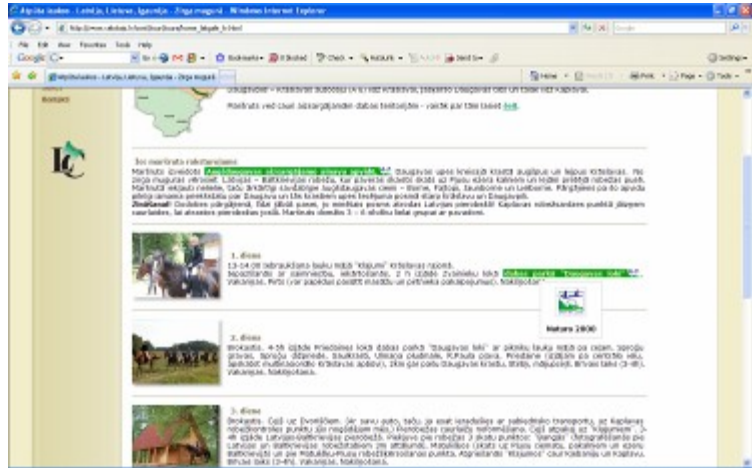

- Dažādas nevalstiskas organizācijas (piemēram, reģionālās un profesionālās tūrisma asociācijas);
- ĪADT administrācijas;
- Tūrisma attīstības valsts aģentūra;
- U.c. valsts pārvaldes institūcijas un NVO.

Atkarībā no publicētā materiāla mērķa, satura, formas un mērķauditorijas, ja runa ir par tūrisma piedāvājumu *NATURA 2000* teritorijā, kā minimālo informāciju attiecīgā uz dabas aizsardzības aspektiem vajadzētu iekļaut vismaz iepriekšējā lpp. minēto 1.,4.,9.,10.,12. un 13. punktu.

23. attēls. Saskaņā ar ĪADT vienoto stilu veidotais informācijas stends

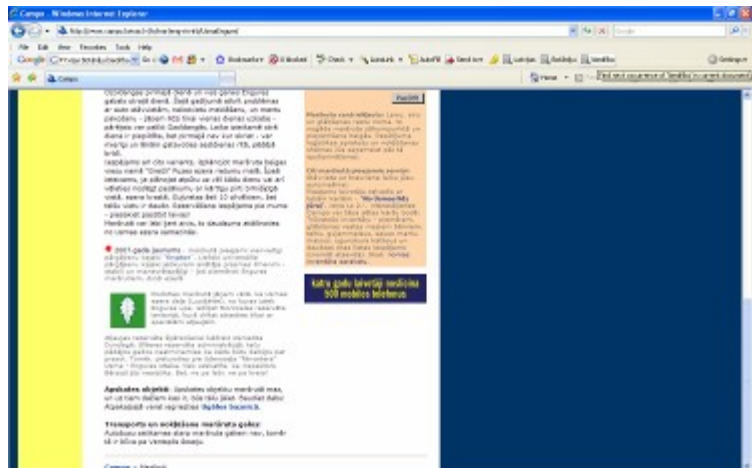
24. attēls. Maršruti, kas ietilpst vai šķērso *NATURA 2000* teritorijas ir „marķēti” ar attiecīgo logo (www.celotajs.lv)

25. attēls. ĪADT logo

26. attēls. *NATURA 2000* teritorijas logo

27. attēls. Reklamētajā ūdenstūrisma maršrutā ir norādīts ĪADT logo un doti atbilstoši padomi (www.campo.lv)

Lai veicinātu videi draudzīgu, dabas resursus nenoplicinošu un ilgtspējīgu tūrismu, kā arī aktivitātes, kas nav pretrunā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, nevienā no augstāk minētajiem informācijas formātiem nevajadzētu publicēt datus par:

- Retiem un aizsargājamiem biotopiem, kas nav īpaši labiekārtoti tūristu apskatei, vai kur nav pieejami zinoši vietējie gidi;
- Retu un aizsargājamu augu un dzīvnieku sugu atradnēm, kas ir arī normatīvo aktu pārkāpums;
- Mikroliegumiem (normatīvo aktu pārkāpums);
- Dzīvnieku dzīves, vairošanās, pulcēšanās u.c. nozīmīgām vietām, piemēram, alām kā sikspārņu ziemošanas vietām, retu un plēsīgu putnu ligzdām, putnu, piemēram – medņu un rubeņu riesta vietām, barošanās vietām u.c.;
- Jūtīgām teritorijām un/vai biotopiem, kas var ciest pat no nelielas antropogēnās slodzes;
- Par jau iznīcinātiem, nelabiekārtotiem, degradētiem vai bieži apmeklētiem dabas tūrisma objektiem, kur apmeklētāju plūsma jau ir radījusi nozīmīgas ar vidi un dabas aizsardzību saistītas problēmas;
- U.c.

Jāatceras, ka saskaņā ar pastāvošo dabas aizsardzības likumdošanu, informāciju par mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem var sniegt un izplatīt tikai ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras (Vides ministrijas padotības institūcija) atļauju.

9. LLTA „Lauku ceļotājs” ieguldījums kā piemērs ilgtspējīga tūrisma piedāvājuma veidošanā *NATURA 2000* teritorijās

9.1. „Kas ir *NATURA 2000* teritorijas”?

2010. g. asociācija e – formātā sagatavoja izglītojošu un ilustratīvu materiālu „**Kas ir *NATURA 2000* teritorijas?**”³¹, kura mērķis bija „vienkāršā” un saprotamā veidā (jautājumu – atbilžu formātā) atbildēt uz lauku tūrisma uzņēmēju biežāk uzdotajiem jautājumiem par *NATURA 2000* teritorijām, tajās esošajiem resursiem un to aizsardzības (t.sk. – arī tūrisma kontekstā) nepieciešamību, kā arī biežākajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem un aizliegumiem (t.sk. tūristiem), kas jāievēro, veidojot tūrisma produktu (28. attēls).

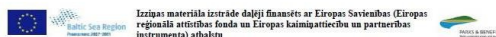
Materiāla sagatavošanas gaitā konsultēja Vides ministrijas Dabas aizsardzības departamenta Aizsargājamo teritoriju nodaļas vadītāja Vija Buša un vecākā referente Inga Belasova. Minētais materiāls tika publicēts arī Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā, kas ir galvenā dabas aizsardzības politikas īstenotāja ĪADT un *NATURA 2000* teritorijās, laikrakstā „Komersanta vēstnesis” u.c. avotos. Sagatavotais materiāls bez iepriekš minētajām Interneta vietnēm ikvienam interesentam ir publiski pieejams LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapā³².

Kas ir *NATURA 2000* teritorijas ?

*Informatīvs izziņas materiāls ceļotājiem un lauku tūrisma uzņēmējiem, kas dzīvo un saimnieko *NATURA 2000* teritorijās*

LLTA „Lauku ceļotājs”
2010. g.

28. attēls. LLTA „Lauku ceļotājs” sagatavotais materiāls

9.2. Dabas sadaļa mājas lapā www.celotajs.lv

³¹ <http://macies.celotajs.lv/>

³² Sk. http://www.celotajs.lv/cont/natu/natura2000_lv.html

2007. g. – 2008. g. asociācijas darbinieki sagatavoja un joprojām iespēju robežās aktualizē savā ziņā Latvijai inovatīvu informatīvu bloku mājas lapā www.celotajs.lv – sadaļu „*NATURA 2000*”³³, kurā iekļāva aktuālu (uz vietām apsekotu) praktisku un uz konkrētu lietotāju (tūrists, lauku tūrisma uzņēmējs, tūrisma operators, tūrisma maršrutu plānotājs vai jebkurš cits interesents) fokusētu informāciju par 176 *NATURA 2000* teritorijām. Informācija par *NATURA 2000* teritorijām ir atrodama arī Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā www.daba.gov.lv³⁴, taču DAP un LLTA „Lauku ceļotājs” darbības mērķi atsevišķās jomās atšķiras (kopējais mērķis – dabas resursu ilgtspējīga izmantošana), tādēļ atšķirīga ir arī abu institūciju mājas lapās sniegtā informācija, tās veids un tās struktūra, kuras īsa analīze ir sniegta 2. tabulā.

2. tabula. LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapas sadaļas „Daba” analīze

Pozīcija	LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapa sadaļa „Daba”
Meklēšanas iespējas	Ir izveidots <i>NATURA 2000</i> teritoriju meklēšanas mehānisms pēc dažādiem kritērijiem – teritorijas nosaukums, aizsardzības kategorija, rajons, novads, attālums no galvaspilsētas, teritorijas „veids” (ezers, pļava u.c.) u.c. kritēriji, kā arī visas iespējamās izvēles kritēriju kombinācijas
Ilustratīvais materiāls	Katrai teritorijai ir pievienota apsekojumu gaitā sagatavotās fotogrāfijas vai fotogalerija
Kartogrāfiskais materiāls	Katrai teritorijai ir sagatavots interaktīvi lietojams kartogrāfiskais materiāls uz <i>Google Earth</i> karogrāfiskās pamatnes ar iespējām „iezūmēties” līdz aerofotogrāfijas līmenim, pārvietot karti, redzēt dažādas kartogrāfiskās pamatnes: „kartes formu”, „satelītainas formu” un „hibrīdo formu” u.c. iespējas
Informācija tūristiem	Pie katras konkrētās teritorijas ir praktiska informācija par iespējamām tūrisma aktivitātēm (dabas takas, maršruti, infrastruktūra u.c.) un ieteikumi, - kādā veidā teritoriju ir iespējams/ieteicams apmeklēt u.c. veida praktiska informācija
Informācijas izmantotāju atsauksmes	Iespēja pie katras teritorijas pievienot ikvienam savu atsauksmi
Kontakti	Pie katras konkrētās teritorijas ir pievienotas saites, kontakti (piemēram attiecīgās teritorijas administrācijas kontakti)
Valodas	Informācija par lielāko daļu konkrētām teritorijām ir dublēta vācu un angļu valodās
Nākotnes plāni	Nākotnē ir plānots iekļaut arī nozīmīgākās Igaunijas un Lietuvas <i>NATURA 2000</i> teritorijas (nacionālos parkus, dabas rezervātus, dabas parkus).

³³ Sk. http://www.celotajs.lv/cont/natu/natura2000_lv.html;

³⁴ Sadaļu „Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas” sk. http://www.daba.gov.lv/public/lat/ipasi_aizsargajamas_dabas_teritorijas/

Jāatzīmē, ka minētai sadaļai „*NATURA 2000*” ir datu bāzes raksturs, kas nozīmē, ka tai būtu jābūt regulāri uzturētai, papildinātai un atjaunojamai informācijai, kas saistīta arī ar jauniem teritoriju un tajās esošo objektu (un arī tūrisma infrastruktūras un produktu) apsekojumiem un testiem dabā. Šādas rīcības, saprotams, ir iespējamas tikai regulāra papildus finansējuma gadījumā.

	10009		kontatēta 271 putnu suga. No tām 43 ir ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā, bet 15 – Eiropas Sarkanajā grāmatā. Parkā ietilpst arī Nidas purvs un parkam pieguļošā jūras teritorija. Starp Papes ezeru un Baltijas jūru atrodas Latvijā vecākā (no 1966. g.) putnu gredzenošanas stacija, kurā tiek ķerti un gredzenoti arī sikspārņi. Papes ezera apkārtnē ir pirmā teritorija Latvijā, kur ezera paliepu pļavu apsaimniekošanas nolūkos tika izstāti dzīvei savvaļā pielāgotie mājlopi – sākumā – zirgi („Konik” šķirne), vēlāk – taurogvis un sumbri. Papes ezera ir arī Latvijā vienīgais markētais ezera ūdenstūrisma maršruts. Apmeklētājiem pieejami putnu un dabas vērošanas torņi, dabas takas u.c. Papes koņu ciems ir savdabīgs piekrastes zvejniekiemā piemērs. Pape ir populāra putnu vērošanas vieta. Dabas parka apmeklētāju centrs atrodas Pasaules dabas fonda „Dabas mājā”.	Kurzeme Liepājas
	10010	Bernāti	Dabas parks aptver Baltijas jūras piekrastes teritoriju ar savulaik kustīgām, bet mūsdienās apstādinātām un apmīnām smilšu kāpām, kas tiek uzskatītas par augstākajiem Latvijas piekrastes kāpu veidojumiem. Šejienes vērtības ir arī Baltijas jūras krasta ainavas, smilšainās pludmales un nelielie zvejniekiemi. Dabas parka apskates nolūkos – Pūsēnu kalnā izveidota dabas taka.	Latvija Kurzeme Liepājas
	10011	Embūte	Ainaviska teritorija Embūtes pauguraines daļā, kas veidota Embūtes ainavas, biotopu un sugu aizsardzībai. Embūtes senlejas ekotūrisma taka un Embūtes dabas parka meža taka (tikai gida pavārdībā) iepazīstina ar ledāja veidoto Embūtes pauguraini, gravām (gravas un nogāžu meži – aizsargājami biotopi) un nozīmīgiem dabas un kultūras pieminekļiem – Embūtes pilskalnu, muizas, pils un baznīcas drupām, Kuršu vīrsaiša Induja nāves vietu, Joda dambi, pļavām, skatu torni u.c. Apkārtnē izveidoti šobrīd nemarkēti velomaršruti.	Latvija Kurzeme Liepājas
	10012	Talsu pauguraine	Dabas parks ir izveidots Ziemeļkursas augstienes Vanemas pauguraines izteiktākās un ainaviskākās daļās – Talsu pauguraines aizsardzībai. Šis ir viens no ainavas ziņā skaistākajiem Kurzemes apvidiem, kur nelieli, bet izteikti pauguri mijas ar starppauguru iepakām, kurās izvietojusies mazi, bet samērā dziļi ezeriņi – Ābeļu ezers, Čumals, Sirdsezers u.c., no kuriem daži atgādina dziļus krāterus. Teritorija piemērota aktīvā tūrisma – pārgājieniem, velobraucieniem u.c.	Latvija Kurzeme Talsu
	10013	Engures ezers	Seklais un aizaugošais (ap 65 %) Engures ezers ir ne tikai viens no bagātākajiem Latvijas putnu ezeriem (Ramsāres konvencijas vieta, konstatētas 186 ligzdojošo putnu sugas), bet tā apkārtnē izejas arī ar lielu botānisko daudzveidību (> 800 augu sugas). Atšķirīgais jūras krasts (smilšaini ledāgi, piejūras pļavas u.c.) piekrastes meži, zvejniekiemi, mitrnie meži rada lielu ainavas un sugu daudzveidību. Ezera un jūras paliepu pļavas tiek noganītas ar dzīvei savvaļā pielāgotiem mājlopiem – zirgiem, zilajām govīm u.c. Apmeklētājiem ir izveidoti vairāki putnu vērošanas torņi, Orhideju taka u.c. Engures ezera austrumu krastā atrodas Ornitoloģisko pētījumu centrs un unikālā ornitologu konstruētā peldošā māja. Teritorija ir piemērota ne tikai atpūtniekiem, bet arī kājniekiem, velotūristiem un putnu vērotājiem. Netālu no Ornitoloģisko pētījumu centra ir izveidota atpūtas vieta un neliela ekspozīcijas māja.	Latvija Zemgale Tukuma
		Abavas senlejas dabas parks	Abavas senlejas posms no Kandavas līdz tās ietekai Ventā ir ainaviskā un reljefa ziņā izteiksmīgākais upes ielejas posms Kurzemes novadā. Abavas ielejas dziļums sasniedz 30 – 40 m, plātums – līdz pat 300 m vairākos metriem. Teritorija izejas ne tikai ar lielu bioloģisko (> 800 augu sugu) un biotopu daudzveidību, dabas pieminekļiem – avotiem, ūdenkritumiem, iežu atsegumiem, dižakmeņiem, bet arī ar daudzajiem kultūras vēstures pieminekļiem – nīkālkiem, baznīcām, senkapiem, kultūras pieminekļiem – Kandavas un Sahli kurni.	Latvija Kurzeme Kuldīgas

29. attēls. LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapas sadaļas „Daba” fragments – dabas parki

---

9.3. Lauku ceļotāja sagatavotie tūrisma izdevumi saistībā ar *NATURA 2000* teritorijām

Velokarte „Latvija” un Veloceļvedis pa aizsargājamām dabas teritorijām

Velotūrismu un velotransportu var uzskatīt par videi (ĪADT un *NATURA 2000* teritorijai, bioloģiskai daudzveidībai, dabas resursiem un vietējiem iedzīvotājiem) draudzīgu tūrisma un pārvietošanās veidu jo:

- Velotūristi visbiežāk pārvietojas pa vispārējās lietošanas ceļiem, vai arī dabā jau esošiem ceļiem, takām un cilvēka izmantotām un „iebrauktām” pamatnēm, bet samērā reti – pa dabiskiem biotopiem, bezceļiem, sarežģītām reljefa formām, nogāzēm, smiltājiem u.c.;
- Velotūrista pārvietošanās ātrums (10 – 20 km/h) ir tāds, kas parasti „neļauj” koncentrēt uzmanību uz atsevišķām detaļām (atsevišķām augu, dzīvnieku sugām, mikrobiotopiem u.c.), tādēļ „pamanīti” un apmeklēti tiek g.k. „lielāki objekti” – ainava, dažādas arhitektoniskas formas, atsevišķi dabas pieminekļi u.t.t.;
- Velotūrisma visbiežāk tiek izmantota jau esošā velomaršrutu/veloceļu infrastruktūra. ĪADT velotūristi labprātāk izmanto jau labiekārtotus maršrutus;
- Šobrīd Latvijas velotūrisma maršrutos no apskates objektiem lielāko īpatsvaru sastāda dažādi ar kultūru un vēsturi saistīti objekti, kas novirza un samazina slodzi no „dabiskām” teritorijām un dabas objektiem;
- Velosipēds nodrošina iespēju sasniegt galamērķus un teritorijas, kas nav sasniedzami ar sabiedrisko un privāto autotransportu (dabas aizsardzības kontekstā var būt arī negatīvs aspekts);
- Braukšana ar velosipēdu nerada atmosfēras piesārņojumu un velobraucēja atstātā „ekoloģiskā pēda” ir daudz mazāka nekā autotransportam, kas ir īpaši svarīgi dažādās dabas teritorijās;
- ĪADT un *NATURA 2000* teritorijās velotūristi biežāk tiek virzīti pa speciāliem, šim mērķim plānotiem un paredzētiem velomaršrutiem. Dažkārt šos maršrutus ir veidojušas vai to izveidē piedalījušās attiecīgo teritoriju administrācijas, kas ir viens no ilgtspējīga un videi draudzīga tūrisma garantiem;
- Velotūrists konkrētā teritorijā (rajons, reģions, valsts) pavada daudz ilgāku laiku, nekā autotūrists, kas ir svarīgs tūrisma ekonomiskais aspekts un lielāks ieguvums vietējiem uzņēmējiem pie nosacījuma, ja ir/tiek izmantoti vietējie pakalpojumi (tūrisma ilgtspējības aspekti).

Pēc autora aplēsēm, šobrīd Latvijā ir izveidoti > 80 velotūrisma maršruti³⁵, kas atbilst vismaz dažiem no zemāk minētajiem kritērijiem:

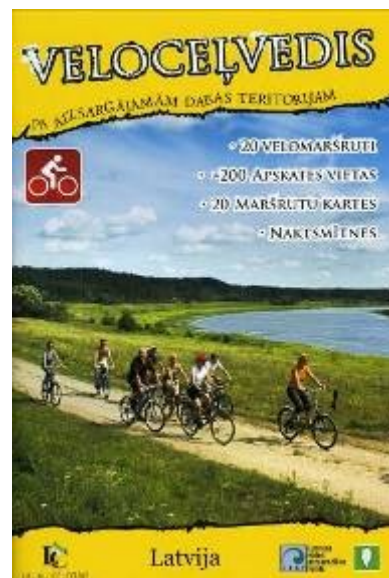
- Velomaršruts ir dabā marķēts vai arī tuvākajā laikā marķējumu ir plānots ieviest;
- Par maršrutu ir izdots informatīvs materiāls (karte, buklets, cits) vai tā detāls apraksts pieejams Internetā un šī informācija ir salīdzinoši viegli iegūstama jebkuram interesentam;

---

³⁵ Šajā skaitlī nav iekļauti empīriski sagatavoti un tikai teorētiski aprakstīti velomaršruti;

- Maršrutam ir reklamētājs un/vai „apsaimniekotājs” (piemēram, SIA, VAS, ĪADT administrācija, tūrisma uzņēmējsabiedrība, pašvaldība, NVO, entuziasti u.c.), kas izvieto norādes, sniedz interesentiem nepieciešamo informāciju, piedāvā veloservisu, velonomu u.c. pakalpojumus;
- Pa minēto maršrutu tiek plānveidīgi organizēti reāli tūristu grupu vai individuāli velobraucieni.

Balstoties uz publiski pieejamo informāciju velotūrisma jomā, LLTA „Lauku ceļotājs” darbinieki 2007. g. ar velosipēdu apsekoja ap 70 velomaršrutos, uz kuru bāzes tika izstrādāti divi zemāk minētie izdevumi (pirmie šāda veida un mēroga velotūrisma veltīti izdevumi, kas aptver visu valsts teritoriju), kuros ir atrodama detalizēta informācija par līdzšinējo Latvijas velotūrisma maršrutu piedāvājumu un praksi.

30. attēls. Velokarte „Latvija” un Veloceļvedis pa aizsargājamām dabas teritorijām

Velokartē „Latvija”, kas ir sagatavota un publicēta latviešu un angļu valodās un publiski pieejama ikvienam interesentam ir:

- Iekļauti 67 velomaršruti visā Latvijas teritorijā;
- Katrs velomaršruts aprakstīts pēc konkrēta algoritma, iekļaujot vairākus nozīmīgus informatīvos blokus (atrašanās vieta, maršruta garums, ceļa segums, maršruta anotācija, grūtības pakāpe, marķējuma esamība, brīdinājumi un ieteikumi, kontaktinformācija, fotomateriāls);
- Iekļauta Latvijas ceļu pārskata karte M 1: 550 000, kurā shematiski iezīmēti velomaršruti;
- Iekļautas 302 naktsmītnes.

Taču jāpiebilst, ka velomaršrutos un attiecīgajās teritorijās situācija nemitīgi mainās (infrastruktūra, ceļu kvalitāte u.c. aspekti, tiek veidoti jauni velomaršruti), tādēļ šāds materiāls (aktuāls un atjaunots) būtu jāatjauno regulāri.

Veloceļvedī pa īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kas ir sagatavots un publicēts latviešu valodā ir:

- Iekļauti ĪADT un *NATURA 2000* teritorijās izveidoti un LLTA „Lauku ceļotājs” velotūristiem rekomendētie (pēc pašu izstrādātās kritēriju sistēmas) 20 velomaršruti, kas atbilst pozitīvai velomaršrutu plānošanas praksei;
- Sagatavota informācija par vairāk nekā 200 apskates objektiem minētajos maršrutos
- Iekļautas tūristu mītnes;
- Sagatavoti Zaļie padomi veloceļotājiem;
- Iekļauta shematiska Latvijas pārskata karte, kurā attēloti visi aprakstītie velomaršruti.

2007. g. 4. oktobrī abi minētie izdevumi tika popularizēti un izplatīti LLTA „Lauku ceļotājs” un Vides ministrijas organizētajā **seminārā - diskusijā** „*NATURA 2000 teritoriju iesaistīšana videi draudzīga tūrisma piedāvājumā – aktualitātes, piemēri, iespējas*”, kurā piedalījās > 100 dažādu valsts un NVO, t.sk. minēto teritoriju administrācijas pārstāvji.

31. attēls. Velotūristi Gaujas nacionālajā parkā

Pēc asociācijas veiktajiem maršrutiem tika secināts, ka aptuveni 2/3 no esošajiem velomaršrutiem atrodas ĪADT vai *NATURA 2000* teritorijās³⁶!

³⁶ Sk. arī LLTA „Lauku ceļotājs” sagatavoto informatīvo materiālu „Vadlīnijas videi/tūristiem draudzīga un ilgtspējīga velotūrisma maršrutu plānošanā un izveidē īpaši aizsargājamās dabas un *NATURA 2000* teritorijās”, kas atrodamas www.macies.celotajs.lv

Celojumu karte. Skatu vietas Latvijā

Latvijas skatu vietu karte (izdota 2009. gadā) ir pirmais šādas veida izdevums, kurā ir atrodama informācija par vairāk nekā simts skaistākajām Latvijas vietām - skatu un putnu vērošanas torņiem, skatu laukumiem, pilskalniem, dažādām celtnēm - bāku, baznīcu un piļu torņiem, tiltiem, moliem, ainaviskiem ceļa posmiem, kā arī skatiem no pauguriem, upju ieleju vai jūras krastiem visā valsts teritorijā. Lielākā daļa no kartē minētajām vietām ir labiekārtotas. Karte ir domāta ikvienam ceļotājam neatkarīgi no tā vecuma un interesēm, kas vēlas uz Latvijas dabu un cilvēka veidoto ainavu palūkoties no cita skatu punkta un arī videi draudzīgi. Aptuveni 2/3 no kartē iekļautajām skatu vietām atrodas *NATURA 2000* teritorijās. Tajā iekļautas 232 tūristu mītnes.

Pārgājienu karte. Latvija

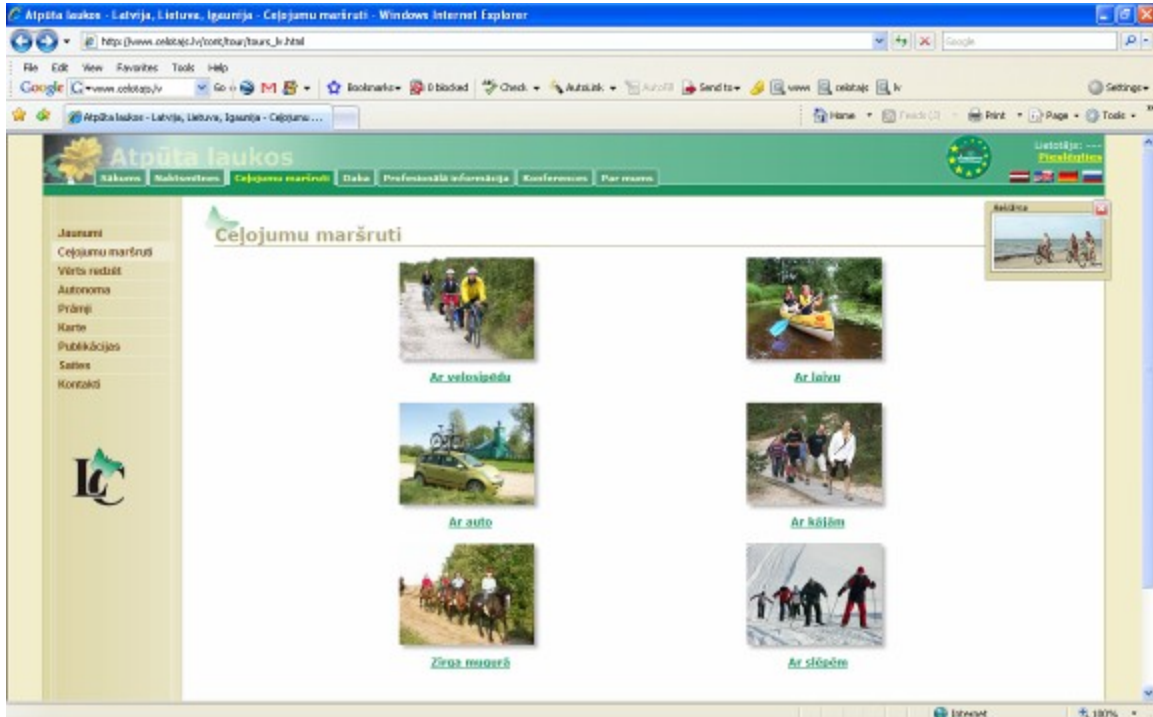
Kartes mērķis (izdota 2010. gadā) ir veicināt dabai un cilvēka veselībai draudzīgu ceļošanas veidu – kājāmiešanu, vienlaicīgi izzinot Latvijas dabu un kultūrvidi. Tajā iekļauti 25 pārgājienu maršruti, kuru kopgarums pārsniedz 600 km. Maršruti pārsvarā ved pa dabas vai cilvēka veidotiem „koridoriem” – gar jūras malu (iekļauti interesantākie un ainaviskākie Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta posmi), maziem meža ceļiem, upju ieleju krastiem, kas kalpo kā labs ceļa orientieris. Lielākā daļa no aprakstītajiem maršrutiem ietilpst *NATURA 2000* teritorijās. Kartē iekļautas 283 tūristu mītnes.

32. attēls. Latvijas skatu vietu un pārgājienu karte

9.4. Aktīvā tūrisma produkti

Šobrīd LLTA „Lauku ceļotājs” organizē un piedāvā > 20 dažādas aktīvā tūrisma tūres Baltijas teritorijā, par kurām detālāka informācija ir atrodama mājas lapas www.celotajs.lv sadaļā „Ceļojumu maršruti”. Lai izglītotu un informētu ceļotājus par *NATURA 2000* teritorijām, kuras tie šķērso vai apmeklē ceļojuma laikā, attiecīgajās maršrutu apraksta vietās ir izveidota saite (parādās arī *NATURA 2000* teritorijas logo) uz konkrēto *NATURA 2000* teritoriju tās pašas mājas lapas sadaļā „Daba”, kur pieejama 9.2. nodaļā aprakstītā informācija. Minētajā lapā atrodami arī „Zaļie padomi” ceļotājiem.

33. attēls. LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapas sadaļa „Ceļojumu maršruti” (ar velosipēdu, laivu, kājām, slēpēm, auto un zirga mugurā)

---

10. Ieteicamie/izmantotie informācijas avoti

Avoti ar ĪADT, *NATURA 2000* teritoriju jomu un ceļošanas iespējām minētajās teritorijās, kā arī padomdevēja tapšanas gaitā izmantotie avoti.

I Iespieddarbi, vadlīnijas, pētījumi

1. Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Rīga, 2000. g., 52 lpp.;
2. Biotopu rokasgrāmata. Sagatavotājs I. Kabucis. Rīga, 2000. g., 160 lpp.;
3. Dabas takas Latvijā. Tūrisma karte. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2006. g.;
4. Jautājumi un atbildes zemes īpašniekiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumos, jūras piekrastē, upju un ezeru aizsargjoslās. VIDM Dabas aizsardzības departaments, 2006. g., 55 lpp.;
5. Padomi lauku tūrisma uzņēmējiem dabas resursu saudzīgā izmantošanā. Autoru kolektīvs. LLTA „Lauku ceļotājs”. Rīga, 2002. g., 42 lpp.;
6. Pilāts V. Redakcija, foto: Smaļinskis J. Bioloģiskā daudzveidība un tās aizsardzība zemnieku sētā. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2007. g. (atjaunotais izdevums), 36 lpp.;
7. Pilāts
8. Smaļinskis J. Vides, sociālie un ekonomiskie aspekti lauku tūrisma ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā. Situācija, analīze, priekšlikumi. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2006. g., 83 lpp.;
9. Smaļinskis J. Vadlīnijas un piemēri dabas resursu – dabas objektu, biotopu, sugu un teritoriju iekļaušanai ilgtspējīga un videi draudzīga tūrisma piedāvājuma popularizēšanā”. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2006. g., 79 lpp.;

II Kartes, ceļveži, bukleti

10. J. Smaļinskis. Aktīvā atpūta. Aktīvā tūrisma ceļvedis. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2005. g.;
11. J. Smaļinskis, M. Vimba, K. Blekte. Latvijas ceļvedis. Karšu izdevniecība „Jāņa sēta”, 2007. g.;
12. J. Smaļinskis. Latvijas velokarte. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2007. g.;
13. J. Smaļinskis. Veloceļvedis pa aizsargājamām dabas teritorijām. LLTA „Lauku ceļotājs”, 2007. g.;
14. Karte „Latvijas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas”. Izdevniecība „Jāņa sēta”, 2008. g.;
15. Karte „Velo maršruts „Ežezera noslēpumi”” (LV, ENG, RUS);
16. Karte „Velo maršruts dabas parkā „Daugavas loki”” (LV, ENG, RUS);
17. Karte velotūristiem „Cēsis – Valmiera” (LV, ENG), Aktīvā tūrisma centrs „Eži”;
18. Saukas dabas parks. Buklets. (LV), 2006. g.;
19. Slīteres nacionālā parka dabas takas un apskates objekti. Buklets (LV, ENG);
20. Tūrisma maršrutu karte „Embūtes dabas parks” (LV), 2005. g.;
21. Velomaršruta karte: „Kuldīga – Riežupe” 1: 15 000 (LV, ENG, DE);
22. Velomaršruti Baltijas ezeru zemē. Izdevējs: Biedrība Eiroreģions „Ezeru zeme”, 2007. g.;

III Normatīvie akti u.c. dokumenti:

23. Aizsargjoslu likums, 1997. g.;
24. Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, 1993. g.;
25. Teritorijas plānošanas likums, 2002. g.;
26. Tūrisma likums, 1998. g.;
27. Detālākas atsauces uz normatīviem aktiem sk. arī 7.1. nodaļā

IV Interneta resursi:

www.am.lt/natura2000/en/apie.php	NATURA 2000 teritorijas Lietuvā
www.balticlake.com	Projekts „Baltijas ezerzeme”
www.biosfera.gov.lv	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts
www.celotajs.lv	LLTA „Lauku ceļotājs”
www.daba.gov.lv	Dabas aizsardzības pārvalde
www.eco.celotajs.lv	Zaļais sertifikāts
www.eedp.lv	Engures ezera dabas parks
www.em.gov.lv	LR Ekonomikas ministrija
www.envir.ee/natura2000/	NATURA 2000 teritorijas Igaunijā
www.gnp.gov.lv	Gaujas nacionālais parks
www.kemeri.gov.lv	Ķemeru nacionālais parks
www.klajumi.lv	Zirgu sēta Klajumi
www.lad.gov.lv	Lauku atbalsta dienests
http://latvijas.daba.lv/saturs.shtml	portāls „Latvijas daba”
www.ldf.lv	Latvijas dabas fonds
www.lob.lv	Latvijas Ornitoloģijas biedrība
www.lvgma.gov.lv/public/	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra
www.lvm.lv	VAS „Latvijas Valsts meži”
www.mammadaba.lv	Atpūta Latvijas Valsts mežos
www.macies.celotajs.lv	LLTA „Lauku ceļotājs” mācību materiāli
www.naukseni.lv/jeci.htm	Jēču dabas izziņas taka
www.pdf-pape.lv	Papes dabas parks
www.piekuni.lv	Piekūnu klejojumu takas
www.putni.lv	Latvijas putni
www.rs.gov.lv/	Valsts robežsardze
www.slitere.gov.lv	Slīteres nacionālais parks
www.teici.gov.lv	Teiču un Krustkalnu dabas rezervāts
www.velonoma.lv	Velosipēdu noma Ķemeru nacionālajā parkā
www.vidzeme.com	Vidzemes tūrisma asociācija
www.videsvestis.lv	Žurnāls „Vides vēstis”
www.vidm.gov.lv	LR Vides ministrija
www.vitila.gov.lv	Latvijas Vides gidu tīkls
www.RAJONS/PILSĒTA.lv	Latvijas pašvaldību mājas lapas

---

11. Pielikumi.

1. Pielikums. Lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas anketa

LAUKU TŪRISMA UZŅĒMĒJU APTAUJA

Lūdzam Jūs atbildēt uz sekojošiem jautājumiem, lai noskaidrotu Jūsu kā uzņēmēja un Jūsu klientu attieksmi pret Natura2000 teritorijām un dabas tūrisma kopumā. Anketas ir anonīmas.

1. Vai Jūs zināt, kas ir NATURA 2000 teritorijas?

- Jā
- Nē
- Ir dzirdēts nosaukums, bet konkrēti nezinu

2. Vai Jūsu lauku tūrisma mītne atrodas vai organizētās aktivitātes notiek NATURA 2000 teritorijā?

- Jā norādīt, kurā: _____
- Nē
- Nezinu

3. Vai zināt, ar kādām iestādēm jāsaskaņo Jūsu saimnieciskā darbība (t.sk. ar tūrisma saistītā) NATURA 2000 teritorijās?

- Jā
- Nē
- Neattiecas

4. Ja atrodaties NATURA 2000 teritorijā – vai šis statuss būtiski ierobežo Jūsu uzņēmējdarbības iespējas?

- Jā kādā veidā: _____
- Nē
- Cits

5. Vai Jūs kā lauku tūrisma saimnieks vai uzņēmējs zināt, ko varat iegūt no tā, ka Jūsu īpašums ietilpst vai darbība notiek NATURA 2000 teritorijā?

- Jā
- Nē
- Nav bijis nepieciešams to noskaidrot

6. Ja Jūsu lauku tūrisma mītne atrodas NATURA 2000 teritorijā, vai Jūs to izmantojat savā tūrisma piedāvājumā?

- Ierīkoju dabas takas
- Izveidoju velomaršrutus
- Piedāvāju informāciju tūristiem par augu un dzīvnieku sugām šajās teritorijās
- Ierīkoju putnu vērošanas vietas
- Piedāvāju citu izveidotas dabas tūrisma aktivitātes
- Mani viesi nepieprasa atpūtas piedāvājumus dabā, tāpēc es tos neveidoju un nereklamēju
- Cits

7. Vai reklamējat un rādāt tūristiem retas augu un dzīvnieku sugas, kas atrodas NATURA 2000 teritorijās?

- Jā
- Nē

-
- Tikai vides gida pavadībā
  - Citādi

8. Vai zināt, kādas augu un dzīvnieku sugas un biotopi tiek aizsargāti NATURA 2000 teritorijās?

- Jā norādīt: _____
- Nē
- Neinteresē
- Cits variants

---

9. Kāda kopumā ir Jūsu attieksme pret dabas aizsardzību Latvijā, īpaši aizsargājamām un NATURA 2000 teritorijām?

- Pozitīva
- Drīzāk pozitīva
- Neitrāla
- Negatīva

10. Vai kādreiz esat veikuši saskaņojumus ar valsts institūcijām dabas aizsardzības un tūrisma kontekstā?

- Jā norādīt: _____
- Nē

11. Kā kopumā vērtējat sadarbību ar dabas aizsardzības institūcijām – Dabas aizsardzības pārvaldi, reģionālajām vides pārvaldēm, Vides valsts inspekciju, Vides ministriju vai citu?

- Pozitīvi
- Drīzāk pozitīvi
- Negatīvi
- Sadarbība nav bijusi

12. Kādus papildus pakalpojumus visbiežāk izmanto Jūsu klienti?

Lūdzu atzīmēt no 0-5, kur 0 – neizmanto nemaz, 5-izmanto visbiežāk.

- Ēdināšana
- Viesību telpas un apkalpošanu
- Pirts, karstā vanna, kubla u.c. procedūras
- Semināru apkalpošana
- Dodas pastaigās un bauda dabu
- Zirgu izjādes
- Laivu noma
- Velo noma
- Gida pakalpojumi

13. Kāds ir Jūsu naktsmītnes vidējais % noslogojums?

Lūdzam dot noslogojumu %, kur 100% ir Jūsu mītnes pilna laika darbības laiks un visas pamata gultas vietas.

---

14. Kā mainījies klientu raksturojums, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem:

- Pieprasa augstāku kvalitāti naktsmītnes iekārtojumā
- Izmanto vairāk aktīvās atpūtas iespējas – kādas?
- Pieprasa vairāk papildus pakalpojumus – kādus?
- Nenovēroju nekādas īpašas izmaiņas
- Cits

15. Kādus jaunus plānus Jūs gatavojieties īstenot savā mītnē?

- Izvietot vairāk gultas vietas jaunā ēkā vai esošajā
- Izveidot svinību telpu
- Izveidot un aprīkot semināru telpu
- Izveidot piedāvājumu aktīvajai atpūtai apkārtējā dabā (velo, laivas, takas utt.)
- Iegādāties atpūtas inventāru (velo, laivas, sporta spēļu piederumus utt.)
- Iegādāties karsto vannu, kublu vai uzcelt pirti
- Izrakt dīķi, izveidot vai labiekārtot peldvietu
- Ierīkot vairāk dušu/WC mītnē
- Neplānoju investēt šobrīd mītnē

Cits

Norādiet pagastu, kurā atrodas Jūsu naktsmītne vai organizētās aktivitātes

---

2. Pielikums. Latvijas ceļotāju aptaujas anketa par ĪADT un *NATURA 2000* teritorijām

1. Kāda kopumā ir Jūsu attieksme pret dabas aizsardzību?

Pozitīva Drīzāk pozitīva Neitrāla Negatīva

2. Vai Jūs labprāt savā ceļojumā apmeklējiet aizsargājamās dabas teritorijas (piem., nacionālo parku)?

Jā, pārsvarā

Jā, dažreiz

Nē, labprātāk izvēlos teritoriju, kam nav aizsargājamas teritorijas statuss

Teritorijas statusam nav nozīmes

3. Kuras aizsargājamās dabas teritorijas esiet apmeklējuši? Neaizpildiet, ja neesiet apmeklējuši.

Latvijā :

Lietuvā :

Igaunijā :

Kura no tām pēc Jūsu domām ir visinteresantākā?

4. Kā ziniet, ka esiet šķērsojis aizsargājamās dabas teritorijas robežu? (*var atzīmēt vairākus*)

Redzu ozollapas zīmes marķējumu (balta ozollapa uz zaļa fona)

Teritorijā iekļūstu pa vārtiem

Nopērku biļeti no kasiera

To nemaz tā nevar zināt

5. Ja esiet ceļojuši pa kādu aizsargājamu dabas teritoriju, kādas aktivitātes veicāt ceļojuma laikā? (*var atzīmēt vairākus*)

Braucu ar velosipēdu

Braucu ar auto

Braucu ar laivu

Izgāju dabas taku

Vēroju putnus / dabu

Gulēju liedagā/sauļojos/peldējos

Nakšņoju viesu mājā

Apmeklēju Lauku labumu saimniecības, iegādājos produkciju

Darīju ko citu (lūdzu, norādiet, ko)

6. Lūdzu, sniedziet vērtējumu zemāk minētajiem faktoriem, lai aizsargājamās dabas teritorijas apmeklējums Jums sagādātu prieku, tos vērtējot no 1 līdz 5, kur 1 - mazsvarīgākais, 5 – svarīgākais.

---

1 2 3 4 5

teritorija ir ērti sasniedzama
teritorijā ir izveidota pilnīga informatīva rakstura infrastruktūra – takas,
norādes, informatīvie stendi
teritorija ir labiekārtota – tualetes, atpūtas vietas, atkritumu kastes
ir pieejams gids
tuvumā atrodas ēdināšanas iestāde
tuvumā atrodas naktsmītnes
internetā plaši pieejama informācija

cits faktors, lūdzu, miniet kāds

7. Vai Jūs zināt, kas ir NATURA2000 teritorijas?

Jā Nē Ir dzirdēts nosaukums, bet konkrēti nezinu

8. No kādiem avotiem Jūs esat dzirdējuši/uzzinājuši par NATURA2000 teritorijām? (*var atzīmēt vairākus*)

Internets
Publikācijas (avīzes, žurnāli)
TV
radio
Kursi, semināri, citi izglītības pasākumi
Informācijas stendi dabā
Citur (lūdzu, miniet kur)

9. NATURA2000 teritorijas Eiropā tiek veidotas: (*var atzīmēt vairākus*)

uz sauszemes
jūrā
zemes dzīlēs
atmosfēras augšējās slāņos ozona aizsardzībai

10. Kāds ir NATURA2000 teritoriju izveides mērķis? (*var atzīmēt vairākus*)

dabas aizsardzība
sabiedrības izglītošana
tūrisms un rekreācija
teritorijas zinātniskā izpēte
privāta teritorija dabas aizsardzībai

11. Vai NATURA 2000 teritorijas apmeklējums visbiežāk ir: (*var atzīmēt vairākus*)

Bezmaksas
Maksas
Ir aizliegts apmeklēt šīs teritorijas
Apmeklējums tikai gida pavadībā

12. Vai Jūs atbalstiet Eiropas iniciatīvu kopējai NATURA2000 tīkla izveidei?

Jā Nav viedokļa Nē

13. Kādus ceļvežus un kartes izmantojat, ceļojot pa Latviju? (*var atzīmēt vairākus*)

Katalogu „Atpūta laukos”

Dabas taku karti ar ceļvedi „Lauku labumi”

Ceļvedi “Zaļās brīvdienas”

„Velokarte”

„Jāņa sētas” kartes un ceļvežus

Pašvaldību un tūrisma informācijas centru izdotās reģionālās kartes un ceļvežus

Laikrakstu „Diena” vai „Latvijas avīze” ceļvežus

Citus izdevumus (lūdzu, ierakstiet kādus)

Lietoju Interneta informāciju. Kādu?

Jūsu vecums

Dzimums

Sieviete Vīrietis

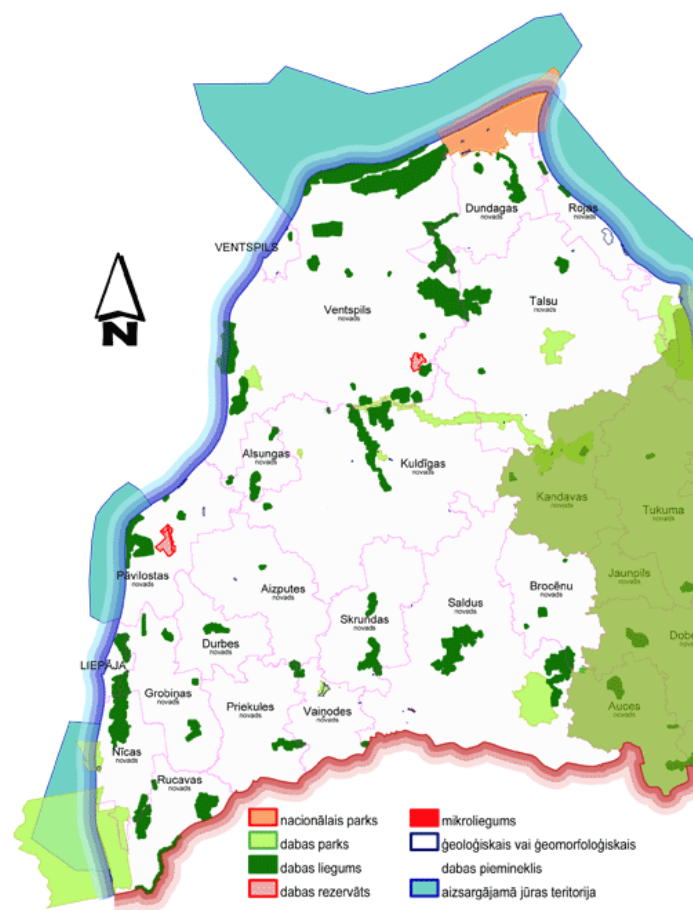
Jūs dzīvojat

Latvijā Ārpus Latvijas

Vārds

Telefons

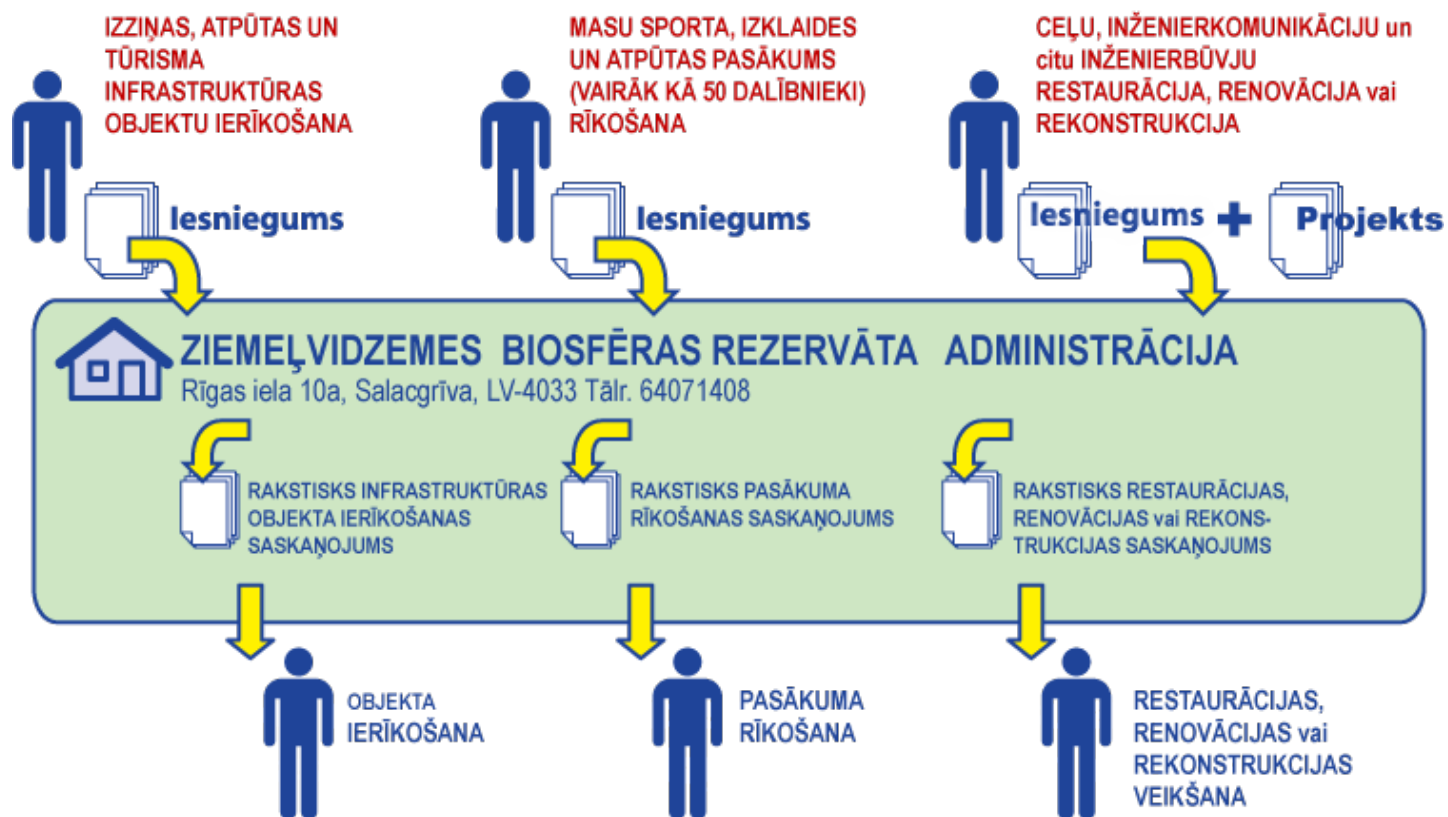
3. Pielikums. *Natura 2000* teritoriju pārskata karte. Kurzemes novadu piemērs³⁷

³⁷ Avots: Dabas aizsardzības pārvalde, www.daba.gov.lv

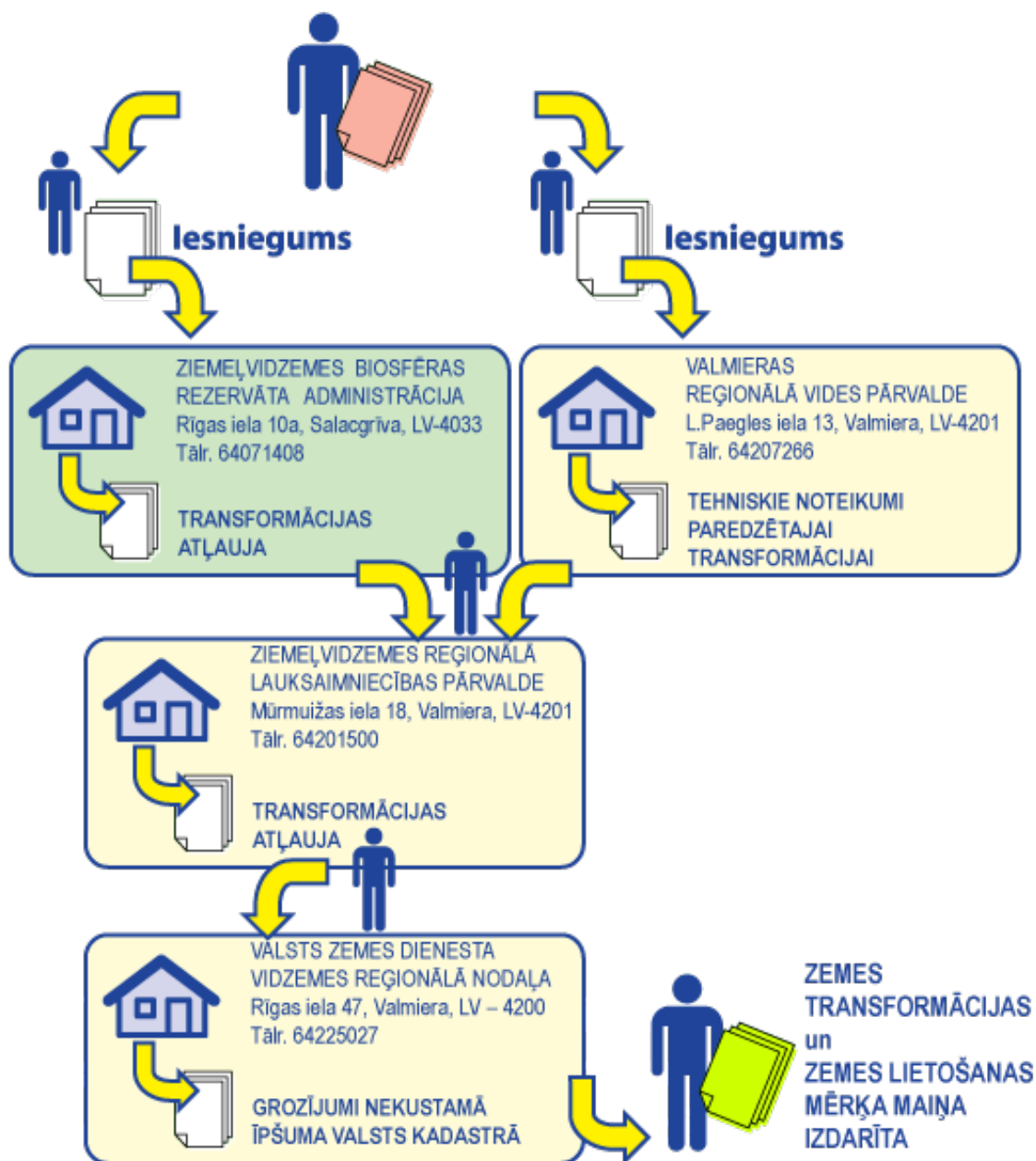
4. Pielikums. Dažādu ar tūrismu saistītu apsaimniekošanas rīcību shēmas uz ZBR piemēra (avotu sk. 7.4. nodaļā)

Lai īstenotu kādu no zemāk minētajām iecerēm īpašumā, kas atrodas ZBR teritorijas ainavu aizsardzības zonā, dabas parkā vai dabas liegumā, jāsaņem rakstisks saskaņojums no ZBR administrācijas.

Gadījumos, kad, īstenojot būvniecības ieceri, ceļa ierīkošanu vai ūdenstiplju ierīkošanu, nepieciešama zemes transformācija un zemes lietošanas mērķa maiņa, jāveic šādas saskaņošanas.

Lai īstenotu būvniecības ieceri īpašumā, kas atrodas ZBR teritorijā, jāveic virkne saskaņošanu.

